Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası

Ali təhsilin magistratura səviyyəsi üzrə

"Humanitar və sosial ixtisaslar qrupu"nun

050213 – "Beynəlxalq münasibətlər və Diplomatiya" ixtisaslaşması üçün

"ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİ"

fənninin proqramı

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası Tədris-Metodiki Şurasının 27 sentyabr 2019-cu il tarixli iclasının qərarı ilə (protokol № 1) təsdiq edilərək nəşr hüququ verilmişdir.

BAKI–2019

Tərtib edən: **Elçin Əhmədov**
professor, siyasi elmlər doktoru

Elmi redaktor: **Əli Həsənov**
professor, tarix elmləri doktoru

Rəyçilər: **Musa Qasımlı**
professor, tarix elmləri doktoru

Kərim Şükürov
professor, tarix elmləri doktoru

E.İ.Əhmədov."Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənninin proqramı. Bakı, "Zərdabi Nəşr" MMC. 2019. 120 səh.

Proqram ali məktəblərin beynəlxalq münasibətlər, diplomatiya, konfliktologiya, beynəlxalq hüquq, hüquqşünaslıq, politologiya, tarix, regionşünaslıq və digər humanitar ixtisaslar üzrə magistratura səviyyəsində təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur.

© Əhmədov E.İ, 2019
© "Zərdabi Nəşr" MMC, 2019

I HİSSƏ
TƏŞKİLATİ-METODİKİ BÖLMƏ
İZAHAT VƏRƏQİ

Azərbaycan xalqı son 200 il ərzində erməni millətçilərinin davamlı olaraq etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkarlıq siyasətinə məruz qalaraq, öz tarixi torpaqlarından didərgin salınmış, qaçqın və məcburi köçkünə çevrilmişdir. "Böyük Ermənistan" ideyası ilə yaşayan ermənilər öz məqsədlərinə çatmaq üçün xarici himayədarların köməyi ilə müxtəlif vaxtlarda azərbaycanlılara qarşı terror və soyqırımı həyata keçirməklə etnik təmizləmə siyasəti aparmışlar. Təkcə XX əsrdə azərbaycanlılar 4 dəfə – 1905-1906-cı, 1918-1920-ci, 1948-1953-cü və 1988-1993-cü illərdə soyqırımı və etnik təmizləmələrə məruz qalmışdır.

XX əsrin sonunda Sovetlər İttifaqında yaranmış vəziyyətdən istifadə edən ermənilər özlərinin xaricdəki himayədarlarının köməkliyi sayəsində Azərbaycanın əzəli torpaqları olan Dağlıq Qarabağa dair yenidən ərazi iddiaları irəli sürdülər. Azərbaycan tərkibində siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni muxtariyyətə malik olan Dağlıq Qarabağda yaşayan erməni icması ilk əvvəl sosial-iqtisadi vəziyyətlərinin ağır olmasını bəhanə edərək Azərbaycan dövlətinə tabe olmaqdan imtina etdi və bunu öz müqəddəratını təyin etmək hüququ kimi əsaslandırmağa çalışdı. Şübhəsiz ki, ermənilərin bu ərazi iddiaları hələ xeyli əvvəl diqqətlə və hərtərəfli plan əsasında hazırlanmaqla yanaşı, XX əsrin 20-ci illərində olduğu kimi əsrin sonunda da, Ermənistanın təbliği, təhriki və təzyiqi ilə həyata keçirilməyə başlandı.

SSRİ-nin süqutu ərəfəsində Dağlıq Qarabağ bölgəsində yaşayan ermənilərə Azərbaycandan ayrılaraq Ermənistan Respublika-

sı ilə birləşməyin zəruriliyinə nail olmaq ideyasını süni surətdə qəbul etdirən təcavüzkar dövlət bunu reallaşdırmaq üçün Dağlıq Qarabağdan 60 minə qədər azərbaycanlını soyqırımı və təcavüzə məruz qoyub didərgin salmış, eləcə də Ermənistandan 250 mindən çox azərbaycanlını tarixən yaşadığı torpaqlardan zorakılıqla deportasiya etmişdir.

Ümumiyyətlə, 1988-1991-ci illərdə, yəni hadisələrin başlanğıcından SSRİ-nin süqutuna qədər olan dövrdə İttifaqın hakim dairələri tərəfindən himayə edilən və mono-etnik dövlət yaratmağa nail olan Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı açıq-aşkar təcavüzü nəticəsində dinc sakinlər qətlə yetirilmiş, yaşayış məntəqələri dağıdılmış, talan edilmiş və yandırılmışdır. XX əsrin sonunda ermənilərin Xocalıda törətdikləri soyqırım isə bütün insanlığa və bəşəriyyətə qarşı yönəldilmiş ən ağır cinayətlərdən biri kimi qiymətləndirilir.

Eyni zamanda, 1992-1993-cü illərdə mono-etnik dövlət yaratmağa nail olan Ermənistan Respublikası ona himayədarlıq edən dövlətlərin köməyindən istifadə edərək Azərbaycan ərazisinə hərbi qüvvə göndərərək açıq təcavüzə başladı. Nəticədə, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsi və onun hüdudlarından kənarda yerləşən Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan bölgələri Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edildi. İşğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən, 1 milyondan çox əhali öz torpağında qaçqın vəziyyətinə düşdü. Yüzlərlə yaşayış məntəqələri dağıdıldı, talan edildi və yandırıldı. Hazırda Azərbaycan ərazisinin 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır.

Son illərdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzünün nəticələri, Azərbaycanın əzəli torpaqlarında Ermənistan dövləti-

nin yaradılması, xalqımızın milli mədəniyyət nümunələrinin, toponimlərinin ermənilər tərəfindən özününküləşdirilməsi barədə tarixi faktlara əsaslanan qiymətli əsərlərin yazılaraq çap olunması çox əhəmiyyətlidir. Bu baxımdan bir sıra dəyərli əsərlər yazılmışdır ki, bunun nəticəsində XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərinə qədər ermənilərin nəinki Qarabağ və Zəngəzurda, hətta İrəvanın özündə də heç vaxt etnik çoxluq təşkil etmədikləri faktlarla sübuta yetirilmişdir.

20 ildən artıqdır ki, Ali məktəblərin magistratura səviyyəsində tədris olunan "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənninin məqsədi son iki əsrdə azərbaycanlılara qarşı erməni millətçiləri tərəfindən məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkarlıq siyasəti, eləcə də bu millətçi-şovinist siyasətin əsas mahiyyətinin öyrənilməsidir. Bu fənnin tədris olunması gənclərin elmi maarifləndirilməsi və vətənpərvərlik ruhunun artmasına kömək olmaqla yanaşı, ermənilər tərəfindən xalqımıza qarşı həyata keçirilən etnik təmizləmə, soyqırımı haqqında indiki və gələcək nəsillərdə möhkəm milli yaddaş formalaşdırmaq, bu faciələrə bütün dünyada siyasi və hüquqi qiymət verilməsinə nail olmaq, onun ağır nəticələrinin aradan qaldırılmasına və bir daha belə halların təkrar olunmamasına çalışmaqdır.

Proqramda hər bir mühazirə mövzusunun məzmunu konkret izah edildikdən sonra tələbələrin seminar məşğələlərinə hazırlaşması üçün suallar verilmiş və kursun dərindən öyrənilməsinə kömək məqsədilə ədəbiyyat siyahısı və tövsiyə edilən əlavə informasiya resursları göstərilmişdir.

"Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənni, humanitar elmlər sırasına daxil olmaqla siyasi elmlərinin ümumnəzəri, o cümlədən sahə fənnləri ilə qarşılıqlı əlaqəlidir.

“Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi” fənni üzrə proqram Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2009-cu il 12 yanvar tarixli 08 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsilin bakalavr səviyyəsi üzrə ixtisasların (proqramların) siyahısı”nın “Humanitar və sosial ixtisaslar qrupu”na daxil olan “050213 –beynəlxalq münasibətlər” ixtisası üçün tərtib edilmişdir. Proqram Təhsil haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununa, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 22 may tarixli 295 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2009-2013-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının ali təhsil sistemində islahatlar üzrə Dövlət Proqramı”nın tələblərinə, AR NK-nin “Ali təhsil pilləsinin dövlət standartı və proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında 2010-cu il 23 aprel tarixli 75 №-li, “Ali təhsil müəssisələrinin bakalavr və magistratura səviyyələrində kredit sistemi ilə tədrisin təşkili qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında 2013-cü il 24 dekabr tarixli 348 nömrəli qərarlarına, bakalavr səviyyəsinin 050213 – “Beynəlxalq münasibətlər və Diplomatiya” ixtisaslaşması üzrə Təhsil Proqramına, Avropa Kredit Transfer Sisteminə və digər müvafiq normativ sənədlərlə müəyyən edilmiş minimum tələblərə uyğun olaraq tərtib edilmişdir.

“Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi” fənni – “Beynəlxalq münasibətlər və diplomatiya” ixtisaslaşması üzrə magistr hazırlığını təmin edən təhsil proqramının strukturuna seçmə fənni kimi daxil olunmuş və fənnin məzmununda nəzərdə tutulmuş məsələləri özündə geniş şəkildə ehtiva etmişdir. Fənnin tədrisi üçün 60 saat o cümlədən, 30 saatı mühazirə, 30 saat seminar nəzərdə tutulmuşdur.

II HİSSƏ
Mövzuların tematik planı
"Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənni üzrə saat bölgüsü

№	Mövzular	Mühazirə	Məşğələ
Mövzu 1	Ermənistanın Azərbaycana təcavüzkarlıq siyasətinin tarixi: Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsinin mərhələləri.	2	2
Mövzu 2	XX əsrin əvvəllərində "Boyük Ermənistan" iddiaları və azərbaycanlılara qarşı soyqırımı siyasəti (1905-1906; 1918-1920).	2	2
Mövzu 3	1918-1920-ci illərdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları.	2	2
Mövzu 4	Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması və onun Azərbaycan üçün ağır nəticələri.	2	2
Mövzu 5	Sovet hakimiyyəti illərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları.	2	2
Mövzu 6	XX əsrin 80-ci illərinin sonunda Ermənistanın Dağlıq Qarabağa dair ərazi iddiaları və sovet rəhbərliyinin siyasəti	2	2

Mövzu 7	XX əsrin 80-ci illərinin sonu-90-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və münaqişənin beynəlxalq-hüquqi aspektləri	2	2
Mövzu 8	Xocalı soyqırımı: Səbəbləri, nəticələri və beynəlxalq aləmdə tanınması.	2	2
Mövzu 9	Münaqişənin nizama salınmasına dair ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti	2	2
Mövzu 10	Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi BMT Təhlükəsizlik Şurasında	2	2
Mövzu 11	Digər beynəlxalq təşkilatların (Islam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, və s.) münaqişəyə dair mövqeyi	2	2
Mövzu 12	Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasəti və ondan Azərbaycana qarşı istifadə edilməsi.	2	2
Mövzu 13	Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Qərb dövlətlərinin siyasətində	**2**	2
Mövzu 14	Region dövlətlərinin (Rusiya, Türkiyə, İran və s.) münaqişəyə dair siyasəti	2	2
Mövzu 15	Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində Azərbaycanın dövlət siyasəti	2	2
CƏMİ:	60 saat	30	30

III HİSSƏ
MÖVZULAR VƏ ONLARIN MƏZMUNU

Müasir dövrdə beynəlxalq münasibətlər ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün “Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi” fənninin nəzəri əhəmiyyəti çox böyükdür. Proqramda Ermənistanın Azərbaycana təcavüzkarlıq siyasətinin tarixi: Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsinin mərhələləri; XX əsrin əvvəllərində “Böyük Ermənistan” iddiaları və azərbaycanlılara qarşı soyqırım siyasəti (1905-1906; 1918-1920); 1918-1920-ci illərdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları; Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması və onun Azərbaycan üçün ağır nəticələri; Sovet hakimiyyəti illərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları; XX əsrin 80-ci illərinin sonunda Ermənistanın Dağlıq Qarabağa dair ərazi iddiaları və sovet rəhbərliyinin siyasəti; XX əsrin 80-ci illərinin sonu - 90-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və işğalçılıq siyasətinin nəticələri; Xocalı soyqırımı: Səbəbləri, nəticələri və beynəlxalq aləmdə tanınması; Münaqişənin nizama salınmasına dair ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və onun vasitəçilik fəaliyyəti; Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi BMT Təhlükəsizlik Şurasında; Digər beynəlxalq təşkilatların (Islam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, və s.) münaqişəyə dair mövqeyi; Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasəti və ondan Azərbaycana qarşı istifadə edilməsi; Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Qərb dövlətlərinin siyasətində; Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Qərb dövlətlərinin siyasətində; Region dövlətlərinin (Rusiya, Türkiyə, İran və s.) münaqişəyə dair siyasəti; Er-

mənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində Azərbaycanın dövlət siyasəti kimi mövzular kursun əsas hissəsini təşkil edir.

Bu baxımdan digər elm sahələri kimi, bu fənnin əvəzsiz nəzəri və praktiki rolu vardır. Tələbə, nəzəri-praktiki fənn kimi "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənninin dərin mənimsəməlidir.

Fənn üzrə ümumi balların verilməsi qaydası. Tələbə fənn üzrə maksimum 100 bal toplaya bilər ki, bu balların yarısı, yəni 50 balı onun semestr ərzindəki fəaliyyətinə, digər yarısı – 50 balı isə imtahanın nəticələrinə görə toplanır. Balların maksimum miqdarı üzrə bölgü aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir:

1) 10 bal dərslərə davamiyyətinə görə;

2) 10 bal müəllimin rəhbərliyi ilə magistrantın sərbəst işinə görə;

3) 30 bal semestr ərzində üç dəfədən az olmayaraq, cari qiymətləndirmə üzrə seminar dərslərinin və semestr ərzində üç dəfə (əyani şöbə üzrə semestrin hər beşinci həftəsi) keçirilən kollokviumun nəticələrinə görə;

4) 10 bal referatın və ya kurs işinin hazırlanmasına və müdafiəsinə görə;

Qeyd: Fənn üzrə referat və ya kurs işi nəzərdə tutulmadığı halda ona ayrılan 10 bal seminar dərslərinə əlavə olunur.

5) 50 bal imtahanın nəticəsinə görə.

Semestrin nəticələrinə görə bakalavr aldığı yekun bal imtahan balı ilə toplanır və yekun nəticə maksimum 100 bala bərabərdir.

"Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənni üzrə semestr ərzində toplanmış balın yekun miqdarına görə bakalavrın biliyi, Avropa Kredit Transfer Sisteminə (AKTS) görə aşağıda qeyd olunan cədvələ müvafiq olaraq qiymətləndirilir:

51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F
51-60 bal	qənaətbəxş	E
61-70	Kafi	D
71-80	Yaxşı	C
81-90	çox yaxşı	B
91-100	əla	A

MÖVZU 1. ERMƏNİSTANIN AZƏRBAYCANA TƏCAVÜZKARLIQ SİYASƏTİNİN TARİXİ: ERMƏNİLƏRİN AZƏRBAYCAN TORPAQLARINA KÖÇÜRÜLMƏSİNİN MƏRHƏLƏLƏRİ.

1.1. Qarabağ tarixi etnoqrafik əyalət kimi. Qarabağ ərazisi qədim tarixi mənbələrdə. Qarabağ sözünün etimologiyası. Qarabağ Qafqaz Albaniyasının tərkib hissəsi kimi. Qarabağ I-VI əsrlərdə alban çarları Arşakilərin hakimiyyəti dövründə. VII-VIII əsrlərdə Qarabağ Mehrani knyazlarının hakimiyyəti dövründə. Atabəylər dövlətinin hakimiyyəti dövründə Qarabağın Azərbaycanın dövlət-ərazi bölgüsünün tərkib hissəsi kimi. Qarabağ Ərəb xilafəti dövründə. Qarabağ IX-X əsrlərdə Sacilər, X əsrdə Salarilər, XI-XII əsrlərdə Şəddadilər, XII-XIII əsrlərdə Atabəy Eldənizlər, XIII əsrin ikinci yarısından XIV əsrə qədər Hülakülər (Elxanilər), XV əsrdə Qaraqoyunlu və Ağqoyunlu dövlətlərinin tərkib hissəsi kimi. XII-XIV əsrlərin dövlət-ərazi bölgüsü ənənələrinə uyğun olaraq Səfəvilər dövləti (1501-1736) tərkibində mərkəzi Gəncə şəhəri olan Qarabağ bəylərbəyliyi.

Qarabağ Azərbaycan siyasi həyatının mərkəzlərindən biri kimi (XIII-XVIII əsrin 40-cı illəri). Rusiya çarı I Pyotrun göstərişi

ilə ermənilərin Bakı, Dərbənd və Quba ərazilərinə köçürülməsi. XVIII əsrin birinci rübündə Rusiya imperatoru tərəfindən ermənilərə diqqət göstərilməsi. XVIII əsrin ikinci yarısında Kür və Araz çayları arasında olan bütün torpaqları əhatə edən Azərbaycan dövləti olan müstəqil Qarabağ xanlığı. Qarabağ əhalisinin sayı və etnik tərkibi. Qarabağ əhalisinin sayı və etnik tərkibi çar məmurları tərəfindən tərtib olunan təsvirlərdə. Qarabağ xanlığı 1747-1805-ci illərdə. Kürəkçay müqaviləsi. XIX əsrin əvvəllərində Qafqaz qoşunlarının baş komandanı P.D.Sisianovun 1805-ci il 22 may 19 №-li raportu. Qarabağ məlikləri. Qarabağ Rusiya imperiyası tərkibində. Çarizmin Qarabağda üsul-idarəsi. Kürəkçay müqaviləsinə görə 1822-ci ildə Qarabağ xanlığı ləğv edilib əvəzində eyni adlı əyalət yaradılması. "Şuşa qəzası"nın 1868-ci ildən Yelizavetpol (Gəncə) quberniyasına verilməsi. Şuşa qəzasının vahid inzibati-siyasi idarəsini itirməsi. Şuşa qəzası Xüsusi Zaqafqaziya komitəsinə tabe olan Yelizavetpol quberniyası (1917-ci il) və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərkibində Gəncə quberniyası daxilində (1918-1920-ci illər).

1.2. Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsinin mərhələləri. Ermənilərin kütləvi şəkildə Qarabağa köçürülməsi. Rusiya çarı I Pavel tərəfindən ermənilərin Qazaxda məskunlaşdırılması. Qarabağ xanlığının ləğv edilməsi. Qarabağ əhalisinin sayı və etnik tərkibi, çar məmurları Yermolov və Mogilyovski tərəfindən tərtib edilmiş "Qarabağ əyalətinin təsviri"ndə. 1846-cı il inzibati ərazi bölgüsü. XIX əsrin əvvəllərində çar Rusiyasının Qafqazı işğal etməsini və bu məqsədlə həmin əraziyə ilk dəfə başqa millətlərin köçürülməsi haqqında N.Şavrovun qeydləri. Dağlıq Qarabağın Azərbaycan-alban əhalisinin qriqorianlaşması və erməniləşməsi cəhdləri. Ermənilərin kütləvi şəkildə Qarabağa köçürülməsi nəticəsində burada yeni erməni kəndlərinin salınması. Çar Rusi-

yasının XVIII əsrin sonu - XIX əsrin əvvəllərində Türkiyə və İrana qarşı müharibə aparаrkən "erməni amili"ndən siyasi alət kimi istifadə etməsi. XIX əsrin əvvəllərindən etibarən Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin dağlıq hissəsinə İrandan və Türkiyədən çoxlu sayda erməni əhalisinin köçürülməsinə başlanması. Ermənilərin köçürülməsinin əsas istiqamətlərindən biri kimi mühüm strateji əhəmiyyət kəsb edən Qarabağ ərazisinin müəyyən edilməsi. 1804-1813-cü, 1826-1828-ci illər Rusiya-İran və 1828-1829-cu illər Rusiya-Türkiyə müharibələrinin gedişində, həm də sonralar ermənilərin kütləvi surətdə İran, Türkiyə və Cənubi Azərbaycandan Cənubi Qafqaza, o cümlədən Qarabağa köçürülməsi. 1828-1830-cu illər ərzində Qarabağın dağlıq hissəsinə 200 min ermənininin köçürülməsi. Ermənilərin Yelizavetpol və İrəvan quberniyalarında, Tiflis, Borçalı, Axalsixi, Axalkalaki qəzalarının ən yaxşı dövlət torpaqlarında yerləşdirilməsi N.N.Şavrovun qeydlərində. Gülüstan və Türkmənçay müqavilələri və nəticələri. Çar I Nikolayın (1825-1855) İrəvan və Naxçıvan xanlıqları əsasında qondarma "Erməni vilayəti" yaradılması haqqında 1828-ci ilin mart tarixli fərmanı və vilayətin ləğv olunması (1840). 1829-cu il Ədirnə müqaviləsi ilə Osmanlı imperiyasından da ermənilərin yenicə işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi. 1877-1879-cu illər Rusiya-Türkiyə müharibəsi illərində Türkiyədən Cənubi Qafqaza ermənilərin köçürülməsi. Qarabağın etnik tərkibinin köçürülmələr nəticəsində dəyişdirilməsi. XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvəllərində Cənubi Qafqaza ermənilərin köçürülməsi davam etdirilməsi. 1915-ci il ərzində ermənilərin Naxçıvan, Sürməli, Eçmiadzin, İrəvan, Aleksandropol, Yelizavetpol, Cavanşir və Şuşa qəzalarına yerləşdirilməsi. Dağlıq Qarabağa ermənilərin köçürülməsinin 150 illiyi bağlı abidə və işğaldan sonra abidənin ermənilər tərəfindən dağıdılması. 1917-ci ilin "Kavkazski kalendar"ın yazıları və Qarabağın etnik

tərkibi və onun dəyişdirilməsi haqqında statistik məlumatlar. Ermənistan SSR-in Mərkəzi Statistika İdarəsinin 1962-ci ildə nəşr olunmuş statistik məcmuəsi və İrəvan şəhərinin etnik tərkibi. Z.Korkodyanın 1932-ci ildə İrəvanda nəşr olunmuş "Sovet Ermənistanının əhalisi 1831-1931" kitabı və İrəvan, Yelizavetpol, Tiflis quberniyalarının etnik tərkibi. Erməni millətçilərinin XIX əsrin sonunda – 1885-ci ildə Marseldə "Armenakan", 1887-ci ildə Cenevrədə "Hnçaq", 1890-cı ildə isə Tiflisdə "Daşnaksütyun" partiyalarını yaratması və "Böyük Ermənistan" yaratmaq iddialarının yeni mərhələsi.

MÖVZU 2. XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ "BOYÜK ERMƏNİSTAN" İDDİALARI VƏ AZƏRBAYCANLILARA QARŞI SOYQIRIMI SİYASƏTİ (1905-1906; 1918-1920).

2.1. XX əsrin əvvəllərində "Böyük Ermənistan" iddiaları. XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvələrində Cənubi Qafqaza ermənilərin köçürülməsi daha geniş vüsət alması və 1896-cı ildən 1908-ci illər ərzində bu regiona 400 min erməni köçürülməsi faktı N.N.Şavrovun qeydlərində. 1897 və 1917-ci il əhalinin siyahıyaalmaları və Qarabağın etnik tərkibi. XX əsrin əvvəllərində erməni millətçiləri "Daşnaksütyun" partiyasının proqramında irəli sürülən "Böyük Ermənistan" ideyasını reallaşdırmaq istiqamətində fəaliyyətini genişləndirməsi. 1917-ci ildə Rusiyada baş verən fevral və oktyabr hadisələrindən sonra "Daşnaksütyun" partiyası və Erməni Milli Konqresi daha geniş fəaliyyətə başlaması. 1917-ci ilin dekabrında Qafqaz işləri üzrə müvəqqəti fövqəladə komissar təyin edilən S.Şaumyan azərbaycanlıların kütləvi qırğınının təşkilatçısı və rəhbəri kimi.

2.2. Azərbaycanlılara qarşı ermənilərin soyqırımı siyasəti. 1905-1907-ci illər inqilabının gedişində çarizmin təhriki ilə erməni-azərbaycanlı qırğınları. 1905-1906-cı illərdə ermənilər tərəfindən Bakıda, Gəncədə, Qarabağda, İrəvanda, Naxçıvanda, Ordubadda, Şərur-Dərələyəzdə, Tiflisdə, Zəngəzurda, Qazaxda və başqa yerlərdə dinc azərbaycanlılara qarşı qırğınlar. 1918-ci il martın 31-də və aprelin ilk günlərində azərbaycanlılara qarşı qırğınların kütləvi xarakter alması. 1918-1920-ci illərdə ermənilər tərəfindən törədilmiş kütləvi qırğınların Bakı, Quba, Şamaxı, Kürdəmir, Lənkəranla yanaşı, Şuşada, İrəvan quberniyası ərazisində, Zəngəzurda, Naxçıvanda, Şərurda, Ordubadda, Qarsda və başqa bölgələrdə davam etdirilməsi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (AXC) qurulduqdan sonra fövqəladə istintaq komissiyasının yaradılması və 31 mart tarixinin matəm günü kimi qeyd edilməsi. 1919-1920-ci illərdə Zəngəzur və Cavanşir qəzasında qırğınlar. 1918-1920-ci illərdə indiki Ermənistan ərazisində yaşayan azərbaycanlının öldürülməsi və doğma torpaqlarından çıxarılması və bu faktı Z.Korkodyanın özünün "Sovet Ermənistanının əhalisi 1831-1931" kitabında təsdiq etməsi. 1919-cu ilin noyabr-dekabr aylarında İrəvan quberniyasında azərbaycanlıların qətlə yetirilməsi.

MÖVZU 3. 1918-1920-ci İLLƏRDƏ ERMƏNİSTANIN AZƏRBAYCANA QARŞI ƏRAZİ İDDİALARI.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması. Fövqəladə Təhiqat Komissiyası. 31 mart gününün Ümummilli matəm günü kimi qeyd olunması. 1918-1920-ci illərdə Bakı, Quba, Şamaxı, Kürdəmir, Lənkəran, Şuşa, İrəvan quberniyası ərazisində, Zəngəzur, Naxçıvan, Şərur, Ordubad, Qarsda ermənilər tərəfindən küt-

ləvi qırğınların törədilməsi. Amazaspın rəhbərliyi ilə erməni hərbi birləşmələri tərəfindən Qubada türk-müsəlman əhalisi ilə yanaşı, yəhudilərə qarşı da qırğınlar törədilməsi. 2007-ci ildə Quba şəhərində kütləvi məzarlıqların aşkar edilməsi və Quba Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması. 1918-ci il mayın 29-da İrəvan şəhərinin ermənilərə siyasi mərkəz kimi verilməsi və onun nəticələri. 1918-ci ildə Azərbaycan torpaqlarında – keçmiş İrəvan xanlığının ərazisində Ermənistan Respublikasının yaradılması. Qarabağ ermənilərinin 1918-ci ilin iyulunda keçirilən birinci qurultayında Dağlıq Qarabağı müstəqil elan etməsi. Çar Rusiyasının müstəmləkəçilik siyasətinin tərkib hissəsi olan və bütün XIX əsr boyunca davam etdirilmiş köçürülmə prosesi nəticəsində ermənilərin Qarabağın dağlıq hissəsində süni surətdə çoxaldılması onların XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və təcavüzkarlıq siyasətinin baş qaldırmasına səbəb kimi.

Dağlıq Qarabağ Azərbaycan və Ermənistanın Millətlər Cəmiyyətinə qəbulu məsələsinə baxılması kontekstində. Dağlıq Qarabağ: coğrafiyası və "Dağlıq Qarabağ" anlayışı. Qafqaz İslam Ordusu Qarabağda erməni-daşnak hərbi birləşmələrinə güclü zərbə endirərək Şuşa şəhərinə daxil olması. Şuşa qəzası Müvəqqəti hökumət vaxtında Xüsusi Zaqafqaziya komitəsinə tabe olan Yelizavetpol quberniyası və 1918-1920-ci illərdə isə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərkibində Gəncə quberniyası tərkibində. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 1919-cu ilin yanvarında daşnak Ermənistan hökumətinin Qarabağla əlaqədar Azərbaycana qarşı ərazi iddiası irəli sürməsi. Qarabağın dağlıq hissəsinin Ermənistana birləşdirilməsi üçün ilk rəsmi cəhd edilməsi. AXC hökumətinin 1919-cu il yanvarın 15-də Şuşa, Cəbrayıl, Cavanşir və Zəngəzur qəzalarını Gəncə quberniyasından ayırıb, mərkəzi Şuşa

şəhəri olmaqla həmin qəzalardan ibarət Qarabağ general-qubernatorluğunu yaratması. Azərbaycan hökumətinin gərgin səyi nəticəsində 1919-cu il noyabrın 23-də Tiflisdə ABŞ nümayəndəliyinin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan respublikaları arasında müqavilə imzalanması və nəticələri. 1920-ci il yanvar ayının 11-də Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi Versal Konfransının Ali Şurası tərəfindən tanınması. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyətinə son qoyulması. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin mövcud olduğu dövrdə Ermənistanın Qarabağlı diplomatik və hərbi vasitələrlə ələ keçirmək cəhdlərinin qarşısının alınması. 1921-ci il Qars müqaviləsi və onun şərtləri.

MÖVZU 4. DAĞLIQ QARABAĞ MUXTAR VİLAYƏTİNİN YARADILMASI VƏ ONUN AZƏRBAYCAN ÜÇÜN AĞIR NƏTİCƏLƏRİ.

1920-ci ildə Zəngəzur və Azərbaycanın bir sıra torpaqlarını Ermənistan SSR-yə daxil edilməsi. Naxçıvanın Azərbaycandan ayrı salınması və quru əlaqələrin kəsilməsi. Sovet Rusiyasının rəhbər dairələri Qafqaz siyasətinin Q.Orconikidze və S. Kirov vasitəsilə həyata keçirilməsi. 1920-ci il iyunun 19-da Q.Orconikidze Vladiqafqazdan V.Leninə və G.Çiçerinə göndərdiyi teleqram və onun mahiyyəti. 1920-ci il iyun-iyul aylarında Dağlıq Qarabağ məsələsinin Rusiya Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin (RK(b)P MK) Qafqaz Bürosunda, RK(b)P Zaqafqaziya Diyar Komitəsində, həmçinin, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsində müzakirə edilməsi və nəticələri. 1921-ci il iyunun 12-də Ermənistan hökumətinin Dağlıq Qarabağın "Ermənis-

tan Sovet Sosialist Respublikasının bir hissəsi” kimi elan olunduğu haqqında dekret. Azərbaycan Xalq Komissarları Sovetinin iclasında A.Myasnikovun (Myasnikyan) Dağlıq Qarabağı “Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının bir hissəsi” kimi elan edən bəyanatı rədd edilməsi (28 iyun 1921-ci il). N.Nərimanovun Qarabağın dağlıq hissəsinin Ermənistan SSR-ə verilib-verilməməsi barədə bütün Qarabağ əhalisi arasında rəy sorğusu keçirmək təklifi və nəticələri. RK(b)P MK iclasında Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSR tərkibində saxlanılması barədə qərarı (5 iyul 1921). AK(b)P MK-nın Siyasi və Təşkilat bürosunun 1921-ci il 26 sentyabr tarixli iclası və nəticələri. Dağlıq Qarabağ muxtariyyətinin yaradılması haqqında məsələyə RK(b)P MK Zaqafqaziya Diyar Komitəsinin iclasında da baxılması (14 dekabr 1922-ci il). Azərbaycan hökuməti tərəfindən ermənilərə mədəni-milli inkişaf üçün bütün şəraitin yaradılması. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin (DQMV) yaradılması və onun Azərbaycan üçün ağır nəticələri. Dağlıq Qarabağ haqqında məsələnin AK(b)P MK-nın Siyasi və Təşkilat bürosunda müzakirəsi. Dağlıq Qarabağ Azərbaycan SSR-in hüdudlarında saxlanılması barədə RK(b)P MK-nın qərarı. Azərbaycan Xalq Komissarları Soveti nəzdində AK(b)P MK-ya bilavasitə müraciət etmək hüququ olan Dağlıq Qarabağ işləri üzrə xüsusi komitə yaradılması. AK(b)P MK Rəyasət Heyəti Zaqafqaziya Diyar komitəsi tərəfindən DQMV haqqında qərarını müzakirə edərək Karakozovun sədrliyi ilə Kirov və Mirzəbekyans da daxil olmaqla Dağlıq Qarabağ məsələsi üzrə 3 nəfərdən ibarət Mərkəzi Komissiya yaradılması və fəaliyyəti (15 dekabr 1922-ci il). Qarabağ Komitəsinin məruzəsi Zaqafqaziya Diyar komitəsi plenumunda (may 1923-cü il). 1923 Ümumittifaq Kommunist (bolşeviklər) Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Zaqafqaziya Diyar Ko-

mitəsinin Dağlıq Qarabağa bir ay müddətində muxtar vilayət statusunun verilməsinin təmin olunmasını AK(b)P MK-ya tapşırması (27 iyun 1923-cü il). AK(b)P MK Rəyasət Heyətinin iclasının Kirovun sədrliyi ilə Qarabağ haqqında məsələni dinləyərək qəbul etdiyi 6 bənddən ibarət qərarı (1 iyul 1923-cü il). 1923-cü il iyulun 7-də Azərbaycan MİK-in "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması haqqında" dekreti verilməsi. Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsünün pozulması. Milli ərazi vahidi kimi DQMV. Ermənilərin Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının artması və Dağlıq Qarabağ termininin meydana çıxması. "Azərbaycan SSR-də dövlət idarələrinin milliləşdirilməsi haqqında" dekret. Şuşa şəhərinin DQMV-nin tərkibinə daxil edilməsi (16 iyul 1923-cü il). DQMV üçün quberniya icraiyyə komitələri haqqında 1923-cü il Əsasnaməsi qəbul və tətbiq edilməsi. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradıldıqdan sonra onun tərkibinə verilmiş yaşayış məskənlərinin rayon-nahiyə-kənd pillələri əsasında inzibati baxımdan bölünməsi. Şuşa şəhərinin DQMV-nin tərkibinə daxil edilməsi. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin inzibati bölgüsü. Dağlıq Qarabağ vilayət partiya komitəsinin qərarı ilə Xankəndinin adı dəyişdirilib S.Şaumyanın şərəfinə Stepanakert adlandırılması və Qarabağda Azərbaycanın tarixi yerlərinin, mahal, rayon və kənd adlarının dəyişdirilməsinin təməlinin qoyulması (18 sentyabr 1923-cü il). 1924-cü il noyabrın 26-da Azərbaycan, erməni və rus dillərində mətbuatda dərc edilən "DQMV haqqında Əsasnamə"də DQMV-nin Azərbaycan SSR-in tərkib hissəsi kimi təsbit olunması. Şuşa qəzasının hesabına Stepanakert (Xankəndi) və Əsgəran rayonlarının, Füzuli rayonunun ərazisi hesabına Hadrut rayonunun yaradılması.

MÖVZU 5. SOVET HAKİMİYYƏTİ İLLƏRİNDƏ ERMƏNİSTANIN AZƏRBAYCANA QARŞI ƏRAZİ İDDİALARI

5.1. Sovet dövründə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və etnik təmizləmə siyasəti. Cənubi Qafqazın sovetləşməsindən öz məqsədləri üçün istifadə edən ermənilər 1920-ci ildə Zəngəzuru və Azərbaycanın bir sıra torpaqlarını Ermənistan SSR-yə daxil etməsi. "Böyük Ermənistan" yaratmaq iddiasının sovetləşmədən sonra davam etdirilməsi. 1920-1923-cü illərdə Qarabağın inzibati ərazi bölgüsündə dəyişikliklər. 1926-cı ildə keçirilən əhalinin siyahıya alınmasının ilkin yekunları və DQMV-nin etnik tərkibi. Zaqafqaziya Sosialist Federativ Sovet Respublikasının yaradılması və Qarabağ məsələsi. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin inzibati-ərazi bölgüsündə yeni dəyişiklik baş verməsi və 1930-cu ilin avqustunda DQMV-nin ərazisinin 5 rayona bölünməsi. Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSR tərkibində muxtar vilayət kimi statusunun 1936-cı və 1977-ci illər SSRİ Konstitusiyalarında təsbit edilməsi. İkinci dünya müharibəsindən sonra erməni millətçilərinin fəaliyyət istiqamətləri. 1939-cu il avqustun 17-də Ceraberd rayonunun Mardakert, Dizaq rayonunun isə Hadrut adlandırılması. Ermənistan KP MK-nın Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi ilə bağlı müraciəti və onun nəticəsiz qalması (1945). SSRİ Nazirlər Sovetinin 1947-ci il dekabrın 23-də və 1948-ci il martın 10-da qəbul etdiyi "Ermənistan SSR-dən kolxozçu və digər azərbaycanlı əhalinin Azərbaycan SSR-nin Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında" qərarları. 1948-53-cü illərdə azərbaycanlıların tarixi torpaqlarından, xüsusilə də İrəvan və onun ətraf rayonlarından kütləvi şəkildə deportasiya olunması. DQMV-nin Ermənistana birləşdirilməsi haqqında

SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin sədri N.Şvernikin imzası ilə qərar layihəsinin qəbul edilməsi və onun mahiyyəti (mart 1948-ci il). XX əsrin 60-cı illərində Dağlıq Qarabağ məsələsi. 1960-cı ilin noyabrında A.Mikoyanın təşəbbüsü ilə DQMV-nin Ermənistan SSR-in tərkibinə verilməsi haqqında hazırlanmış sənədin Sov.İKP MK Rəyasət Heyətinin iclasında müzakirə edilməsi və qərar layihəsinin rədd edilməsi. Ermənistan SSR-in Mərkəzi Statistika İdarəsinin 1962-ci ildə nəşr olunmuş statistik məcmuəsi. Şuşa rayonu ləğv edilməsi və onun ərazisinin Stepanakert rayonuna verilməsi (4 yanvar 1963-cü il). 1964-cü ilin əvvəlində DQMV-nin Ermənistana birləşdirilməsi məsələsini N.Xruşova təklif edilməsi və nəticələri. Şuşa rayonunun yenidən təşkili (1965-ci il).

5.2. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan siyasi rəhbərliyinə gəlməsi və Qarabağ məsələsi. Heydər Əliyevin 1967-ci il iyun ayının 26-da Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi V.Axundova məktubu və onun mahiyyəti. 1967-ci ilin əvvəllərində erməni millətçiləri tərəfindən əvvəlcədən hazırlanan plan. Azərbaycan KP MK bürosunun 1969-cu il mayın 21-də keçirilən iclasında iki respublika arasında sərhədlərin coğrafi təsvirini təsdiq etməyə dair Azərbaycan Ali Sovetinin qərar layihəsi və mahiyyəti. 1969-cu ilin iyulun 14-də Heydər Əliyevin respublika rəhbəri seçilməsi. Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyətinin 1969-cu il mayın 7-də Ermənistan SSR-lə sərhəd rayonlarının ərazilərindən 2 min hektardan çox torpağın Ermənistan SSR-ə verilməsi haqqında hələ 1938-ci il mayın 5-də qəbul etdiyi qərarı təsdiq etməsi və Heydər Əliyevin bu qərarın icrasını dayandırması. Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Şuşa şəhərinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə 1970-ci illərin ikinci yarısında bir neçə xüsusi qərar qəbul edilməsi,

şəhərin keçmişdə tikilmiş binaları, tarixi abidələri bərpa edilməsi, yeni çoxmərtəbəli yaşayış binaları, böyük mehmanxana kompleksləri, ayrı-ayrı inzibati binalar tikilməsi. Şuşanın ümumittifaq səviyyəli kurort şəhərinə çevrilməsi. Şuşa şəhər "Qala divarları"nın və "Gəncə qapısı"nın bərpası. Azərbaycan KP MK-nın 1974-cü il avqustun 6-da keçirilən büro iclasında Laçın şəhərinin 50 illiyinin qeyd edilməsi qərara alınması və 1979-cu il dekabrın 5-də keçirilmiş büro iclasında Laçında tarix-diyarşünaslıq muzeyinin yaradılması barədə qərar qəbul edilməsi. Yuxarı Qarabağın Aran Qarabağla və digər rayonlarla əlaqəsini daha da sıxlaşdırmaq, strateji əhəmiyyətli kommunikasiyaların sayını artırmaq məqsədilə "Ağdam - Xankəndi (Stepanakert)" dəmiryolunun çəkilməsi. 1977-ci il SSRİ Konstitusiyası, 1978-ci ildə isə Azərbaycan SSR Konstitusiyasının qəbul edilməsi. SSRİ Nazirlər Soveti Rəyasət Heyətinin iclasında Ermənistan SSR rəhbərliyinin təkidi ilə Azərbaycan SSR-in Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti ərazisinin Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi məsələsi müzakirə olunması və H.Əliyevin siyasəti (noyabr 1977-ci il). 1978-ci ildə Heydər Əliyevin qətiyyəti sayəsində Stepanakert rayonu əsasında Əsgəran rayonunun yaradılması. Heydər Əliyev tərəfindən 1980-1982-ci illərdə görkəmli Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin məzarı üstündə abidə - məqbərə tikilməsi, Şuşada şairə Xurşudbanu Natavana abidə qoyulması, Xankəndidə Pedaqoji İnstitut açılması və orada Azərbaycan bölməsinin yaradılması. 1969-1982-ci illərin Azərbaycanın intibah dövrü kimi səciyyələndirilməsi. 1985-ci ilin əvvəlində Ermənistan KP MK birinci katibi K.Dəmirçyan Sov.İKP MK-nın Siyasi Bürosuna qondarma "erməni soyqırımı"nın 60 illiyi ilə bağlı 24 aprel tarixinin hər il SSRİ-də anım günü kimi qeyd olunması təklifi və Heydər Əliyevin prinsipial mövqeyi.

MÖVZU 6. XX ƏSRİN 80-ci İLLƏRİNİN SONUNDA ERMƏNİSTANIN DAĞLIQ QARABAĞA DAİR ƏRAZİ İDDİALARININ BAŞLANMASI VƏ SOVET RƏHBƏRLİYİNİN SİYASƏTİ.

XX əsrin sonlarında Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və hərbi təcavüzü. XX əsrin 80-cı illərinin sonunda Ermənistanın Dağlıq Qarabağa dair ərazi iddialarının sosial-iqtisadi, siyasi-hüquqi aspektləri. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində SSRİ-də irəli sürülən "aşkarlıq" və "demokratiya" ideyalarından istifadə edilərək Xankəndində tarix və mədəniyyət abidələrini qoruyan "Krunk" adlı təşkilatın yaradılması (1986). M.S.Qorbaçovun SSRİ rəhbərliyinə gəlməsi və Heydər Əliyevin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması. Mixail Qorbaçovun iqtisadi məsələlər üzrə müşaviri A.Aqanbekyanın Parisdə "L'Humanite" qəzetinə müsahibəsi. Dağlıq Qarabağın sosial-iqtisadi geriliyi adı altında ortaya atılan saxta tezis. Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi haqqında əsassız tələblərini irəli sürən ermənilər tərəfindən iri müəssisə rəhbərlərini birləşdirən "Dağlıq Qarabağın Ermənistana birləşdirilməsi uğrunda mübarizə komitəsi"nin yaradılması. Moskvada ermənilərin "Milli müqəddəratı müstəqil təyin edilməsi birliyi" və "Siyasi məhbusların müdafiəsi üzrə erməni komitəsi", Yerevanda "Qarabağ" komitəsi və onun Dağlıq Qarabağda uzun müddət gizli fəaliyyət göstərən yerli təşkilatı olan "Krunk"un açıq fəal mübarizəsi. Ermənilərin Ermənistanda genişmiqyaslı etnik təmizləmə – azərbaycanlılardan təmizləmək aksiyası və Azərbaycanlı əhalinin qovulması (22 noyabr – 7 dekabr 1988-ci il). Z.Balayanın Yerevanda "Sovetakan qrox" nəşriyyatında 100 min tirajla çap olunan və SSRİ məkanında geniş yayılan "Oçaq" (Yurd) kitabı vasitəsilə

Ermənistanda Dağlıq Qarabağı ələ keçirmək üçün aparılan təbliğat işini daha da gücləndirilməsi. DQMV xalq deputatları Sovetinin XX çağırış növbədənkənar sessiyasında “DQMV-nin Azərbaycan SSR tərkibindən Ermənistan SSR tərkibinə verilməsi haqqında Azərbaycan SSR və Ermənistan SSR Ali Sovetləri qarşısında vəsadət qaldırmaq barəsində” qərarı (20 fevral 1988-ci il). Ermənistanda baş vermiş zəlzələ ilə əlaqədar olaraq keçmiş Yuqoslaviyadan göndərilən təyyarə və Azərbaycan Hərbi Komissarlığının və Mülki Müdafiə Qərargahının zəlzələdən zərər çəkənlərə yardım etmək üçün səfərbər edib Gümrüyə göndərdiyi təyyarənin Gümrü yaxınlığında qəsdən qəzaya uğradılması (dekabr 1988-ci il). "1988-1995-ci illərdə Azərbaycan SSR-in Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin sosial-iqtisadi inkişafını sürətləndirmək tədbirləri haqqında" 1988-ci il 24 mart tarixli qərar. Azərbaycan SSR Dövlət Statistika İdarəsinin 1988-ci ilin əvvəllərinədək olan statistik məlumatlara görə Ermənilərin Dağlıq Qarabağın sosial-iqtisadi geriliyi barədə iddialarının əsassızlığı. Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSR-in tərkibində muxtar vilayət statusu və öz müqəddəratını təyinetmə prinsipinin əsassızlığı. DQMV-də xüsusi vəziyyət elan edilməsi, səbəbləri və nəticələri (21 sentyabr 1988-ci il). SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyəti 1989-cu il yanvarın 12-də "Azərbaycan SSR-in Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində xüsusi idarəçilik formasının tətbiqi haqqında" qərarı və daha sonra ləğv edilməsi. “DQMV əhalisinin qondarma səlahiyyətli nümayəndələrinin konqresi” - “Milli Şura” 1989-cu il avqustun 16-da keçirilən iclasda Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSR tərkibində muxtariyyətini tanımaqdan imtina etməsi. Azərbaycan SSR Ali Soveti Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının suverenliyi haqqında Azərbaycan SSR-in konstitusiya qanununu qəbul etməsi və Qanunun 5-ci maddəsi. Xüsusi İdarə Komitəsini ləğv edilməsi

və Onun əvəzində SSRİ Ali Soveti Xüsusi Komisiyasının nəzarəti altında Dağlıq Qarabağ üzrə Azərbaycan SSR-in Təşkilat Komitəsi yaradılması (28 noyabr 1989-cu il). 1989-cu il dekabrın 1-də Ermənistan SSR Ali Sovetinin Azərbaycanın suverenliyini kobud surətdə pozaraq DQMV-nin Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi haqqında Konstitusiyaya zidd qərar qəbul etməsi. Ermənistan SSR Ali Soveti özünün növbədənkənar iclasında "DQMV-nin 1990-cı il üçün sosial-iqtisadi inkişaf planının Ermənistan SSR-in 1990-cı il üçün sosial-iqtisadi inkişafı haqqında Dövlət planına daxil edilməsi" barədə Azərbaycana qarşı qeyri-qanuni qərar qəbul etməsi (9 yanvar 1990-cı il). 1990-cı il yanvarın 15-də Ali Sovetin Rəyasət Heyətinin "DQMV-də və bəzi başqa rayonlarda fövqəladə vəziyyətin tətbiq edilməsi haqqında" qərarı. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Bakıda qanlı qırğınların törədilməsi. Qanunsuz yaradılmış silahlı dəstələrin tərksilah edilməsi haqqında "SSRİ qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulmamış silahlı dəstələr yaradılmasını qadağan etmək və silah qanunsuz saxlandığı hallarda onu geri almaq haqqında" 25 iyul 1990-cı il tarixli fərman və onun Ermənistan rəhbərliyi tərəfindən qəbul edilməməsi, parlament tərəfindən fərmanın Ermənistan, həmçinin Dağlıq Qarabağ ərazisində hüquqi qüvvəyə malik olmamasının bəyan edilməsi. 1991-ci il avqustun 30-da Azərbaycan SSR Ali Soveti dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsi haqqında bəyanat, oktyabrın 18-də isə dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya aktı qəbul olunması. 1991-ci ildən Qarabağın dağlıq hissəsində gərginliyin artması. 1988-1991-ci illərdə İttifaqın hakim dairələri tərəfindən himayə edilən Ermənistanın Azərbaycana qarşı açıq-aşkar təcavüzkarlıq siyasəti yeritməsi, dinc sakinlərin qətlə yetirilməsi. DQMV statusunun ləğv edilməsi.

MÖVZU 7. XX ƏSRİN 80-ci İLLƏRİNİN SONU - 90-cı İLLƏRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ ERMƏNİSTANIN AZƏRBAYCANA QARŞI HƏRBİ TƏCAVÜZÜ VƏ MÜNAQİŞƏNİN BEYNƏLXALQ-HÜQUQİ ASPEKTLƏRİ

7.1. XX əsrin sonunda Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü. SSRİ Nazirlər Sovetinin "1985-1986-cı illərdə xarici ölkələrdən ermənilərin SSRİ-yə repatriasiyasının davam etdirilməsi haqqında" qərarı (1985-ci il iyunun 20-də). Ermənistan KP MK-nın birinci katibi K.Dəmirçiyanın Sov.İKP MK-ya yazdığı məxfi məktub və məzmunu (noyabr 1986-cı il). 1985-ci il fevralın 21-də Ermənistan KP MK-nın sovet rəhbərliyinə 24 aprel gününün "Soyqırım qurbanlarının xatirə günü" kimi qeyd edilməsi haqqında müraciəti və onun Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun iclasının gündəliyinə daxil edilməsi. Daşnaksütyun" partiyasının Afinada keçirilən XXII qurultayında "Böyük Ermənistan" uğrunda mübarizəni yenidən genişləndirmək haqqında qərar qəbul etməsi (dekabr 1985-ci il). 1987-ci il ərzində S.Ayvazyanın tərtib etdiyi "Böyük Ermənistan" xəritəsinin kiçik formatda DQMV-də geniş yayılması. Ermənistan SSR-in Qafan və Mehri rayonlarında azərbaycanlılara qarşı hücumlar edilərək onların Azərbaycana deportasiyasının başlanması. 1988-1989-cu illərdə Azərbaycanlıların Ermənistandan deportasiyası. 1988-ci ilin sonunda ermənilər tərəfindən Ermənistanda genişmiqyaslı etnik təmizləmə – azərbaycanlılardan təmizləmək aksiyasını həyata keçirilməsi və faktlar.

Sumqayıt hadisələri Ermənistan və SSRİ xüsusi xidmət orqanları tərəfindən hazırlanaraq törədilmiş cinayət kimi. Ermənilər tərəfindən fevralın 28-29-da Sumqayıtda baş verən kütləvi iğtişaşlar. Sumqayıt hadisələri ilə əlaqədar istintaq və hadisələrin ermənilər tərəfindən törədilməsinə dair faktlar.

Münaqişəni nizama salmaq üçün Azərbaycan və Ermənistan tərəfinin razılığı ilə Rusiya Federasiyasının prezidenti B.Yeltsinin və Qazaxıstan prezidenti N.Nazarbayevin başçılıq etdikləri vasitəçi nümayəndəliyin münaqişə bölgələrinə səfəri və nəticələri (20-23 sentyabr 1991-ci il). Mineralnıe Vodı yaxınlığındakı Jeleznevodsk şəhərində Rusiya, Qazaxıstan, Azərbaycan və Ermənistan rəhbərləri tərəfindən kommunike imzalanması və mahiyyəti. Qarakənd faciəsi (20 noyabr, 1991). 1991-ci ilin iyun-dekabr aylarında Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocavəndin Qaradağlı və Əsgəran rayonunun Meşəli kəndinə hücumları və qırğınların törədilməsi. 1991-ci il oktyabrın sonunda və noyabr ayı ərzində Qarabağın dağlıq hissəsindəki 30-dan çox yaşayış məntəqəsinin yandırılması və talan edilməsi. 1992-ci ilin əvvəllərindən başlayaraq Ermənistan ordusunun yuxarı Qarabağda azərbaycanlılar yaşayan sonuncu yaşayış məntəqələrini işğal etməsi. 1992-ci il yanvar və fevral aylarında Kərkicahan, Malıbəyli, Quşçular kəndləri işğal olunması. Qaradağlı faciəsi. 1992-ci il mayın 8-də İranın təşəbbüsü ilə Tehranda Azərbaycan və Ermənistan rəhbərləri arasında üçtərəfli görüş keçirilməsi. Şuşa və Laçının işğalı. Ermənistan və Azərbaycan müdafiə nazirləri Rusiyanın Soçi şəhərində hərbi əməliyyatların dayandırılması ilə bağlı razılaşma əldə etməsi və daha sonra razılaşmanın Ermənistan tərəfindən pozulması (sentyabr 1992-ci il). Dağlıq Qarabağ bölgəsinin hüdudlarından kənarda yerləşən Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan bölgələrinin işğal olunması. 1991-1993-cü illərdə yaranmış hakimiyyət boşluğunun Azərbaycan Respublikasının müdafiə qabiliyyətini zəiflətməsi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı. 1994-cü il yanvarın 5-də Füzuli rayonunda strateji əhəmiyyətli Horadiz qəsəbəsi və 22 kəndinin azad olunması. 1994-cü il ma-

yın 8-də Bişkek protokolunun imzalanması. Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin nəticələri.

7.2. Münaqişənin beynəlxalq-hüquqi aspektləri. DQMV milli ərazi vahidi kimi. Dağlıq Qarabağın Azərbaycan SSR-in tərkibində muxtar vilayət statusu 1936 və 1977-ci illər SSRİ Konstitusiyalarında. DQMV-nin Azərbaycan SSR daxilində hüquqi statusunun SSRİ Konstitusiyasının 86-cı maddəsi, Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 83-84-cü maddələrində təsbit olunması. SSRİ Konstitusiyasının 81-ci maddəsi ilə SSRİ yaradılarkən dövlətin tərkibinə daxil olan müttəfiq respublikaların suveren hüquqlarını müdafiə etmək hüququ. 1981-ci il iyunun 16-da qəbul edilmiş "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti haqqında" qanun. Dağlıq Qarabağ ermənilərinin nümayəndələri muxtar vilayətin Azərbaycanın tərkibindən çıxarılıb, Ermənistanın tərkibinə verilməsi haqqında Sov. İKP MK-ya müraciəti (1 dekabr 1987-ci il).

1989-cu il dekabrın 1-də Ermənistan SSR Ali Soveti Azəbaycanın suverenliyini kobud surətdə pozaraq DQMV-nin Ermənistan SSR-lə birləşdirilməsi haqqında Konstitusiyaya zidd qərar qəbul etməsi. DQMV SSRİ Ali Sovetinin Millətlər Sovetində və Azərbaycan SSR Ali Sovetində. Ermənistan Parlamenti 1990-ci ilin yanvarın 9-da özünün növbədənkənar iclasında "DQMV-nin 1990-cı il üçün sosial-iqtisadi inkişaf planının Ermənistan SSR-in 1990-cı il üçün sosial-iqtisadi inkişafı haqqında Dövlət planına daxil edilməsi" barədə qeyri-qanuni qərarı. Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 138-ci və DQMV haqqında Qanunun 41-ci maddəsi, DQMV-nin Xalq Deputatları Soveti və onun səlahiyyətləri. Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin növbədənkənar sessiyasında Dağlıq Qarabağın muxtariyyət statusu ləğv edilməsi (26 noyabr 1991-ci il). Təcavüz aktının ilə əlaqədar BMT Nizamnaməsinin 39-cu maddəsi və onun şərhi. BMT Baş Məclisinin

1967-ci il 18 dekabr tarixli 2330 (XXII) saylı qətnamə layihəsi və məzmunu. BMT Baş Məclisinin XXIX sessiyasının 3314 (XXIX) saylı qətnaməsində ilk dəfə olaraq təcavüz anlayışının mahiyyəti və məzmununun açıqlanması (14 dekabr 1974-cü il). Ermənistan Respublikasının bütün beynəlxalq hüquqi sənədləri, xüsusilə BMT Nizamnaməsinin I və II maddələrində, 1970-ci il 24 oktyabr tarixli beynəlxalq hüququn prinsipləri haqqında bəyannamədə, eləcə də 1975-ci il 1 avqust tarixli ATƏM/ATƏT-in Helsinki Yekun Aktında ifadə olunmuş beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərini kobudcasına pozması və faktlar. dövlətlərin ərazi bütövlüyü və sərhədlərin pozulmasının qeyri-mümkünlüyü haqqında 1990-cı il noyabrın 21-də qəbul edilmiş yeni Avropa üçün Paris Xartiyası. Dövlətlərin suveren bərabərliyi, sərhədlərin toxunulmazlığı, dövlətlərin ərazi bütövlüyü və xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququ.

MÖVZU 8. XOCALI SOYQIRIMI: SƏBƏBLƏRİ, NƏTİCƏLƏRİ VƏ BEYNƏLXALQ ALƏMDƏ TANINMASI.

8.1. Xocalı soyqırımının səbəbləri və nəticələri. Xocalının strateji coğrafi mövqeyi. Xocalı Azərbaycanın qədim dövrlərinə aid ərazilərdən biri kimi. Xocalının əhalisi, etnik tərkibi, ərazisi və digər statistik göstəriciləri. XX əsrin sonunda ermənilərin Xocalıda törətdikləri soyqırımı bəşəriyyətə qarşı yönəldilmiş ən ağır cinayətlərdən biri kimi. Xocalı və Xatın, Liditsa, Oradur, Xolokost, Sonqmi, Ruanda və Srebrenitsa soyqırımıları. Xocalı şəhəri Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində strateji əhəmiyyətli ərazi kimi və Dağlıq Qarabağın yeganə hava limanının burada

yerləşməsi. Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocalıdan keçən Əsgəran-Xankəndi yoluna nəzarət etmək planları. 1991-ci il oktyabrın sonundan Xocalıya gedən bütün avtomobil yollarının bağlanması və şəhərin faktiki olaraq mühasirəyə alınması.

Keçmiş SSRİ-nin 366-cı motoatıcı alayının Xankəndindən çıxarılması zamanı silah-sursatın ermənilərə qanunsuz olaraq verilməsi. Xocalıya hücum zamanı 366-cı motoatıcı alayın tərkibində ermənilər. 25-26 fevral 1992-ci ildə Xocalının işğalı və yerli əhaliyə qarşı soyqırımı aktının törədilməsi. Faciənin xronikası. Xocalı soyqırımının miqyası. Xocalı soyqırımı dünyanın ən nüfuzlu mətbuat orqanlarının səhifələrində: "Valer aktuel" jurnalı (Fransa), "Le Mond" qəzeti (Fransa), "The Sunday Times" qəzeti (İngiltərə), "Washington Post" (ABŞ), "Krua l`Eveneman" jurnalı (Paris), "İzvestiya" qəzeti (Rusiya), "Financial Times" qəzeti (İngiltərə). "Memorial" hüquqmüdafiə mərkəzinin hesabatı. 366-cı alay. Xocalı soyqırıməı beynəlxalq cinayət kimi. Xocalı hadisələrinin beynəlxalq hüquq tərəfindən soyqırımı cinayət aktı kimi tanınmasının hüquqi əsasları.

8.2. Xocalı faciəsinin beynəlxalq aləmdə soyqırımı kimi tanınması. Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətlərin dünyaya çatdırılması. 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verilməsi. Azərbaycanlılara qarşı zaman-zaman törədilmiş soyqırımı ilə əlaqədar ümummilli lider Heydər Əliyevin 1998-ci il martın 26-da imzaladığı fərman. 2002-ci il fevralın 25-də ümummilli lider Heydər Əliyev Xocalı soyqırımının 10-cu ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan xalqına müraciəti. Xocalı soyqırımı həqiqətlərinin dünya ictimaəiyyətinə çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondu, xüsusilə onun prezidenti, UNESCO və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyəti. "Xocalıya

ədalət" beynəlxalq informasiya və təşviqat kampaniyası. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Xocalı faciəsini soyqırımı kimi tanıyan beynəlxalq təşkilat kimi. "Xocalı soyqırımı və 1915-ci il hadisələrindəki gerçəklər" (Berlin, 2008-ci il). Xocalı faciəsi haqqında məlumatın İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü olan ölkələrinin tarix dərsliklərinə salınması barədə razılıq (2009-cu il). ABŞ-ın 22 müxtəlif Ştatlarının qanunverici orqanları tərəfindən Xocalı soyqırımının tanınması (2010-2017-ci illər). İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin Parlament İttifaqının (İƏT Pİ) Uqandanın paytaxtı Kampala şəhərində keçirilən VI sessiyasında "İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Gənclər Forumu ilə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament İttifaqı arasında əməkdaşlıq haqqında" qətnamə imzalanması və "Xocalıya ədalət!" beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində qəbul olunmuş qətnamədə Xocalı faciəsinə beynəlxalq səviyyədə ilk dəfə olaraq "Erməni silahlı qüvvələri tərəfindən dinc əhalinin kütləvi qətliamı" və "İnsanlığa qarşı cinayət" kimi qiymət verilməsi (2010). Xocalı soyqırımının 14-cü, 15-ci və 16-cı ildönümü Türkiyədə, Rusiyada, Almaniyada, ABŞ-da, Ukraynada, Qazaxıstanda, Gürcüstanda, Küveytdə və dünyanın bir çox ölkələrində qeyd olunması. Xocalı qətliamı İsveçdə yaradılmış "Beynəlxalq Müharibə Qurbanları Memorialı" arxiv layihəsinə daxil edilməsi (2010-cu il). AŞPA-da Xocalı soyqırımının 19 və 20 illiyi ilə bağlı sənədlərin yayılması (2011-2012-ci illər). Soyqırıma dair Meksika Senatının qərarı (2 fevral 2012-ci il). Kolumbiyada Xocalı soyqırımının rəsmən tanınması (24 aprel 2012-ci il). Pakistan Senatının Xarici Əlaqələr Komitəsi Xocalı şəhərində mülki əhaliyə qarşı törədilmiş Soyqırımı pisləyən qətnamənin qəbul edilməsi (fevral 2012-ci il). İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Xarici İşlər Nazirləri Şurasının (İƏT XİNŞ) Cibutidə keçirilən 39-cu sessiyasında İƏT XİNŞ Xocalı faciəsini ilk dəfə olaraq

soyqırımı aktı kimi tanıması (noyabr 2012-ci il). Peru, Panama, Hondurasda, Paraqvayda Xocalı soyqırımı haqqında sənədlərin qəbul eidlməsi (2013-2017). Xocalı soyqırımının Afrika dövlətləri tərəfindən tanınması. Avropa ölkələrinin parlamentlərində Xocalı soyqırımı haqqında siyasi sənədlər qəbul edilməsi (Rumıniya (15 fevral 2013-cü il), Çex Respublikası (7 fevral 2013-cü il), Bosniya və Hersoqovina (26 fevral 2013-cü il), Sloveniya (20 yanvar 2016-cı il), Şotlandiya (7 fevral 2017-ci il)). Türkiyədə Xocalı soyqırımı həqiqətlərinin dünyada tanıdılması istiqamətində həyata keçirilən fəaliyyət.

MÖVZU 9. MÜNAQİŞƏNİN NİZAMA SALINMASINA DAİR ATƏT-in MİNSK QRUPUNUN YARADILMASI VƏ FƏALİYYƏTİ.

9.1. ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması. 1992-ci il yanvarın 30-da Azərbaycan Respublikasının ATƏM-in üzvü olması. ATƏM-in Yüksək Vəzifəli Şəxslər Komitəsinin iclaslarında münaqişənin müzakirəsi və dinləmələr. ATƏM-in Dağlıq Qarabağa dair sülh konfransının çağırılması haqqında qərar. ATƏM-in YVŞK-nın Helsinkidə keçirilən 10-cu iclasında Dağlıq Qarabağa dair konfransın təşkili, iclasların keçirilməsi şərtləri, sədrin səlahiyyətləri və s. haqqında YVŞK-nın qərar (1 may 1992-ci il). 1992-ci il iyunun 1-dən 5-dək Romada Minsk Qrupunun danışıqları seriyasından ilk mərhələ başlanması. Minsk Qrupunun danışıqları seriyasıın ikinci mərhələsi (Roma, 15-20 iyun 1992-ci il). Minsk qrupu danışıqlarının Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə həsr edilmiş növbəti mərhələsi və onun nəticcələri (Roma, 26 fevral – 1 mart 1993-cü il). 1994-cü ilin mayın 12-də

atəşkəs haqqında razılıq. ATƏM-in Parlamentlərarası Assambleyasının 3-cü illik sessiyası və qəbul edilən qərarlar (Vyana, 4-8 iyun 1994-cü il). ATƏM-in Budapeşt samitində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı (1994). ATƏT-in Budapeştdə keçirilən Zirvə toplantısı və onun qərarları (5-6 dekabr 1994-cü il). ATƏM-in Minsk konfransında, o cümlədən Minsk qrupunda həmsədrliyin Rusiya və Finlandiyaya tapşırılması.

9.2. ATƏT-in Minsk qrupunun vasitəçilik fəaliyyəti. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dinc yolla nizama salınmasına dair Moskvada Rusiya və İsveçin həmsədrliyi ilə aparılmış danışıqlar və nəticələri (6-11 fevral 1995-ci il). ATƏT-in Minsk qrupunun Dağlıq Qarabağla əlaqədar keçirilən görüşü və nəticələri (Stokholm, 6-7 aprel 1995-ci il). 1995-ci ilin iyun-iyul aylarında ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində keçirilən Helsinki (Finlandiya) və Baden (Avstriya) danışıqları. ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində danışıqların növbəti mərhələsi və onun nəticələri (Moskva, 3-9 sentyabr 1995-ci il). ATƏT-in Xarici İşlər Nazirləri Şurasının görüşü (Budapeşt, 7-8 dekabr 1995-ci il). ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində danışıqların növbəti mərhələsi və nəticələri (Moskva, 9-14 yanvar 1996-cı il). ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində Dağlıq Qarabağ probleminin həllinə dair danışıqlar və nəticələri (Moskva, 15-18 iyun 1996-cı il). ATƏT-in Lissabonda keçirilən Zirvə toplantısı və onun qərarları (2-3 dekabr 1996-cı il). Ümummilli lider Heydər Əliyevin ATƏT-in Lissabon Sammitində çıxışı və qətiyyətli mövqeyi. ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündən sonra Rusiya ilə yanaşı, Fransa və ABŞ nümayəndələri də Minsk qrupunun həmsədrləri təyin olunması. Minsk qrupu çərçivəsində danışıqların növbəti mərhələsi və nəticələri (1-5 aprel 1997-ci il). Münaqişənin həllinə dair ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin həll təklifləri.

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri tərəfindən “Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin aradan qaldırılmasına dair hərtərəfli saziş” adlanan birinci sənəd (18 iyul 1997-ci il). “Dağlıq Qarabağ silahlı münaqişəsinin dayandırılması haqqında saziş” adlı layihə kimi münaqişə tərəflərinə təqdim edilən və şərti olaraq “mərhələli həll” adlandırılan plan (19-23 sentyabr 1997-ci il). ATƏT üzvü olan ölkələrin Xarici İşlər Nazirlərinin görüşü və nəticələri (Kopenhagen, 17-18 dekabr 1997-ci il). ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin aradan qaldırılması ilə bağlı üçüncü təklifi -“Ümumi dövlət” (8-12 noyabr 1998-ci il). Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri olan dövlətlərin (ABŞ, Fransa, Rusiya) başçılarına məktubla müraciəti (8 fevral 1999-cu il). ATƏT-in üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının Zirvə toplantısı və onun qərarları (İstanbul, 18-19 noyabr 1999-cu il). “Paris prinsipləri”. ATƏT-in Nazirlər Şurasının Buxarestdə keçirilən iclasında qəbul edilmiş bəyanat (3-4 dekabr 2001-ci il). ATƏT-in Nazirlər Şurasının iclası və qərarları (Portu, 6-7 dekabr 2002-ci il). ATƏT-in Nazirlər Şurasının iclası və qərarları (Maastrixt, 1-2 dekabr 2003-cü il). Danışıqların “Praqa prosesi” adını almış növbəti mərhələsi və “Yeni Sülh Planı”nın əsas prinsipləri. Madrid sənədinə çevrilən Baza prinsipləri ətrafında aparılan danışıqlar prosesi. “Böyük səkkizlər”in toplantısında ABŞ, Rusiya və Fransa prezidentlərinin münaqişə ilə bağlı qəbul etdikləri birgə bəyanat (Akvil, 10 iyul 2009-cu il). ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olan ölkələrin prezidentlərinin “Böyük səkkizlərin” sammitində qəbul etdikləri birgə bəyanat (Toronto, 26 iyun 2010-cu il). ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olan ölkələrin prezidentlərinin “Böyük səkkizlərin” sammitində qəbul etdikləri birgə bəyanat (Dovil, 25 may 2011-ci il). ATƏT Parlament Assamble-

yasının “Helsinki+40: Hər kəs üçün təhlükəsizliyə doğru” devizi altında iyirmi üçüncü illik sessiyasının plenar iclası və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı (Bakı, 28 iyun 2014-cü il). Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri arasında aparılan birbaşa danışıqlar və onun nəticələri.

MÖVZU 10. ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN MÜNAQİŞƏSİ BMT TƏHLÜKƏSİZLİK ŞURASINDA

Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunması və Azərbaycanın BMT yanında, eləcə də BMT-nin Azərbaycanda Daimi Nümayəndəliyinin yaradılması. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 12 may 1992-ci il tarixli bəyanatı və mahiyyəti. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 26 avqust 1992-ci il tarixli bəyanatı və mahiyyəti. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 27 oktyabr 1992-ci il tarixli bəyanatı və mahiyyəti. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 29 yanvar 1993-cü il tarixli bəyanatı və mahiyyəti. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 6 aprel 1993-cü il tarixli bəyanatı və mahiyyəti. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin 18 avqust 1993-cü il tarixli bəyanatı və mahiyyəti. 1993-cü il aprelin 30-da BMT TŞ-nın 3205-ci iclasında Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair 822 saylı qətnamənin qəbul edilməsi. BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfin-dən Azərbaycanın Ağdam rayonunun işğal edilməsi ilə bağlı 853 saylı qətnamə qəbul edilməsi. 1993-cü il oktyabrın 14-də BMT Təhlükəsizlik Şurası 3292-ci iclasında Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair 874 saylı qətnamənin qəbul edilməsi. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il noyabrın 12-də 3313-cü iclasında qəbul etdiyi 884 saylı qətnamənin qəbul edilməsi. BMT-nin Baş Məclisi 48-ci sessiyasının 20 dekabr 1993-cü ildə keçirilmiş 85-ci plenar iclasında

"Azərbaycanda qaçqınlara və məcburi köçkünlərə fövqəladə beynəlxalq yardımın göstərilməsi haqqında" adlı qətnamə. BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin bəyanatı (26 aprel 1995-ci il). BMT-nin Baş katibi Butros Butros-Qalinin Azərbaycana səfəri. BMT xətti ilə keçirilən bir sıra beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin iştirakı. 1995-ci ilin oktyabrında BMT-nin 50 illik yubileyi ilə bağlı keçirilən Baş Məclisinin xüsusi təntənəli iclasında və BMT-nin Minilliyin Sammitində (2000-ci il) Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin çıxışı. BMT Baş Məclisinin 59-cu sessiyasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı (sentyabr 2004-cü il). BMT Baş Məclisinin 2006-cı il sentyabrın 7-də keçirilən 60-cı sessiyasının 98-ci və 2008-ci il martın 14-də keçirilən 62-ci sessiyanın 86-cı plenar iclaslarında "Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərində vəziyyət" adlı qətnamələrin qəbul edilməsi. Azərbaycan Respublikasının BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv kimi qəbul olunması və fəaliyyəti (2012-2013). BMT Baş Məclisinin 2017-ci ilin sentyabrında keçirilən 72-ci sessiyasında Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı.

MÖVZU 11. DİGƏR BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARIN (İSLAM ƏMƏKDAŞLIQ TƏŞKİLATI, AVROPA ŞURASI, AVROPA İTTİFAQI, NATO) MÜNAQİŞƏYƏ DAİR MÖVQEYİ

11.1. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı. Azərbaycan Respublikasının tamhüquqlu üzv kimi İslam Konfransı Təşkilatına (İKT) qəbul olunması. İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXI konfransı, Ermənistan və Azərbaycan arasında münaqişə üz-

rə qətnamə (Kəraçi, 25-29 aprel 1993-cü il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin fövqəladə sessiyası, Ermənistan və Azərbaycan arasında münaqişə üzrə qətnamə (İslamabad, sentyabr 1994-cu il). İslam Konfransı Təşkilatı ölkələrinin Dövlət başçılarının VII Zirvə Toplantısı, Ermənistan və Azərbaycan arasında münaqişə üzrə qətnamə (Kasablanka, 13-14 dekabr 1994-cü il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici İşlər Nazirlərinin XXIV konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü haqqında QƏTNAMƏ (Cakarta, 9-13 dekabr 1996-cı il). İslam Konfransı Təşkilatı ölkələrinin Dövlət başçılarının VIII Zirvə Toplantısı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına təcavüzünə dair qətnamə (Tehran, 9-11 dekabr 1997-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı ölkələrinin Dövlət başçılarının VII Zirvə Toplantısı, Azərbaycan Respublikasına iqtisadi yardım haqqında qətnamə (Tehran, 9-11 dekabr 1997-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı ölkələrinin Dövlət başçılarının VIII Zirvə Toplantısı, yekun bəyanat (Tehran, 9-11 dekabr 1997-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı ölkələrinin Dövlət başçılarınınVIII Zirvə Toplantısı, Tehran bəyannaməsi (Tehran, 9-11 dekabr 1997-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXV konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzünə dair qətnamə (Doha, 15-17 mart 1998-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXV konfransı, Azərbaycan Respublikasına iqtisadi yardım haqqında qətnamə (Doha, 15-17 mart 1998-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXV konfransı, yekun bəyanat (Doha, 15-17 mart 1998-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXVII Konfransı, Ermənistan Respublikasının təcavüzü nəticəsində Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində İslam tarixi və mədəniyyət abidələrinin məhv edilməsi və dağıdıl-

ması haqqında qətnamə (Kuala-Lumpur, 27-30 iyun 2000-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXVII Konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü haqqında qətnamə (Kuala-Lumpur, 27-30 iyun 2000-ci il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXX Konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü haqqında qətnamə (Tehran, 28-30 may 2003-cü il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXX konfransı, Azərbaycan Respublikasına İqtisadi yardım haqqında qətnamə (Tehran, 28-30 may 2003-cü il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXX konfransı, Ermənistan Respublikasının təcavüzü nəticəsində Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində İslam tarixi və mədəniyyət abidələrinin məhv edilməsi və dağıdılması haqqında qətnamə (Tehran, 28-30 may 2003-cü il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXXIII konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü haqqında qətnamə (Bakı, 19-21 iyun 2006-cı il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXXVI konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü üzrə qətnamə (Dəməşq, 23-25 may 2009-cu il). İslam Konfransı Təşkilatı Xarici işlər nazirlərinin XXXVI konfransı, Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü nəticəsində işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarında islam tarixi və mədəniyyət abidələrinin məhv edilməsi və dağıdılması haqqında qətnamə (Dəməşq, 23-25 may 2009-cu il). Uqandanın paytaxtı Kampala şəhərində İKT Parlament İttifaqı Konfransının 6-cı sessiyası və onun qərarları (Kampala, 24-31 yanvar 2010-cu il). İKT Xarici İşlər Nazirləri Surasının 37-ci sessiyasına hazırlıq məqsədi ilə Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Ciddə şəhərində Yüksək Rütbəli məmurların top-

lantısı və qərarları (Ciddə, 12-14 aprel 2010-cu il). KT Xarici İşlər Nazirləri Surasının 37-ci sessiyası və onun qərarları (Düşənbə, 18-20 may 2010-cu il). İKT Xarici İşlər Nazirləri Şurasının 38-ci sessiyası və "Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü" haqqında İƏT Baş katibinin ənənəvi hesabatı (Astana, 28-30 iyun 2011-ci il). İƏT-in XII Zirvə Toplantısı və Yekun Kommunike (Misir Ərəb Respublikası, 6-7 fevral 2013-cü il). İƏT Xarici İşlər Nazirləri Şurasının 40-cı sessiyası və Konakri bəyannaməsi (Konakri, 9-11 dekabr 2013-cü il). İƏT Xarici İşlər Nazirləri Şurasının növbəti 41-ci sessiyası və qərarları (Ciddə, 18-19 iyun 2014-cü il). İƏT XİN Şurasının 42-ci sessiyası və onun qərarları (Küveyt, 27-28 may 2015-ci il). İƏT Baş Katibliyi tərəfindən Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərində yaradılmış qondarma separatist rejimin "yerli özünüidarə orqanları"na 13 sentyabr 2015-ci il tarixli qurama "seçki"ləri pisləyən bəyanatı (10 sentyabr 2015-ci il). 2016-cı il yanvarın 25-də İƏT Pİ-nin 11-ci konfransında "İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Gənclər Forumu ilə İƏT Pİ arasında əməkdaşlıq" adlı yekdilliklə qəbul edilən qətnamədə Xocalı faciəsinin soyqırımı aktı və insanlığa qarşı cinayət kimi tanınması. 2016-cı ildə İƏT-in İstanbulda keçirilən sammitində İƏT çərçivəsində "Ermənistan Respublikasının Azərbaycana təcavüzünə dair Təmas Qrupu"nun yaradılması.

11.2. Avropa Şurası. Azərbaycan Respublikasının tamhüquqlu üzv kimi Avropa Şurasına qəbul olunması. Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi, Dağlıq Qarabağa dair bəyanat (11 mart 1992-ci il). Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin gərginləşməsinə dair bəyanat (15 aprel 1993-cü il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair tövsiyə 1251 (1994) (Strasburq, 10 noyabr,1994-cü il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə

dair 1047 (1994) (Strasburq, 10 noyabr,1994-cü il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası, Ermənistan və Azərbaycanda qaçqın və məcburi köçkünlərin humanitar vəziyyətinə dair tövsiyə 1263 (1995) (Strasburq, 15 mart 1995-ci il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası, Ermənistan və Azərbaycanda qaçqın və məcburi köçkünlərin humanitar vəziyyətinə dair qətnamə 1059 (1995) (Strasburq, 15 mart 1995-ci il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası, Zaqafqaziyada münaqişələrə dair qətnamə 1119 (1997) (Strasburq , 22 aprel 1997-ci il). Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi, kommünike (Strasburq , 9 noyabr 2000-ci il). Ermənistanda və Dağlıq Qarabağda saxlanılan hərbi əsirlər və girovlar haqqında (Strasburq, 25 aprel 2001-ci il). Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı siyasətinin tanınması haqqında yazılı bəyannamə (Strasburq, 26 aprel 2001- ci il). Azərbaycanın mədəni irsinin zəbt edilməsi və dağıdılması (Strasburq, 27 iyun 2001-ci il). Azərbaycan Respublikasında ekoloji vəziyyət (Dağlıq Qarabağ, Şuşa, Laçın, Qubadlı, Zəngilan, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl) (Strasburq, 27 iyun 2001-ci il). Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində nüvə texnologiyası və nüvə tullantılarının basdırılması barədə (Strasburq, 7 may 2002- ci il). Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində ermənilər tərəfindən dəstəklənən terrorçu təşkilatlar şəbəkəsi barədə (Strasburq, 14 iyun 2002- ci il). Ermənistan Respublikası tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikasına yönəldilmiş blokada siyasəti təhlükəsinin aradan qaldırılması zərurəti barədə (Strasburq, 14 oktyabr 2002-ci il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası. ATƏT-in Minsk Konfransının məşğul olduğu Dağlıq Qarabağ bölgəsi üzərində münaqişə tövsiyə 1690 (2005) (Strasburq, 25 yanvar 2005-ci il). Avropa Şurası Parlament Assambleyası. Avropa Şurasının Parlament Assambleyasının xüsusi məruzəçisi D.At-

kinsonun məruzəsi (29 noyabr 2004-cü il) və ATƏT-in Minsk Konfransının məşğul olduğu Dağlıq Qarabağ bölgəsi üzərində münaqişə qətnamə 1416 (2005) (Strasburq, 25 yanvar 2005-ci il). AŞPA Bürosunun iclasında AŞPA-nın Dağlıq Qarabağ üzrə ad-hoc Komitəsinin fəaliyyətinin bərpasına dair qərar qəbul edilməsi (28 yanvar 2011-ci il). AŞPA-nın yay sessiyası çərçivəsində AŞPA-nın Dağlıq Qarabağ üzrə ad-hoc Komitəsinin ilk iclası (20 iyun 2011-ci il). Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev həmçinin Avropa Şurası Parlament Assambleyasının yay sessiyasında çıxışı (24 iyun 2014-cü il). Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin 2014-cü il mayın 6-da Vyanada keçirilmiş 124-cü Sessiyasında Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinə Sədrliyin Azərbaycana keçməsi və Azərbaycan Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinə sədrliyi dövründə prioritet istiqamətlər; Azərbaycan Respublikası Avropa Şurası çərçivəsində qəbul edilmiş 60 beynəlxalq müqavilənin iştirakçısı kimi.

11.3. Avropa İttifaqı. Azərbaycan Avropa İttifaqı (Aİ) münasibətləri. Aİ Dağlıq Qarabağa dair bəyanat (Brüssel, 22 may 1992-ci il). Aİ Dağlıq Qarabağa dair bəyanat (Brüssel, 18 iyun 1992-ci il). Aİ Dağlıq Qarabağa dair bəyanat (Brüssel, 7 aprel 1993-cü il). Aİ Dağlıq Qarabağa dair BƏYANAT (Brüssel, 24 iyun 1993-cü il). Aİ Dağlıq Qarabağa dair BƏYANAT (Brüssel, 3 sentyabr 1993-cü il). Aİ Dağlıq Qarabağa dair BƏYANAT (Brüssel, 9 noyabr 1993-cü il). Bülleten Aİ 01-1994 (fr): 1.3.7 Xarici siyasət və cəmiyyətin təhlükəsizliyi (7/20) Azərbaycan. Bülleten Aİ 07-1994 Xarici siyasət və cəmiyyətin təhlükəsizliyi (6/24). Dağlıq Qarabağ. Bülleten Aİ 09-1994 Xarici siyasət və cəmiyyətin təhlükəsizliyi (5/6). Dağlıq Qarabağ. Almaniya sədrliyinin Avropa İttifaqı adından Dağlıq Qarabağa dair bəyanatı (5 avqust, 1994-cü il). İrlandiya sədrliyinin Avropa İttifaqı adından Dağlıq Qarabağda və-

ziyyət barəsində bəyanatı, Daimi Şura (Brüssel, 31 oktyabr 1996-cı il). Avropa İttifaqı-Azərbaycan Əməkdaşlıq Komitəsinin üçüncü iclası (12 iyul 2002-ci il). Gələcək ikitərəfli əməkdaşlığın yekunları və qiymətləndirilməsi, Xarici siyasət. Avropa Parlamentinin Cənubi Qafqaz üçün Avropa İttifaqının strategiyasına ehtiyac üzrə qətnamə (20 may 2010-cu il).

11.4. Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı (NATO). Azərbaycan NATO münasibətləri. Müdafiə Planlaşdırması Komitəsi və Nüvə Planlaşdırması Qrupu. NATO Baş Qərargahı. Yekun Kommünike (Brüssel, 27 may 1992-ci il); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Oslo, 4 iyun 1992-ci il); Şimali Atlantika Əməkdaşlıq Şurası. BƏYANAT (Oslo, 5 iyun 1992-ci il); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. NATO Baş Qərargahı. Yekun Kommünike (Brüssel, 17 dekabr 1992-ci il); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Afina, lOiyun 1993-cüil); Şimali Atlantika Əməkdaşlıq Şurası. BƏYANAT (Afina, 11 iyun 1993-cüil); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. NATO Baş Qərargahı. Dövlət və Hökumət Başçılarmm Bəyannaməsi (Brüssel, 11 yanvar 1994-cü il); Şimali Atlantika Əməkdaşlıq Şurası Nazirlərin görüşü. BƏYANAT (İstanbul, 10 iyun 1994-cü il); Şimali Atlantika Şurast Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Brüssel, 1 dekabr 1994-cü il); Şimali Atlantika Şurast Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Nordvik, 30 may 1995-ci il); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Brüssel, 5 dekabr 1995-ci il); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Berlin, 3 iyun 1996-cı il); Şimali Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü. Yekun Kommünike (Brüssel, 10 dekabr 1996-cı il); NATO Zirvə Toplantısmm Kommunikesi (İstanbul, 28-29 iyun 2004-cii il); NATO Zirvə Toplantısımn BƏYANATI (Riqa, 28-29 noyabr 2006-cı il);

NATO Zirvə Toplantısmın BƏYANATI (Buxarest, 2-4 aprel 2008 ci il); Atlantika Şurası Nazirlərin görüşü Yekun Kommünike (Brüssel, 2-3 dekabr 2008); NATO Zirvə Toplantısmm BƏYANATI (Strasburg / K e h l, 3-4 aprel 2009); NATO Zirvə Toplantısınm Yekun Bəyannaməsi (Lissabon, 19-20 noyabr 2010)

MÖVZU 12. ERMƏNİSTANIN DÖVLƏT TERRORİZMİ SİYASƏTİ VƏ ONDAN AZƏRBAYCANA QARŞI İSTİFADƏ EDİLMƏSİ

12.1. Erməni terror təşkilatları və Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasəti. Erməni millətçiləri tərəfindən XIX əsrin sonunda - 1885-ci ildə Marseldə "Armenakan", 1887-ci ildə Cenevrədə "Hnçak", 1890-cı ildə isə Tiflisdə "Daşnaksütyun" partiyalarının yaradılması. XX əsrdə "Daşnaksütyun" partiyası tərəfindən yaradılan bir sıra terror qrupları. "Ermənistanın azadlığı uğrunda erməni gizli ordusu" (ASALA) və onun fəaliyyəti. "Erməni gizli azadlıq ordusu" (ASOA) və faəliyyəti. XX əsrin 60-70-ci illərində Erməni terror təşkilatlarının fəaliyyəti. 1980-ci illərin ikinci yarısı - 1990-cı illərdə ASALA və uzun illərdir Qərbdə və bir sıra Şərq ölkələrində kök salmış erməni terror təşkilatlarının həyata keçirdiyi terror aktları. "Erməni terroru" termininin ilk dəfə ABŞ Dövlət Departamentinin aylıq bülletenində ifadə edilməsi (1982); 1990-cı ildə Fransada yaradılmış "Gənc ermənilər ittifaqı", 1991-ci ildə İsveçrədə yaradılmış və həbsdə olan erməni terrorçularının azad olunmasına çalışan "9 iyun qrupu" və 1991-ci ildə Fransada yaradılmış, və terror fəaliyyətini ASALA ilə sıx əlaqədə həyata keçirən "Erməni azadlıq hərəkatı" (AOD) Avropanın bir sıra ölkələrində çoxsaylı insan itkisinə

yə və Azərbaycan, eləcə də Cənubi Qafqazda terror aktlarını həyata keçirən "Geqaron", "İntiharçılar eskadronu" və Apostol terror təşkilatları və onların fəaliyyəti. Avropanın müxtəlif ölkələrində erməni gəncləri tərəfidən yaradılmış terror qrupları və onların həyata keçirdiyi terror aktları. Erməni terrorçularının Ermənistanın milli qəhrəmanı elan olunması.

12.2. Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasətinin Azərbaycana qarşı istifadə edilməsi. Son iki əsrdə Azərbaycana qarşı erməni millətçiləri tərəfindən məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkarlıq siyasəti (1905-1907, 1918-1920, 1948-1953, 1988-1993-cü illər). "Daşnaksütyun" partiyasının keçirdiyi terror aksiyası - "Nemezis" əməliyyatı. "Nemezis" çərçivəsində Azərbaycan görkəkmli siyasi və elm xadimlərinin qətlə yetirilməsi.

Ermənistan dövlətinin və erməni diasporasının maliyyə və təşkilatı yardımı ilə dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən erməni terrorçu təşkilatlarının Azərbaycana qarşı apardıqları terror müharibəsinin 1980-ci illərdən başlayaraq ardıcıl xarakter alması. 1988-1993-cü illərdə dövlət terrorizmi və soyqırımı siyasəti yeridən Ermənistan tərəfindən Azərbaycan ərazilərində törədilən terror aktları. Dövlət terrorizmi və soyqırımı siyasəti yeridən Ermənistan və işğal olunmuş ərazilərdəki separatçı rejim tərəfindən ümumilikdə, müxtəlif səpkili (sərnişin avtobuslarında, sərnişin və yük qatarlarında, Bakı Metropolitenində, hava nəqliyyatında, sərnişin daşıyan dəniz bərəsində, yaşayış məntəqələrində, mülki və dövlət obyektlərində terror aktlarının törədilməsi. BMT-nin Narkotiklərə Qarşı Mübarizə üzrə Baş Ofisinin məruzələri və işğal altında olan Azərbaycan ərazilərindən narkotik vasitələrin dövriyyəsində istifadə edilməsi. Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində Ermənistanın qanunsuz fəaliyyəti. ABŞ

Dövlət Departamentinin 2001-ci ilin mart ayında açıqlanmış hesabatında işğal edilmiş Azərbaycan ərazilərindən narkotik vasitələrin kütləvi şəkildə daşınması üçün istifadə olunduğu faktı. Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına təcavüzü nəticəsində əsir düşmüş və girov götürülmüş Azərbaycan vətəndaşlarının beynəlxalq humanitar təşkilatlardan gizlədilərək işğal olunmuş ərazilərdə saxlanılması və onlara qarşı amansız cəza metodlarının tətbiq edilməsi. Separatçı-terrorçu qurumun müstəqil dövlət kimi tanıdılması cəhdləri. İşğal altındakı ərazilərdə ermənilərin qanunsuz məskunlaşdırılması. Dövlət terrorizmi və təcavüzkar separatizm.

MÖVZU 13. ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN MÜNAQİŞƏSİ QƏRB DÖVLƏTLƏRİNİN SİYASƏTİNDƏ

13.1. Fransa. Fransa-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulması. Azərbaycan-Fransa münasibətlərinə erməni lobbisinin mənfi təsiri. Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra Fransa ilə münasibətlərin inkişafında yeni mərhələnin başlanması. Azərbaycan Prezidentinin Fransaya rəsmi səfəri (21-23 dekabr 1993), “Dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı anlaşma haqqında” müqavilənin imzalanması. Fransada Azərbaycan haqqında formalaşdırılmış ictimai rəyin dəyişdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar. ìki dövlət arasında bağlanmış müqavilə və sazişlər. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Fransanın dövlət siyasətində. Fransadakı erməni diasporunun, Erç erməni kilsəsinin və çoxsaylı mətbuat orqanlarının Azərbaycan əleyhinə məqsədyönlü şəkildə təbliğatı. Fransada Azərbaycan haqqında informasiya blokadasının yarılması. Azərbaycan ilə Fransa arasındakı münasibətlərin yüksələn

xətt üzrə inkişafı. Azərbaycan Respubli-kasının Prezidenti İlham Əliyevin Fransaya ilk rəsmi səfəri (22-23 yanvar 2004) və iki ölkə arasındakı ikitərəfli əlaqələrin inkişaf perspektivləri. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2007-ci və 2009, 2018-ci illərdə Fransaya səfərinin dövlətlərarası münasibətlərin dərinləşməsində, qarşılıqlı iqtisadi əməkdaşlıq sahələrinin ge-nişlənməsində əhəmiyyəti.

13.2. Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ). Azərbaycanın ABŞ-la sıx əməkdaşlığını zəruri edən amillər. ABŞ-ın Qafqazda, o cümlədən Azərbaycandakı maraqları və onun reallaşdırılması yolları; ABŞ-ın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (25 dekabr 1991). ABŞ-ın Dövlət katibi Ceyms Beykerin Bakıya səfəri (12 fevral 1992). iki dövlət arasında diplomatik münasibətlərin yaranması. ABŞ-ın Azərbaycanla sıx əlaqələr qurmağa cəhdlər etməsi. ATƏM-in Helsinki Sammiti ərəfəsində ABŞ Prezidenti birinci C.Buşun Azərbaycan Prezidentinə məktubu (iyul 1992). ABŞ-da erməni lobbisinin anti-Azərbaycan fəaliyyəti və ABŞ Konqresi tərəfindən Azərbaycanın əleyhinə yönəlmiş "Azadlığı müdafiə akt"ına "907-ci düzəliş"in qəbul edilməsi (dekabr 1992). Naxçıvan Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyevin ABŞ Prezidenti B.Klintona məktubu (yanvar 1993). ABŞ və Rusiya Prezidentlərinin Dağlıq Qarabağ və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli ilə bağlı mövqeləri, ATƏM-in Minsk Konfransının çağrılmasına verilən dəstək (yanvar 1993). Heydər Əliyevin Azərbaycanda yenidən hakimiyyətə gəlmə-sindən sonra Azərbaycan-ABŞ münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması (iyun-1993). hər iki dövlət arasında yüksək səviyyəli görüşlər, danışıqlar (1994). Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi ABŞ-ın dövlət siyasətində. ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində həlledici dönüş (1996-cı il). "Azadlığı Müdafiə

akt"ına "907-ci düzəliş"in ləğvi istiqamətində birgə mübarizə; ABŞ-ın Dövlət Departamenti tərəfindən qondarma "Dağlıq Qarabağ Respublikasında" keçirilən Prezident seçkisinin pislənilməsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün dəstəklənməsi (oktyabr 1996). ATƏT-in Lissabon Sammitində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun qərarların qəbul edilməsində ABŞ-ın rolu (dekabr 1996). ABŞ Prezidenti C. Buşun Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı səyləri. Ki-Uest danışıqları (2001-ci il). Beynəlxalq Terrorizmə qarşı ABŞ-Azərbaycan əməkdaşlığı; 907-ci düzəlişin ləğv olunması istiqamətindəki səylərin davam etdirilməsi.

13.3. Almaniya. Almaniya-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulması. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair Almaniyanın mövqeyi. 1993-cü il aprelin 8-də Almaniyanın Xarici İşlər Naziri Klaus Kinkelin münaqişəyə dair bəyanatı. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün və sərhədlərin toxunulmazlığı prinsiplərinin Almaniya rəsmilərinin bəyanatlarında təsdiq olunması. AFR XİN-i K.Kinkelin Bakı səfəri (21-22 dekabr 1995-ci il); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Almaniyaya rəsmi səfəri (1-4 iyul 1996) zamanı ikitərəfli əməkdaşlığın daha da genişlən-dirilməsi üçün zəruri hüquqi-siyasi sənədlərin imzalanması; par-lamentlərarası əlaqələr; Bundestaqın Almaniya-Qafqaz qrupu; Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü və 2007-ci illərdə Almaniyaya rəsmi səfərlərinin ikitərəfli əlaqələrin inkişafına təsiri.

13.4. Böyük Britaniya. Böyük Britaniya-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulması. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair Böyük Britaniyanın mövqeyi. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzkarlığı zamanı Böyük Britaniyanın tutduğu ədalətli və obyektiv mövqe. Böyük Britaniya hökuməti tərəfindən 1993-cü il aprelin 14-də Kəlbəcərin, iyulun 27-də Ağdamın, oktyabrın 29-da isə Zəngilan rayonlarının işğalı ilə əlaqədar verdiyi

bəyanatlar və erməni təcavüzünü pislənməsi. Prezident H.Əliyevin Böyük Britaniyaya rəsmi səfəri (22-24 fevral 1994); ìki ölkə arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin əsasının qoyulması və bu əməkdaşlığın hüquqi-normativ bazasının yaradılması; 1995-ci ilin mayında Azərbaycan prezidenti H.Əliyevin Londona səfəri. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2004, 2009, 2012 və 2018-ci illərdə Böyük Britaniyaya səfərlərinin dövlətlərarası siyasi, iqtisadi və mədəni münasibətlərin inkişafı sahəsində yaratdığı yeni perspektivlər.

MÖVZU 14. REGİON DÖVLƏTLƏRİNİN (RUSİYA, TÜRKİYƏ, İRAN VƏ S.) MÜNAQİŞƏYƏ DAİR SİYASƏTİ

14.1. Rusiya. Rusiya-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulması. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Rusiyanın dövlət siyasətində. Rus ordusunun Qarabağın dağlıq hissəsindəki hərbi əməliyyatlarda iştirakı. "Dostluq və təhlükəsizlik haqqında" Rusiya-Ermənistan müqaviləsinin imzalanması. 1992-ci il sentyabrın 19-da Soçidə Rusiya, Gürcüstan tərəfinin iştirakı ilə Azərbaycan və Ermənistan müdafiə nazirləri səviyyəsində 8 maddədən ibarət sazişin imzalanması. Rusiyanın təklif etdiyi "Silahlı münaqişəyə son qoymaq və onun nəticələrini ləğv etmək haqqında" saziş (1994). Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizama salınmasına dair hazırlanan planlarda Rusiya ilə ATƏT arasında yaranmış fikir ayrılığı. Rusiya Dövlət Dumasında 1995-ci il aprelin 11-də "Dağlıq Qarabağ münaqişəsi"nin müzakirəsi. 1997-ci il avqustun 29-da Moskvada Rusiya və Ermənistan prezidentləri qarşılıqlı yardım, əməkdaşlıq və dostluq barədə saziş. Rusiyanın Ermənistanı silahlandır-

ması. Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya Prezidentlərinin 3 tərəfli görüşü və "Moskva Bəyannaməsi"nin imzalanması (2 noyabr 2008-ci il). Müasir dövrdə Rusiyanın münaqişənin nizama salınması istiqamətində fəaliyyəti.

14.2. Türkiyə. Türkiyə dövləti beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın fəal tərəfdarı kimi. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Türkiyənin dövlət siyasətində. Türkiyə 1992-ci ilin martında yaradılan ATƏM-in Minsk qrupunun üzvü kimi. 1992-ci ilin mayın 8-də Şuşa şəhərinin işğalı ilə əlaqədar Türkiyənin Baş naziri Süleyman Dəmirəlin Türkiyə hökuməti adından BMT Təhlükəsizlik Şurasının təcili olaraq iclasının çağırılmasını xahiş etməsi və bu barədə Təhlükəsizlik Şurası sədrinin ünvanına müvafiq məktub göndərilməsi. 1993-cü il aprelin əvvəllərində Ermənistanın hərbi təcavüzünün daha da genişlənməsi və Kəlbəcər rayonunun işğalı ilə əlaqədar Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini bağlaması. Türkiyənin ATƏT-in Minsk qrupundakı nümayəndəsinə xüsusi səlahiyyətli səfir statusunun verilməsi (iyul 1995-ci il). Türkiyə-Ermənistan münasibətlərinin bərpası və normallaşdırılması istiqamətində imzalanmış protokollar və onların qeyri-müəyyən vaxta qədər təxirə salınması. Müasir dövrdə Türkiyənin xarici siyasətində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi.

14.3. İran. İran-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulması. 1992-ci ilin əvvəllərində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair İranın mövqeyi. İranın Ermənistana iqtisadi yardımları. İranda yaşayan azərbaycanlılar amilinin münaqişəyə dair İran xarici siyasətinin müəyyənləşdirilməsində rolu. 2002-ci ildə Ermənistanla İran arasında müdafiə və təhlükəsizlik sahələri üzrə İrəvanda imzalanmış əməkdaşlıq haqqında memorandum və onun mahiyyəti. Müasir dövrdə İranın xarici siyasətində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi.

MÖVZU 15. ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİNİN NİZAMA SALINMASI İSTİQAMƏTİNDƏ AZƏRBAYCANIN DÖVLƏT SİYASƏTİ

Münaqişənin nizama salınması prosesində Azərbaycan və Ermənistan tərəflərinin mövqelərində fərqlər. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsi istiqamətində Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri arasında görüşlərin keçirilməsi. Azərbaycan dövlətinin mövqeyi. Ermənistanın mövqeyi. Münaqişənin fəsadları. İşğalın ağır iqtisadi-sosial nəticələri. Humanitar fəlakət: qaçqınlar və məburi köçkünlər problemi, əsir, girov və itkin düşən şəxslər. Ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində Azərbaycanın dövlət siyasəti (1993-2003). 1993-2003-cü illərdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev o zamankı Ermənistan rəhbərləri ilə Moskvada, Vaşinqtonda, Cenevrədə, Yaltada, İstanbulda, Davosda, Nyu-Yorkda, Minskdə, Parisdə, Ki-Uestdə, Soçidə, Kişinyovda, Praqada, Strasburqda, habelə iki respublikanın sərhədində - Sədərəkdə 23 ikitərəfli görüşü.

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması prosesini sürətləndirmək üçün Baza prinsiplərinin Madriddə tərəflərə təqdim olunması (noyabr 2007-ci il). Bundan sonra, Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin 2008-ci il iyunun 5-də Sankt-Peterburqda, noyabrın 2-də Moskvada, 2009-cu il yanvarın 28-də Sürixdə, mayın 7-də Praqada, iyunun 4-də Sankt-Peterburqda, iyulun 17-18-də Moskvada, oktyabrın 8-9-da Kişinyovda, noyabrın 22-də Münhendə, 2010-cu il yanvarın 25-də Soçidə, iyunun 17-də Sankt-Peterburqda, oktyabrın 27-də Həştər-

xanda, 2011-ci il martın 5-də Soçidə, iyunun 24-də Kazanda, 2012-ci il yanvarın 25-də Soçidə, 2013-cü il noyabrın 19-da Vyanada, 2014-cü il avqustun 10-da Soçidə, sentyabrın 4-də Nyu-Portda, oktyabrın 27-də Parisdə və 2015-ci il dekabrın 19-da Berndə Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin 19 görüşü; Aprel doyüşlərindən sonra 2016-cı il mayın 17-də Vyanada və iyunun 20-də Sankt-Peterburqda, uzun fasilədən sonra 2017-ci il oktyabrın 16-da Cenevrədə daha 3 görüşü.

Qaçqınları və məcburi köçkünlərin işi üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və fəaliyyəti. Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası və fəaliyyəti. 2008-ci il noyabrın 2-də Moskva yaxınlığında "Mayndorf" qəsrində Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin birgə imzaladığı bəyannamə. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətində çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondunun rolu və fəaliyyəti. Azərbaycanın geoiqtisadi uğurlarının onun geosiyasi mövqeyinin güclənməsinin əsas amillərindən biri kimi. Ermənistanın Cənubi Qafqaz regionunda həyata keçirilən regional və qlobal layihələrdən kənarda qalması. ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin regiona səfərləri və nəticələri. İşğal olunmuş ərazilərdə yaranmış ekoloji problemlər. Sənaye, yaşayış və sosial obyektlərə vurulan ziyanın miqyası. Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində Azərbaycan mədəniyyətinə dəymiş ziyanın miqyası. Ermənistanın siyasi və hərbi təxribatları. 2016-cı il aprel hadisələri. Ermənistan tərəfindən mülki obyektlərin və insanların hədəfə alınması. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair aparılan son danışıqlar prosesi və onun nəticələri. Müasir dövrdə Azərbaycanın dövlət siyasətində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi.

IV HİSSƏ
"ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİ"
fənni üzrə təxmini imtahan sualları

1. Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və təcavüzkarlıq siyasətinin tarixi.
2. Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsinin mərhələləri.
3. 1905-1906-cı illərdə erməni təcavüzkarlığı və onun nəticələri.
4. 1918-1920-ci illərdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları.
5. Qarabağ general-qubernatorluğunun təşkili və onun erməni təcavüzünə qarşı mübarizəsi.
6. 1918-20-ci illərdə Qarabağın dağlıq hissəsində erməni seperatçılığı.
7. Azərbaycanlılara qarşı 1918-ci il mart soyqırımı və onun ağır nəticələri.
8. XX əsrin əvvəllərində erməni təcavüzünün nəticələri (1905-1906,1918-1920).
9. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması və onun nəticələri.
10. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması və Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsünün pozulması.
11. Sovet dövründə ermənilərin Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları.
12. Azərbaycanlılara qarşı soyqırım və deportasiya siyasətinin nəticələri (1948-1953).
13. XX əsrin 80-cı illərinin sonunda Ermənistanın Dağlıq Qarabağa dair ərazi iddialarının sosial-iqtisadi, siyasi-hüquqi aspektləri.
14. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və Sovet rəhbərliyinin siyasəti.

15. XX əsrin 80-ci illərinin sonu 90-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü.
16. Xocalı soyqırımı: Səbəbləri, nəticələri və beynəlxalq aləmdə tananması
17. Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin nəticələri.
18. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan ərazilərinin işğalı və münaqişənin beynəlxalq problemə çevrilməsi.
19. Münaqişənin nizama salınmasına dair ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti.
20. ATƏT-in Budapeşt sammitində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul edilən qərarın mahiyyəti.
21. ATƏT-in Lissabon Sammitində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul edilən qərarın mahiyyəti.
22. ATƏT-in İstanbul Sammitində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul edilən qərarın mahiyyəti.
23. ATƏT-in zirvə toplantılarında Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul edilən sənədlərin mahiyyəti.
24. ATƏT-in Minsk qrupunun münaqişəsinin nizama salınmasına dair təklifləri ("paket", "mərhələli" "ümumi dövlət").
25. BMT Təhlükəszilik Şurasında münaqişənin nizama salınmasına dair qəbul edilən sənədlər və onların mahiyyəti.
26. Avropa Şurasının Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul edtdiyi sənədlər və onların mahiyyəti.
27. Avropa İttifaqının Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qəbul etdiyi sənədlər və onların mahiyyəti.
28. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair qəbul etdiyi sənədlər və onların mahiyyəti.

29. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair Qərb dövlətlərinin siyasəti.
30. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və Dağlıq Qarabağ problemi ABŞ-nın xarici siyasətində.
31. Avropa dövlətlərinin (Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya) münaqişəyə dair mövqeyi.
32. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində Rusiyanın mövqeyi və rolu.
33. İranın Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair siyasəti.
34. Türkiyənin Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair mövqeyi.
35. Türkiyə-Ermənistan münasibətləri və Dağlıq Qarabağ məsələsi.
36. Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasəti və ondan Azərbaycana qarşı istifadə edilməsi.
37. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll edilməsi istiqamətində Azərbaycanın dövlət siyasəti.
38. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair ABŞ, Rusiya və Türkiyənin siyasəti.
39. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair aparılan son danışıqlar prosesi və onun nəticələri.
40. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması perspektivləri.
41. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində azərbaycan diplomatiyasının fəaliyyəti.
42. Erməni terror təşkilatlarının dünyada və Azərbaycanda törətdiyi cinayətlər.
43. Erməni terror təşkilatlarının bəşəriyyətə qarşı cinayətləri.
44. Uydurma "erməni soyqırımı" məsələsi və tarixi həqiqətlər.
45. Azərbaycanlıların soyqırım haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 mart 1998-ci il tarixli fərmanı və onun əhəmiyyəti.

46. Ümumimilli lider Heydər Əliyevin erməni iddialarına qarşı mübarizəsi (1967-1982-ci illər).
47. Ümumimilli lider Heydər Əliyevin Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində fəaliyyəti.
48. Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində Azərbaycanın diplomatik fəaliyyəti.
49. Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzv seçilməsi və onun əhəmiyyəti.
50. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq təşkilatlarda müzakirəsi.

V HİSSƏ
"ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİ"
fənninin tədris-metodik təminatı

"Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənninin tədris-metodiki təminatı sisteminə təhsilin aktiv metodları, müəllimin metodiki tövsiyələri və fənn üzrə tövsiyə olunan ədəbiyyat siyahısı daxildir.

5.1.Təhsilin aktiv metodları:

– kursun mənimsənilməsində müzakirələrin aparılması və məruzələrin daxil olduğu klassik və müasir auditoriya metodlarından istifadə edilir.

5.2.Seminarın təşkil olunması üzrə müəllimin metodiki tövsiyələri:

– müvafiq mövzu üzrə seminar dərsinə hazırlıq üçün ilkin material fənn və müəllim seçimi dövründə fənn üzrə təqdim edilmiş işçi tədris proqramında (sillabusda) tələbələrə təqdim olunur. Burada müvafiq məruzənin mövzusu, onun qısa məzmunu və istifadə üçün tövsiyə edilən ədəbiyyatın siyahısı verilməlidir.

5.3. TÖVSİYƏ OLUNAN ƏDƏBİYYAT:

Azərbaycan dilində

1. Abdullayev Ə. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və Heydər Əliyevin sülh strategiyası. Bakı, 1999, 156 s.
2. Abdullayev Ə. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasəti (XIX əsrin axırı - XX əsr). Bakı, 1998, 324 s.
3. Abdullayev Ə. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzkarlıq siyasəti tarixindən. Bakı, 1995, 164 s.
4. Abışov V. Azərbaycanlıların soyqırımı (1917-1918-ci illər). Bakı, 2007, 163 s.
5. Axundov N. Qarabağ salnamələri. Bakı, 1989, 232 s.
6. Arzumanlı V. Tarix siyasətin, siyasət tarixin dili ilə. Bakı, 1999, 442 s.
7. Arzumanlı V., Həbiboğlu V., Muxtarov K. 1918-ci il qırğınları. Bakı, 1995, 90 s.
8. Arzumanlı V., Mustafa N. Tarixin qara səhifələri. Deportasiya. Soyqırım. Qaçqınlıq. Bakı, 1998, 280 s.
9. Aslanlı A. Qarabağ problemi. Tarixi, mahiyyəti, həll prosesi. Bakı, 2009, 112 s.
10. Aşırlı A. Qafqaz İslam Ordusunun Qarabağ Hərəkatı (1918-ci il dövrü mətbuatının materialları əsasında) - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 90 illyinə həsr olunmuş 7-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2008, s.5-14.
11. Aşırlı A. Türkün Xocalı soyqırımı. Bakı, 2005, 152 s.
12. ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyi. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin aradan qaldırılmasına dair hərtərəfli saziş. - "Azərbaycan" qəz., 21 fevral 2001-ci il.
13. ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyi. Dağlıq Qarabağ silahlı münaqişəsinin dayandırılması haqqında saziş. - "Azərbaycan" qəz., 21 fevral 2001-ci il.

14. ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrliyi. Dağlıq Qarabağ silahlı münaqişəsinin hərtərəfli həllinin prinsipləri haqqında. - "Azərbaycan" qəz., 21 fevral 2001-ci il.
15. Azərbaycan BMT ailəsində. Bakı, 2000, 342 s.
16. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası. İki cilddə. I cild. Bakı, 2004, 440 s.
17. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası. İki cilddə. II cild. Bakı, 2005, 472 s.
18. Azərbaycan xalqına qarşı 1918-ci il mart soyqırımı: sənədlər toplusu: 3 cilddə. I cild: "26 Bakı komissarları"nın əsl tarixi. Bakı, 2009, 776 s.
19. Azərbaycan xalqına qarşı 1918-ci il mart soyqırımı: sənədlər toplusu: 3 cilddə. II cild, 1-ci kitab. Gəncə quberniyasında soyqırımı. 1918-1920-ci illər. Bakı, 2011, 460 s.
20. Azərbaycan xalqına qarşı 1918-ci il mart soyqırımı: sənədlər toplusu: 3 cilddə. II cild, 2-ci kitab. İrəvan quberniyasında soyqırımı. 1918-1920-ci illər. Bakı, 2011, 456 s.
21. Azərbaycan xalqına qarşı 1918-ci il mart soyqırımı: sənədlər toplusu: 3 cilddə. III cild: Xatirələr. Bakı, 2010, 448 s.
22. Azərbaycan İslam Konfransı təşkilatı sıralarında: İslam Konfransı Təşkilatının Kasablanka (1994), Tehran (1997), Məkkə (2005) və Dakar (2008) zirvə görüşləri və Xarici İşlər Nazirləri Şurasının 33-cü Bakı sessiyasının (2006) materialları əsasında. Bakı, 2008, 484 s.
23. Azərbaycan Milli Ensiklopediyası. 25 cilddə. "Azərbaycan" cildi. Bakı, 2007, 884 s.
24. Azərbaycan Parlamenti və beynəlxalq təşkilatlar (Azərbaycan və İngilis dillərində). Bakı, 2004, 420 s.
25. Azərbaycan Respublikası 1991-2001. Bakı, 2001, 280 s.
26. Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin cari arxivi (1992-2001-ci illər).
27. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları. Bakı, 1996, 230 s.
28. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 2004, 48 s.

29. Azərbaycan Respublikasının qanunları. Bakı, 1996, 256 s.
30. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ATƏM-in üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının Budapeşt Zirvə görüşündə çıxışı, 6 dekabr 1994-cü il - "Azərbaycan" qəz., 7 dekabr 1994-cü il.
31. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ATƏT-in üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının Lissabon Zirvə görüşündə nitqi, 2 dekabr 1996-cı il. - "Azərbaycan" qəz., 5 dekabr 1996-cı il.
32. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ATƏT-in üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının İstanbul Zirvə görüşündə nitqi, 18 noyabr 1999-cu il. - "Azərbaycan" qəz., 20 noyabr 1999-cu il.
33. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Məclisinin 49-cu sessiyasındakı çıxışı. 29 sentyabr 1994-cü il. - "Azərbaycan" qəz., 30 sentyabr 1994-cü il.
34. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin BMT-nin 50 illiyi yubileyi ilə əlaqədar BMT Baş Məclisinin xüsusi təntənəli iclasında çıxışı, 22 oktyabr 1995-ci il. - "Azərbaycan" qəz., 24 oktyabr 1995-ci il.
35. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Kremldə MDB dövlət başçıları şurasının iclasında bəyanatı. - "Azərbaycan"qəz., 16 aprel 1994-cü il.
36. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında Fərmanı, 26 mart 1998-ci il. -"Azərbaycan" qəz., 27 mart 1998-ci il.
37. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında" Fərmanı, 18 dekabr 1997-ci il. - "Azərbaycan" qəz., 19 dekabr 1997-ci il.
38. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirən Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri

Heydər Əliyevin BMT Təhlükəsizlik Şurasının sədrinə yazılı müraciəti, 26 iyul 1993-cü il. - “Azərbaycan” qəz., 27 iyul 1993-cü il.
39. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirən Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Sədri Heydər Əliyevin BMT Təhlükəsizlik Şurasının sədrinə və BMT-nin Baş katibinə məktubu, 18 avqust 1993-cü il. - “Azərbaycan” qəz., 19 avqust 1993-cü il.
40. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 31 mart azərbaycanlıların soyqırımı günü münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciəti. -“Azərbaycan” qəz., 31 mart 1999- cu il.
41. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Azərbaycan XXI əsrin və üçüncü minilliyin ayrıcında, yeni 2001-ci il yeni əsr və üçüncü minillik münasibəti ilə Azərbaycan xalqına müraciəti - “Azərbaycan” qəz., 30 dekabr 2000.
42. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 31 mart azərbaycanlıların soyqırımı günü münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciəti. - “Azərbaycan” qəz., 28 mart 2001-ci il.
43. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Milli Məclisin iclasında nitqi. 23 fevral 2001-ci il. - “Azərbaycan” qəz., 24 fevral 2001-ci il.
44. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Milli Məclisin iclasında yekun nitqi. 24 fevral 2001-ci il. - “Azərbaycan” qəz., 27 fevral 2001-ci il.
45. Azərbaycan Respublikasının Baş naziri İlham Əliyevin BMT Baş Məclisinin 58-ci sessiyasında çıxışı, 24 sentyabr 2003-cü il. - “Azərbaycan” qəz., 25 sentyabr 2003-cü il.
46. Avropa Şurası Parlament Assambleyasında Azərbaycan Parlamenti nümayəndə heyətinin rəhbəri, Milli Məclisin deputatı İlham Əliyevin AŞ PA-nın sessiyasında çıxışı. - “Azərbaycan” qəz., 26 aprel 2001-ci il.

47. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Astanada ATƏT-in üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının VII sammitində çıxışı, 1 dekabr 2010-cu il. - "Azərbaycan" qəz., 2 dekabr 2010-cu il.
48. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin BMT Baş Məclisinin 59-cu sessiyasında çıxışı, 24 sentyabr 2004-cü il. - "Azərbaycan" qəz., 26 sentyabr 2004-cü il.
49. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin BMT Baş Məclisinin 65-ci sessiyasında çıxışı, 23 sentyabr 2010-cu il. - "Azərbaycan" qəz., 25 sentyabr 2010-cu il.
50. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ermənistanın ölkəmizə hərbi təcavüzü nəticəsində doğma torpaqlarından didərgin düşmüş soydaşlarımızın problemləri müzakirə olunan müşavirədə giriş və yekun nitqi. - "Azərbaycan" qəz., 5 sentyabr 2007-ci il.
51. Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzv seçilməsi münasibəti ilə Bəyanatı. - "Azərbaycan" qəz., 25 oktyabr 2011-ci il.
52. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Taxtakörpü ərazisində Laçın rayonundan olan 552 məcburi köçkün ailəsi üçün yeni yaşayış qəsəbəsinin açılışında nitqi- "Azərbaycan" qəz., 25 dekabr, 2011-ci il.
53. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin İTAR-TASS-ın baş direktorunun birinci müavini Mixail Qusmana, İTAR-TASS agentliyi və "Rossiya 24" telekanalı üçün müsahibəsi. - "Azərbaycan" qəz., 28 dekabr, 2011-ci il.
54. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 1990-cı il yanvarın 20-də Bakıda törədilmiş faciəli hadisələr haqqında Qərarı, 29 mart 1994-cü il. - "Azərbaycan" qəz., 30 mart 1994-cü il
55. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Azərbaycanın mədəni sərvətlərinin dağıdılması və mənimsənilməsi ilə əlaqədar bəyanatı. 19 aprel 2002.- "Dirçəliş-XXI əsr" jurnalı, №50, 2002, s.25-26.

56. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Azərbaycanlıların soyqırımı günü ilə əlaqədar bəyanatı. - "Azərbaycan" qəz., 2 aprel 1998.
57. Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Xocalı soyqırımı (genosidi) günü haqqında qərarı. - "Azərbaycan" qəz., 25 fevral 1994-cü il.
58. Azərbaycan tarixi atlası /prof. Y.M.Mahmudovun rəhbərliyi və redaktəsi ilə/. Bakı, 2011, 55 s.
59. Azərbaycan tarixi xəritələri. Atlas. Bakı, 1994, 24 s.
60. Azərbaycan tarixi : dərslik. II cild: XX əsr. Bakı, 2009, 560 s.
61. Azərbaycan tarixi günbəgün. Bakı, 2008, 368 s.
62. Azərbaycan tarixi üzrə qaynaqlar. /Tərtibçilər: S.Əliyarov, F.Mahmudov və b./. - Bakı, 1989, 328 s.
63. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. I cild (Ən qədimdən - b.e. III əsri). Bakı, 2007, 520 s.
64. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. II cild (III-V əsrin I r.). Bakı, 2007, 608 s.
65. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. III cild (XIII-XVIII əsrlər). Bakı, 2007, 592 s.
66. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. IV cild (XIX əsr). Bakı, 2007, 504 s.
67. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. V cild (1900-1920-ci illər). Bakı, 2008, 696 s. + 40 s. illüs.
68. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. VI cild (aprel, 1920 - iyun, 1941). Bakı, 2008, 568 s.+ 48 s. illüs.
69. Azərbaycan tarixi. 7 cilddə. VII cild (1941-2002-ci illər). Bakı, 2008, 608 s. + 80 s. illüs.
70. Azərbaycan tarixi. Ən qədim zamanlardan XX əsrə qədər. (Z.Bünyadov və Y.Yusifovun redaktəsilə). 1-ci cild. Dərslik. Bakı, 2007, 720 s.
71. Azərbaycan tarixi. Sənədlər və nəşrlər üzrə. Bakı, 1990, 384 s.
72. Azərbaycan və Avropa Şurası /Tərtibçi: Sədaqət Yusifova/. Bakı, 2009, 240 s.

73. Azərbaycanlıların Ermənistan SSR-dən deportasiyası: 1948-1953-cü illər: sənədlər toplusu / Депортация Азербайджанцев из Армянской ССР: 1948-1953 гг.: сборник документов / Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsi; məsul red. A. Ə. Paşayev.- Bakı, 2013,784 s.
74. Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında (8 dildə). Bakı, 1998, 120 s.
75. Azərbaycanlıların soyqırımı: tarixin qanlı salnaməsi. I cild. Bakı, 2012, 448 s.
76. Azərbaycanlıların soyqırımı: tarixin qanlı salnaməsi. II cild. Bakı, 2012, 424 s.
77. Azərinform məlumat verir, bildirir, təkzib edir (Tərtib edəni A.Şərifov). Bakı, 1991, 112 s.
78. Babaoğlu H. Dünya siyasəti və beynəlxalq münasibətlər. Bakı, 2010, 568 s.
79. Babaoğlu H. Azərbaycan beynəlxalq münasibətlərin aktoru kimi (siyasi, ideoloji və diplomatik məsələlər). Bakı, 2007, 515 s.
80. Berls Robert. ABŞ-dakı erməni lobbisi Ermənistanın uzun-müddətli maraqlarına xidmət edirmi? - "Dirçəliş - XXI əsr" jur., № 18, avqust 1996, s. 72-73.
81. Bizi əsirlikdən qurtarın. Bakı, 2006, 680 s.
82. Boran Əziz. Xocalı soyqırımı: səbəbləri, həyata keçirilməsi üsulları və nəticələri. Bakı, 2008, 224 s.
83. Çaladze T. Qarabağ: müharibə üzlərdə: 1992-1994: cəbhə albomu. Bakı, 2004, 199 s.
84. Çavçavadze İ. Erməni alimləri və fəryad edən daşlar /tərc. V. Quliyev; red. S. Ağayev/. Bakı, 1995, 80 s.
85. Dağlıq Qarabağ: Zəka qalib gələcək /sənədlər və material-lar/. Bakı, 1989, 464 s.
86. Deportasiya. Toplu. Bakı, 1998, 440 s.
87. Didərginlər: 1918-1920, 1948-1952, 1988-1989. Bakı, 1990, 384 s.

88. Əhmədov E. Azərbaycanın xarici siyasəti: beynəlxalq təhlükəsizlik və əməkdaşlıq institutları ilə münasibətlər. Bakı, 2013, 452 s.
89. Əhmədov E. ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti - "Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1997, № 2, s.48-50.
90. Əhmədov E. Azərbaycan Respublikasının Avropa təhlükəsizlik və əməkdaşlıq institutları ilə münasibətləri (1991-2011). - "Dövlət İdarəçiliyi": nəzəriyyə və təcrübə. Elmi-nəzəri və praktiki jurnal. 2011, №4 (36), s.178-187.
91. Əhmədov E. Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsi ölkəmizin diplomatiya tarixində böyük nailiyyətdir. - "Xalq qəzeti", 28 oktyabr 2011-ci il.
92. Əhmədov E. BMT və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi (I məqalə) -"Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1997, № 2, s.54-57.
93. Əhmədov E. BMT və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi (II məqalə) -"Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1997, № 4, s.44-48.
94. Əhmədov E. BMT və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi (III məqalə) - "Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1997, № 5, s.66-70.
95. Əhmədov E. Böyük dövlətlərin Qarabağ münaqişəsinə dair siyasəti. Namizədlik dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı, 2001, 32 s.
96. Əhmədov E. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması Azərbaycanın xarici siyasətində əsas prioritet istiqamətdir. - "Xalq qəzeti", 3 dekabr 2009-cu il.
97. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi İslam Konfransı Təşkilatında - "Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1998, № 1, s.94-98.
98. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və ATƏT (I məqalə) - "Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1998, № 5, s.91-96.
99. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və ATƏT (II məqalə) - "Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1998, № 6, s.94-97.
100. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və ATƏT (III məqalə) - "Hərbi bilik" jurnalı. Bakı,1999, № 1, s.83-88.

101. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair ABŞ, Türkiyə və Rusiyanın siyasəti - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 90 illiyinə həsr olunmuş 7-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2008, s.79-92
102. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində Azərbaycan diplomatiyasının fəaliyyəti. - "Dövlət İdarəçiliyi": nəzəriyyə və təcrübə. Elmi-nəzəri və praktiki jurnal. 2004, №2 (6), s.137-147
103. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizama salınması prosesində prezident Heydər Əliyevin fəaliyyəti - "XX-XXI: iki əsrin nadir dövlət xadimi və lideri" mövzusunda elmi sessiyanın materialları (22 aprel, 2003-cü il). Bakı, 2003, s.139-142.
104. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq-hüquqi aspektləri. -"Strateji təhlil" jurnalı, №1(2),aprel-iyun, 2011, s.93-108.
105. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamasalınmasına dair aparılan danışıqların mərhələləri.- "Strateji təhlil" jurnalı, №6(7), aprel- iyun, 2013, s.63-83.
106. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi: nizamlanmaya dair aparılan danışıqların nəticələri. - "Geostrategiya"jurnalı, №2(14), mart-aprel, 2013, s.20-24.
107. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və işğalçılıq siyasətinin nəticələri. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Qarabağ general-qubernatorluğunun 90 illiyinə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.18-27.
108. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasəti (təhlili xronika 1992, fevral-dekabr). - "Geostrategiya"jurnalı, № 6, avqust, 2011, s.34-43.
109. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasəti (təhlili xronika 1988-1990). - "Geostrategiya"jurnalı, № 3, may, 2011, s.56-64.

110. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasəti (təhlili xronika 1991-1992, fevral). - "Geostrategiya"jurnalı, № 4, iyun, 2011, s.58-65.
111. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasəti və ATƏT. - "Diplomatiya aləmi" jurnalı, № 25, 2009, s.33-44.
112. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasəti və ya ermənilər öz müqəddəratını neçə dəfə təyin etməlidirlər? - "Qarabağ"qəz., №№ 03- 11, 2011-ci il.
113. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkarlıq siyasətinin mərhələləri. - "Geostrategiya"jurnalı, № 2, aprel, 2011, s.70-76.
114. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və Türkiyənin siyasəti - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may,2010-cu il), Bakı, 2010, s.30-34.
115. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü: təhlili xronika (1987-2011). Bakı, 2012, 912 s.
116. Əhmədov E. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və beynəlxalq təşkilatlar. Bakı, 1998, 137 s.
117. Əhmədov E. XX əsrin sonunda Ermənistanın etnik təmizləmə, soyqırımı və işğalçılıq siyasətinin nəticələri. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 10-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2011-ci il), Bakı, 2011, s.48-59.
118. Əhmədov E. Ermənistanın dövlət terrorizmi və Azərbaycana qarşı təcavüzkar siyasətinin nəticələri. -"Xalq qəzeti", 12, 25 oktyabr 2012-ci il.
119. Əhmədov E. Şuşanın tarixi, siyasi və hərbi-strateji əhəmiyyəti. - "Dirçəliş" jurnalı № 86-87, aprel-may, 2005, s.84-93.
120. Əhmədov E. Şuşa: tarixi, siyasi, iqtisadi, strateji və mədəni əhəmiyyətə malik şəhər. -"Geostrategiya"jurnalı, №5(9), may-iyun, 2012, s.35-39.

121. Əhmədov E. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınmasına dair ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 11-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (22 may, 2012-ci il), Bakı,2011, s.25-35.
122. Əhmədov E. Şuşa - Azərbaycanın strateji əhəmiyyətli tarixi mədəniyyət mərkəzi. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 11-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (22 may, 2012-ci il), Bakı, 2011, s.36-47.
123. Əhmədov T. Erməni xəyanəti : Qarabağ, Zəngəzur, Cavanşir və Cəbrayıl qəzalarında erməni cinayətləri: 1918-1920-ci illər. Bakı, 2008, 96 s.
124. Əhmədov T. Erməni xəyanəti və Andronik Ozanyanın qanlı əməlləri (1918-1920). Bakı, 2001, 32 s.
125. Əhmədova F. Cümhuriyyətin sonuncu qanununda itirdiyimiz torpaqların təsbit olunması. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may,2010-cu il), Bakı, 2010, s.78-79.
126. Əhmədova F. Qarabağ iddiasında ermənilərin istifadə etdiyi prinsiplər. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 2-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (27-28 may, 2003-cü il), Bakı, 2003, s.78-84.
127. Əhmədova F. Dağlıq Qarabağın statusu məsələsi: tarix və müasirlik. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 6-cı Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24 may, 2007-cü il). Bakı, 2007, s.103-112.
128. Əhmədova F. Qarabağda siyasi vəziyyət və general-qubernatorluğun yaradılması. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Qarabağ General-Qubernatorluğunun 90 illiyinə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.64-73.
129. Əhmədova F. Şuşa - Azərbaycanın milli mədəni mərkəzidir. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 11-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (22 may, 2012-ci il), Bakı, 2011, s.55-59.

130. Əhmədova F. Tarixi sənədlər erməni separatizmini ifşa edir (Qafqazda "erməni məsələsi" üçcildliyinin (1906-1914, Bakı, 2011) materialları əsasında). - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 10-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2011-ci il), Bakı, 2011, s.82-86.
131. Əhmədova F. "Qarabağ Qiyamı" Azərbaycan Cümhuriyyətini devirmək planının tərkib hissəsi kimi. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2010-cu il), Bakı, 2010, s.80-87.
132. Əliyarov S. Dağlıq Qarabağ. Uydurmalar və həqiqətlər. - "Azərbaycan"jur., 1988, № 9, s.177-185.
133. Əliyarov S. Tadeuş Svyatyxovski və onun kitabı haqqında. - "Azərbaycan"jur., 1989, № 11, s.111-116.
134. Əliyev C., Budaqov B. Türklər, azərbaycanlılar, ermənilər: tarixi həqiqətin soyqırımı. Bakı, 2003, 289 s.
135. Əliyev H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir: çıxışlar, nitqlər, bəyanatlar, məktublar, müsahibələr. I - XXXVII kitablar /Elektron külliyyat/. Bakı, 1997-2011-ci illər.
136. Əliyev İ. Dağlıq Qarabağ: Tarix, faktlar, hadisələr. Bakı, 1989, 120 s.
137. Əsədov F., Kərimova S. Çarizmi Azərbaycana gətirənlər. Bakı, 1993, 144 s.
138. Ermənistan Respublikasında və Dağlıq Qarabağda saxlanılan əsir və girovların hüquqlarının pozulması haqqında. - "Dirçəliş XXI əsr"jur., 2002, № 47, s.64-66.
139. Erməni cinayətləri (sənədlər əsasında). I cild. Bakı, 2004, 164 s.
140. Erməni terror və quldur birləşmələrinin bəşəriyyətə qarşı cinayətləri (XIX-XXI əsrlər). Ensiklopediya. Müxtəsər xronoloji ensiklopediya. Bakı, 2003, 368 s.
141. Erməni terrorizmi və cinayətləri: Azərbaycanda, Türkiyədə və dünyada (hadisə və faktların xronikası). Bakı, 1994,184 s.

142. Erməni terroru // Armenian terror // Армянский террор, Bakı, 2007, 168 s.
143. Erməni vəhşiliklərini açıqlayan kitab (İstanbulda çap olunmuş "Qətliam" kitabı haqqında). - "Elturan"jur.,1995, № 1-2 (7), s. 29-30.
144. Ermənistan azərbaycanlılarının tarixi coğrafiyası. Bakı, 1995, 464 s.
145. Ermənistan Respublikası: terrorizm - dövlət siyasətinin tərkib hissəsi kimi (faktlar və rəqəmlər). Bakı, 2001, 24 s.
146. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi // Армяно-азербайджанский, нагорно-карабахский конфликт /Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi aparatının analitik informasiya tədqiqat sektoru, AMEA A.A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutu/. - Bakı : Milli Məclisin nəşri, n. i. y. - 80 s.
147. Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı işğalçı müharibənin torpağımıza və xalqımıza vurduğu fəlakətin nəticələri (rəqəmlərlə). - "Hərbi bilik" jur., 1996, № 2, s. 83.
148. Genosid cinayətinin qarşısının alınması və onun cəzalandırılması haqqında Konvensiyaya qoşulmaq barədə Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 31 may 1996-cı il. - "Azərbaycan" qəz., 1 iyun 1996-cı il
149. Göyüşov R. Qarabağın keçmişinə səyahət. Bakı, 1993, 83 s.
150. Hacıbəyli C. Dağlıq Qarabağ məsələsinə dair. - ("Müsəlman aləmi" jur., Paris, 1988, № 48-49) - "Kommunist" qəz., 5 sentyabr 1989.
151. Hacıyev Q. Erməni iddialarının əsassızlığına dair - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 6-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2007, s.164-171.
152. Hacıyev N. Dağlıq Qarabağın tarixindən sənədlər. Bakı, 2005, 192 s.
153. Hacıyev S. Türkiyə-Ermənistan münasibətləri və erməni terroru. Bakı, 1998, 62 s.
154. Heydər Əliyev Azərbaycanı dünyaya tanıdır /tərtibçi - Şükürov İ/. Bakı, 1994, 175 s.

155. Heydər Əliyev və ordu quruculuğu. Bakı, 2006, 480 s.
156. Həbiboğlu V. Azərbaycanlıların soyqırımının təşkilatçısı. Bakı, 2001, 90 s.
157. Həbiboğlu V. Terrorçu Andranik və "Böyük Ermənistan" xülyası. Bakı, 2002, 212 s.
158. Həsənov Ə.M. Azərbaycan və ATƏT: Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və Dağlıq Qarabağ problemi ümumavropa təhlükəsizliyi fonunda. Bakı, 1997, 80 s.
159. Həsənov Ə.M. Azərbaycanın geosiyasəti. Bakı, 2015, 1056 s.
160. Həsənov Ə.M. Azərbaycan Respublikasının milli inkişaf və təhlükəsizlik siyasətinin əsasları. Bakı: Zərdabi LTD, 2016.- 662 s.
161. Həsənov Ə.M. Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti. Dərslik, Bakı, 2005, 752 s.
162. Həsənov Ə.M. Xocalı soyqırımı: səbəbləri, nəticələri və beynəlxalq aləmdə tanınması. Bakı: Zərdabi LTD, 2017.- 464 s. Azərbaycan, türk, rus, ingilis, fransız, alman, ərəb və çin dillərində.
163. Həsənov Ə.M. Azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin mərhələləri. Bakı: Zərdabi LTD, 2017.- 400 s. Azərbaycan, türk, rus, ingilis, fransız, alman, ərəb və çin dillərində.
164. 20 Yanvar tariximizin qanlı və şanlı səhifəsi / Layihənin rəhbərləri Həsənov Ə., Aslanov A./. - Bakı, 2014, 354 s.
165. Həsənov Ə. Ş. Ermənistanda aparılan etnik təmizləmə və Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycanın 20 faiz ərazisinin işğalı nəticəsində yaranmış bir milyonadək qaçqın və məcburi köçkünlər haqqında məlumat (1988-2005, Azərbaycan və ingilis dillərində). Bakı, 2005, 151 s.
166. Hüseynov H. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həllində ATƏT-in və Minsk qrupunun fəaliyyətinə dair. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 2-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (27-28 may, 2003-cü il). Bakı, 2003, s.98-100.

167. Hüseynov Y. "Qarabağnamələr" Azərbaycan tarixini öyrənmək üçün mənbə kimi. Bakı, 2007, 216 s.
168. Hüseynova İ. Heydər Əliyev və Qafqazda sülh prosesi. Bakı, 2008, 672 s.
169. Xarici İşlər Nazirliyinin bəyanatı / Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi. Azərbaycanın xarici siyasəti - sənədlər məcmuəsi / Bakı, 2008, 704 s.
170. Xəlilov A. Qarabağ. Yaddaş. Bakı, 2010, 192 s.
171. Xəlilov X. Qarabağ problemi, kökləri, mərhələləri. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" I Ümumrespublika elmi-əməli konfransının materialları. Bakı, 2002, s.78-82.
172. Xəlilov X. Qarabağın elat dünyası. Bakı, 1992, 119 s.
173. Xəlilov X. Qarabağın etnik tarixindən. - "Azərbaycan SSR EA Xəbərləri. Tarix, fəlsəfə və hüquq seriyası" jur., 1988, № 3, s.41 - 44.
174. Xocalı - 1992. (azərbaycan, ingilis, fransız və rus dillərində) Bakı, 2012, 211 s.
175. Xocalı qətliamı: erməni qəsbkarlığının qanlı fəsadları. Bakı, 2009, 84 s.
176. Xocalı soyqırımı - 1992 (sənədlərdə, faktlarda və mətbuatda). Bakı, 2006, 192 s.
177. İbayev V. Ermənistan - Azərbaycan münaqişəsi beynəlxalq hüququn JUS COGENS prinsipləri prizmasında. Bakı, 1999, 128 s.
178. İbayev V. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi insan hüquqları kontekstində (tətbiq olunan hüquq və məsuliyyət məsələləri). Bakı, 2001, 242 s.
179. İbayev V. İslam Konfransı Təşkilatı. Bakı, 1998, 96 s.
180. İbayev V. İşgəncələr qadağandır (hüquq, nəzarət mexanizmləri və təcrübə). Bakı, 2002, 322 s.
181. İbrahimli F. Qarabağ böyük siyasətin məhkəməsində. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" I Ümumrespublika elmi-əməli konfransı. Bakı, 2002, 68-69.

182. İbrahimli F. Sovet Rusiyasının xarici siyasətində "Qarabağ oyunu" (XX əsrin 20-ci illəri). - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 6-cı Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24 may,2007-cü il). Bakı, 2007, s.90-95.
183. İmanov R. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qəsd - qondarma Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti. Bakı, 2005, 260 s.
184. İrəvan əyalətinin icmal dəftəri. Bakı, 2009, 685 s.
185. İrəvan xanlığı. Rusiya işğalı və ermənilərin Şimali Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi. Bakı, 2010, 618 s.
186. İsgəndərli A. (İsgəndərov A.) Azərbaycan həqiqətləti: 1917-1920. Bakı, 2012, 228 s.(+16 səh. şəkil).
187. İsgəndərov A. 1918-ci il mart qırğınının tarixşünaslığı. Bakı, 1997, 183 s.
188. İsgəndərov A. Azərbaycanda türk-müsəlman soyqırımı probleminin tarixşünaslığı. Bakı, 2006, 391 s.
189. İsmayılov F. Qarabağ konflikti ABŞ-ın qlobal siyasəti kontekstində. Bakı, 2001, 152 s.
190. İsmayılov F. Məcburən erməniləşdirmə (Azərbaycan və rus dillərində). Bakı, 2009, 183 s.
191. İsmayılov K. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində suverenliyinin təmin edilməsində Qarabağ general-qubernatorluğunun rolu. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Qarabağ general-qubernatorluğunun 90 illyinə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.136-145.
192. Kəngərli Q. Erməni lobbisi və Azərbaycan faciəsi. Bakı, 1992, 280 s.
193. Kəngərli Q. Qanlı şənbəyə gedən yol. Bakı, 1997, 64 s.
194. Kərimova S. Çarizmin Azərbaycanı işğalında və müstəmləkəçiliyində erməni siyasətçilərinin rolu. Bakı, 1995, 192 s.
195. Köçərli T. Qarabağ tarixinin saxtalaşdırılması əleyhinə. Bakı, 2002, 427 s.
196. Köçərli T. Qarabağ: yalan və həqiqət. Bakı 1998, 244 s.
197. Köçərli T. Yaddan çıxmaz Qarabağ: Nəqşi-cahan Naxçıvan (Məqalələr). Bakı, 1998, 462 s.

198. Qafqazda “erməni məsələsi”. Rusiya arxiv sənədləri və nəşrləri üzrə (ön söz: T.Heydərov. Tərtibçi müəlliflər: T.Heydərov, T.Bağıyev, K.Şükürov). Üç cilddə. Birinci cild. 1724-1904. Bakı, 2010, XX + 716 s.
199. Qafqazda “erməni məsələsi”. Rusiya arxiv sənədləri və nəşrləri üzrə (ön söz: T.Heydərov. Tərtibçi müəlliflər: T.Heydərov, T.Bağıyev, K.Şükürov). Üç cilddə. İkinci cild. 1905-1906. Bakı, 2010, VIII + 616 s.
200. Qafqazda “erməni məsələsi”. Rusiya arxiv sənədləri və nəşrləri üzrə (ön söz: T.Heydərov. Tərtibçi müəlliflər: T.Heydərov, T.Bağıyev, K.Şükürov). Üç cilddə. Üçüncü cild. 1906-1914, Bakı, 2010, VIII + 348 s.
201. Qarabağ. Biblioqrafiya. Bakı, 2004, 400 s.
202. Qarabağ: dünən, bu gün foto şəkillərdə (Azərbaycan, ingilis və rus dillərində). /Layihənin rəhbəri Babək Baratoğlu/. Bakı, 2007, 200 s.
203. Qarabağ: suallar və faktlar. Bakı, 2005, 156 s.
204. Qarabağnamələr, I kitab. Bakı, 2006, 216 s.
205. Qarabağnamələr, II kitab, Bakı, 2006, 288 s.
206. Qarabağnamələr, III kitab, Bakı, 2006, 248 s.
207. Qasımlı M. (Qasımov M.) Azərbaycan təhdid altında: bolşevik işğalından Ermənistanın təcavüzünə qədər (1920-1988). - “Strateji təhlil” jurnalı, №1(2), aprel- iyun, 2011, s.46-68.
208. Qasımlı M. (Qasımov M.) Heydər Əliyev - istiqlala gedən yol (1969-1987-ci illər). Bakı, 2006, 608 s.
209. Qasımlı M. (Qasımov M.) “Erməni məsələsi”ndən ”erməni soyqırımı”na: gerçək tarix axtarışında (1724-1920). Bakı, 2014, 464 s.
210. Qasımlı M.C. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti (1991-2003) 2 hissədə; I hissə.-Bakı, 2015.- 648 s.
211. Qasımlı M.C. Ermənistanın sovetləşməsindən Azərbaycan ərazilərinin işğalınadək erməni iddiaları: tarix - olduğu kimi (1920-1994-cü illər).- Bakı, 2016.- 520 s.

212. Qasımov M.C. Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində (1991-1995-ci illər). Bakı: 1996, 140 s.
213. Qasımov M.C. Azərbaycanın xarici siyasəti (konsepsiya məsələləri). Bakı: Mütərcim, 1997, 124 s.
214. Qasımov M. Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində (1991-1995-ci ilər). Bakı, 1996, 140 s.
215. Qasımov M. İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı ilk illərdə Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiaları. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 1-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24-25 may, 2002-ci il), Bakı, 2002, s.133.
216. Qeybullayev Q. Qarabağ (Etnik və siyasi tarixinə dair). Bakı, 1990, 248 s.
217. Qeybullayev Q. Qədim türklər və Ermənistan. Bakı, 1992, 190 s.
218. Qlinka S. Azərbaycan ermənilərinin Rusiya hüdudlarına köçürülməsinin təsviri /tərc. V. Quliyev, red. S. Ağayev/. Bakı, 1995, 128 s.
219. Quliyev V. Azərbaycanda erməni zülmü. Bakı, 1999, 228 s.
220. Quliyev V. Cavanşirlər. - "Qarabağ"qəz., № 7-8, 22 aprel - 05 may, 2011-ci il.
221. Quliyev V. İbrahimxəlil xan Cavanşir. - "Qarabağ"qəz., № № 16-25, 2011-ci il.
222. Quliyev V. Pəhahəli xan Cavanşir. - "Qarabağ"qəz., № № 9-15, 2011-ci il.
223. Quluzadə V. Gələcəyin üfüqləri. (Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti barədə mülahizələr, müsahibələr, şərhlər). Bakı, 1999, 288 s.
224. Qurko-Kryajin V. Erməni məsələsi. (Böyük Sovet Ensiklopediyasının 1926-cı il nəşrindən məqalə). Bakı, 1990, 32 s.
225. "QSM-7" təsdiq edir. Bakı, 2010, 216 s.
226. Lissabon sammiti - 96. /Tərtib edənlər: Ə.Həsənov, Ş.Şahməmmədov/. Bakı, 1997, 312 s.

227. Mahmudov Y, Şükürov K. Azərbaycan: beynəlxalq münasibətlər və diplomatiya tarixi. 1639-1828. Dörd cilddə. Birinci cild. Bakı, 2009, 512 s.
228. Mahmudov Y. Azərbaycan diplomatiyası. Bakı, 2006, 416 s.
229. Mahmudov Y. Azərbaycan: qısa dövlətçilik tarixi. Bakı, 2005, 140 s.
230. Mahmudov Y. Azərbaycanın dövlətçilik tarixindən. - "Dirçəliş - XXI əsr" jurnalı, 2002, № 50, s.47-52.
231. Mahmudov Y. Azərbaycanın dövlətçilik tarixinə ümumi bir baxış: Şimali Azərbaycanda kommunist rejimi (1920-ci il 28 aprel - 1991-ci il 18 oktyabr). Bakı Universitetinin Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası. №1, 2002, s.72-86.
232. Mahmudov Y., Mustafayev C. Şuşa-Pənahabad. Bakı, 2012, 152 s.. Bakı, 2009, 144 s.
233. Mahmudov Y., Şükürov K. Qarabağ (Azərbaycan və ingilis dillərində). Bakı, 2006, 380 s.
234. Mahmudov Y., Şükürov K. Qarabağ. Bakı, 2009, 144 s.
235. Makkarti C., Makkarti K. Türklər və ermənilər: Erməni məsələsi üzrə rəhbərlik. - "Azərbaycan Ordusu"qəz., 17 oktyabr 2007-ci il.
236. Makkarti C. Türklər və ermənilər: erməni məsələsi üzrə rəhbərlik / C. Makkarti, K. Makkarti; tərc.: Y. M. Əliyev, A. C. Əliyev; elmi red. İ. R. Məmmədzadə; AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutu. Bakı, 2011,192 s.
237. Mayevski V. Qafqazda erməni-tatar qırğını erməni məsələsinin mərhələlərindən biri kimi. /Tərc. V. Quliyev; red. S. Ağayev/. Bakı, 1995, 26 s.
238. Mehdiyev R. 1990-cı ilin yanvarında Bakıda törədilmiş qanlı faciənin tarixi və sosial-siyasi kökləri məsələsinə dair. - "Dirçəliş XXI əsr" jur., 2000, № 3, s. 34-49.
239. Mehdiyev R. Gorus - 2010: absurd teatrı mövsümü. Bakı, 2010, 96 s.
240. Məcidli İ. Ermənistan dövlətinin siyasi sistemində terrorizm.- "Tarix və onun problemləri" nəzəri, elmi-metodik jurnalı. Bakı, 2006, s. 280-285.

241. Məhərrəmov N. Daşnaksütyun və Azərbaycanın taleyi. Bakı, 1995, 95 s.
242. Məhərrəmzadə Ə. Xocalı soyqırımı: ermənilərin azərbaycanlılara qarşı apardığı soyqırımı siyasətinin xronologiyası. Bakı, 2011, 184 s.
243. Məmmədli A. Ermənilərin gerçək tarixi. Bakı, 2008, 137 s.
244. Məmmədov A. Beynəlxalq münaqişələr. Bakı, 2002, 208 s.
245. Məmmədov X., Məmmədov N. Türkiyədə və Azərbaycanda erməni millətçilərinin cinayətləri. Bakı, 2006, 215 s.
246. Məmmədov X., Məmmədov N. Erməni iddiaları və Azərbaycanlıların soyqırımı. Bakı, 2008, 320 s.
247. Məmmədov İ. Azərbaycana qarşı Sumqayıt təxribatı –"Qriqoryanın işi". Bakı, 2013, 336 s.
248. Məmmədov İ., Əsədov S. Ermənistan azərbaycanlıları və onların acı taleyi (qısa tarixi oçerk). Bakı, 1992, 72 s.
249. Məmmədov N. Azərbaycan SSR-in Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində ictimai-siyasi həyat, iqtisadi və mədəni inkişaf: 1923-1991. Bakı, 2008, 568 s.
250. Məmmədov N. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qəsd, Qarabağın dağlıq hissəsinin statusunun müəyyənləşməsi. - Pedaqoji Universitetin Xəbərləri, humanitar elmlər seriyası, № 2, Bakı, 1999, s.23-25.
251. Məmmədov N. Azərbaycanın Əsgəran rayonunun tarixinə dair (1930-1991). - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2010-cu il), Bakı, 2010, s.170-178.
252. Məmmədov N. Azərbaycanın Xankəndi şəhərinin tarixi. Bakı, 2011, 224 s.
253. Məmmədov N. Azərbaycanın Şuşa şəhərinin tarixi Sovet tarixşünaslığında. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 10-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2011-ci il), Bakı, 2011, s.123-125.
254. Məmmədov N. Dağlıq Qarabağ gerçəklikləri: soyqırım, terror, deportasiya, işğal (XX yüzillik). Bakı, 2009, 272 s.

255. Məmmədov N. Erməni yalanları və tarixi həqiqətlər. Bakı, 2010, 104 s.
256. Məmmədova H. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətində Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi. Bakı, 2009, 360 s.
257. Məmmədova H. Xocalı: Şəhidlər, Şahidlər. Bakı, 2003, 197 s.
258. Məmmədova H. Qarabağ general-qubernatorluğunun erməni təcavüzünə qarşı mübarizəsi tarixindən səhifələr. Bakı, 1999, 76 s.
259. Məmmədova İ. Qarabağ xanlarının əhali siyasəti. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Qarabağ general-qubernatorluğunun 90 illiyinə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.99-105.
260. Mirzəzadə A. Qarabağ düyünü. Bakı, 2012, 608 s.
261. Muradova B. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ munaqişəsinin nizama salınmasında ATƏT-in rolu. Namizədlik dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı, 2009, 26 s.
262. Musayev İ. Azərbaycan - Ermənistan sazişi və konfransı (1919-cu il) -"Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 1-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24-25 may, 2002-ci il), Bakı, 2002, s.87-91.
263. Musayev İ. Azərbaycan - Ermənistan sazişi və konfransı (1919-cu il) -"Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 1-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24-25 may, 2002-ci il), Bakı, 2002, s.87-91.
264. Musayev İ. Böyük dövlətlər və "erməni məsələsi" (XIX əsr). Birinci hissə, Bakı, 2003, 238 s.
265. Musayev İ. Erməni genosidi, yoxsa türk-müsəlman soyqırımı. Birinci kitab. Bakı, 2001, 207 s.
266. Musayev İ. Xosrov bəy Sultanov Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli haqqında -"Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 1-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24-25 may, 2002-ci il), Bakı, 2002, s.92-94.

267. Mustafa N. Erməni saxtakarlığı - erməni xəyanəti. - “Eltu-ran” jur., № 1-2(5), 1994, s.35-36.
268. Mustafayev Ç. Terrorçuluq: anlayışı, yaranması səbəbləri, xəbərdarlığı və proqnozlaşdırılması. Bakı, 2005, 190 s.
269. Mustafayev Q. Xanlığın ləğvi dövründə Qarabağın yaşayış məskənləri və əhalisinin etnik tərkibinə dair (1823-cü il “Təsviri” əsasında) - “Qarabağ dünən, bu gün və sabah” 2-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (27-28 may, 2003-cü il), Bakı, 2003, s.137-139.
270. Mustafayev Q. XIX əsrin əvvəllərində Qarabağ və Gəncə xanlıqlarının inzibati vahidləri və əhalisi - “Qarabağ dünən, bu gün və sabah” 3-cü Ümumrespublika elmi-əməli konf-ransın materialları (25-26 may,2004-cü il), Bakı, 2004, s.133-138.
271. Mustafayev Q. Qarabağ və Gəncə xanlıqları əhalisinin tari-xi-demoqrafik tədqiqi. Namizədlik dissertasiyasının avtore-feratı. Bakı, 2008, 26 s.
272. Mustafazadə T. Qarabağ xanlığı. Bakı, 2009, 333 s.
273. Müzəffərli N., İsmayılov E. Azərbaycanın post-konflikt əra-zilərinin bərpası: konseptual əsaslar. Bakı, 2010, 270 s.
274. Nəcəfli T. Qarabağ XV yüzillikdə. - “Qarabağ dünən, bu gün və sabah” 6-cı Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24 may, 2007-cü il). Bakı, 2007, s.309-319.
275. Nəcəfli G. Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində erməni dövlə-ti yaradılması cəhdləri (əsrin əvvəlləri) -“Qarabağ dünən, bu gün və sabah” Qarabağ general-qubernatorluğunun 90 illiyi-nə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.77-81.
276. Nəcəfov B. Azərbaycan Demokratik Respublikası (daxili və xarici siyasət). Bakı, 1992, 77 s.
277. Nəcəfov B. Düşmənin iç üzü: XIX-əsrin sonu XX-əsrin əv-vəllərində Türkiyə və Cənubi Qafqazda erməni terrorizmi-nin tarixi. III hissə: Deportasiya . Bakı, 2006, 320 s.

278. Nərimanoğlu M. Ağdaban faciələri // Агдабанские трагедии // Agdaban tragedy // Tragedie Agdaban . Bakı, 2010, 104 s.
279. Nəsibzadə N. Azərbaycan Demokratik Respublikası. Bakı,1990, 49 s.
280. Nəsibzadə N. Azərbaycanın xarici siyasəti (1918-1920). Bakı, 1996, 304 s.
281. Nəsibli N. Azərbaycan Demokratik Respublikasının xarici siyasəti : dərs vəsaiti. Bakı, 2011, 328 s.
282. Nəsibov E. ABŞ və Türkiyənin Qafqaz geosiyasi regionunda strateji maraqları və Azərbaycan Respublikası. Bakı, 2006, 314 s.
283. Nəsirov E. Amerika Birləşmiş Ştatlarının antiterror doktrinası və onun tətbiqi mexanizmləri. Bakı, 2010, 392 s.
284. Nəvvab M.M. 1905-1906-cı illərdə erməni-müsəlman davası. Bakı, 1993, 128 s.
285. Nəzirli Ş. 1920 - ci ildə Qarabağ döyüşləri. Bakı, 2009, 480 s.
286. Niftəliyev İ. XX əsrin 20-ci illərinin birinci yarısında ermənilərin Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində yerləşdirilməsi məsələsi - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 90 illiyinə həsr olunmuş 7-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2008, s.149-152.
287. Niftəliyev İ. Qarabağ general-qubernatorluğu dövründə erməni milli şurasının separatçılıq fəaliyyəti - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" Qarabağ general-qubernatorluğunun 90 illiyinə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.85-90.
288. Odri Altstadt L. Dağlıq Qarabağ Azərbaycan SSR-də nifaq mərkəzidir. ("Mərkəzi Asiya icmalı" jur., № 4, 1988, s.63-78) - "Odlar yurdu" qəz., № 1, 1990, s.2-3
289. Onullahi S. Erməni millətçiləri və İran. Bakı, 2002, 88 s.
290. Ordubadi M. Qanlı illər. 1905-1906-cı illərdə Qafqazda baş verən erməni-müsəlman davasının tarixi. Bakı, 1991, 144 s.

291. Orucov N. İrəvan, Naxçıvan və Zəngəzur soyqırımı (1918-1920-ci illər). Bakı, 1994, 48 s.
292. Paşayev A. Azərbaycan arxiv sənədlərində erməni məsələsi (1918-1920-ci illər). -"Respublika" qəz,, 21 dekabr 2001-ci il.
293. Paşayev A. Erməni məkri bəşəriyyət üçün təhlükədir. - "Dirçəliş XXI əsr" jur., 2001, № 43, s.46-54.
294. Paşayev A. Köçürülmə. Bakı, 1995, 40 s.
295. Paşayev A. Qarabağ bölgəsində erməni vəhşilikləri: deportasiya. - "Azərbaycan" qəz., 5, 7 yanvar 1999-cu il.
296. Paşayev H. Bir səfirin manifesti. Bakı, 2007, 248 s+16 s. (illüst.)
297. Paşayeva Q., Məmmədova H. Xocalı soyqırımı: şahidlərin dilindən. Bakı, 2011. 288 s.
298. Pompeyev Y. Qarabağ qan içində, Bakı, 1996, 160 s.
299. Rəhmanzadə F. Bir gecənin sirri. Bakı, 1991, 334 s.
300. Ruintən K. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və dünya siyasəti. Bakı, 2008, 260 s.
301. Rusiyanın Ermənistana gizli silah verməsi dünya mətbuatında. -"Qanun" jur., 1997, № 7, s.32-33.
302. Rusiyanın Ərzurumdakı baş konsulu Mayevskinin qeydləri / Tərc. V. Quliyev, red. S. Ağayev/. Bakı, 1995, 38 s.
303. Rzayev A. Fransa mətbuatının Qarabağ "dərdi " - "Kommunist" qəz., 8 iyun 1991-ci il.
304. Sadiq İ. Ermənilərin birinci Pyotrla görüşü. Bakı, 1993, 32 s.
305. Sadıq İ. Susmaq qızıl deyilmiş. Bakı, 1992, 256 s.
306. Seyidov Ə. Xocalı soyqırımı bəşəri cinayətdir. - "Xalq qəzeti", 26 fevral, 2004.
307. Səbahəddin Eloğlu. Zəngəzur hadisələri. Bakı, 1992, 58 s.
308. Səmədzadə Z. Dağlıq Qarabağ: naməlum həqiqətlər. Bakı, 1995, 83 s.
309. Soyqırımı cinayəti : beynəlxalq aktlar, normativ sənədlər, müraciətlər və şərhlər toplusu.- Bakı, 2010, 88 s.

310. Sultanov O. XX əsrin 80-ci illərinin sonu, 90-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda siyasi mübarizə. Doktorluq dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı, 1995, 75 s.
311. Sultanov O. Azərbaycanın milli müstəqillik uğrunda mübarizə tarixindən. - "Pedaqoji Universitetin xəbərləri", Bakı, 1997, №2, s.52-57.
312. Sultanov Z. Xocalı faciəsi. Bakı, 1993, 104 s.
313. Sultanov Z. Qarabağ gündəliyi. Bakı, 1991, 119 s.
314. Sultanov Z. Qarabağ müharibəsi: faktlar ... hadisələr ... düşüncələr ... Bakı, 2003, 772 s.
315. Sultanov Z. Qarabağın qara günləri. Bakı, 1992, 152 s.
316. Süleymanlı N. (Süleymanova N.) Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin informasiya modeli. Bakı, 2011, 280 s.
317. Süleymanov M. Azərbaycan ordusu (1918-1920). Bakı, 1998, 487 s.
318. Süleymanova N. Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ətrafında aparılan beynəlxalq ermənipərəst təbliğatın mahiyyəti. Bakı, 2014, 228 s.
319. Süleymanova S.1905-1906-cı illərdə Qarabağda erməni təcavüzkarlığı. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may,2010-cu il), Bakı, 2010, s.199-203.
320. Süleymanzadə M. 20 Yanvar: güllələnmiş qəzet .Bakı, 2010, 144 s.
321. Sülh və təhlükəsizlik naminə. Bakı, 2000, 232 s.
322. Sümərinli C. İrəliyə, NATO-ya doğru. Bakı, 2007, 152 s.
323. Svyatoçovski T. Rusiya və Azərbaycan. Sərhədyanı bölgə keçid dövründə. İngiliscədən tərcümə. Bakı, 2000, 374 s.
324. Şirinoğlu V. Azərbaycanlıların soyqırımı (1918-1920-ci illər). Bakı, 2001, 174 s.
325. Şuşa - qədim Azərbaycan diyarı // Шуша - древний край Азербайджана // Shusha - old Azerbaijan land. Bakı, 2009, 41 s.

326. Şükürov K. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində əhalinin say dinamikası və etnik tərkibinə dair. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 2-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (27-28 may, 2003-cü il), Bakı, 2003, s.127-130.
327. Şükürov K. Dağlıq Qarabağ: anlayışı və ərazisi haqqında (tarix və müasirlik). - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 1-ci Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24-25 may, 2002-ci il), Bakı, 2002, s.103-105.
328. Şükürov K. Dağlıq Qarabağın (Azərbaycan) tarixi: retrospektiv təhlil (tezislər). - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 10-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2011-ci il), Bakı, 2011, s.123-125.
329. Şükürov K. XIX əsrin əvvəllərində ermənilərin Şimali Azərbaycana köçürülməsi. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may,2010-cu il), Bakı, 2010, s.130-136.
330. Şükürov K. Azərbaycan əhalisi haqqında (əhali problemlərinə dair ən mühüm əsərlərlə birgə) ədəbiyyat : biblioqrafik göstərici (qədim zamanlardan müasir dövrədək): tarixi dövrlər və illər üzrə təsnifat. Bakı,1997, 368 s.
331. Şükürov K. Azərbaycan tarixi. Bakı,1998, 477 s.
332. Şükürov K. Ermənilərin Azərbaycanda və Osmanlı imperiyasındakı türk genosid tarixinin öyrənilməsi: metodoloji problemlər. - "Azərbaycan tarixinin çağdaş problemləri". Bakı, 2000, s. 166-275.
333. Şükürov K. Qarabağ Rusiya imperiyası tərkibində. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 3-cü Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may,2004-cü il). Bakı, 2004, s.118-121.
334. Şükürov K. Ermənistanın Azərbaycana əsassız ərazi iddiaları: "Dağlıq Qarabağ dosyesi" (antitarix və tarix). - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah" 6-cı Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (24 may, 2007-cü il). Bakı, 2007, s.155-159.

335. Şükürov K. Türkmənçay - 1828: Tarixi xronika (İxtisarla). Bakı, 2006, 188 s.
336. Şükürov M. Daş yaddaşım, qan yaddaşım. Bakı, 2011, 248 s.
337. Şükürov M. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi-siyasi və ideloji aspektləri (90-cı illərin birinci yarısı). Bakı, 1999, 120 s.
338. Tağıyev Ə. Dağlıq Qarabağ probleminin ideya-siyasi aspektləri. - "Qarabağ dünən, bu gün və sabah". I Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2002, s.62-64.
339. Tariximizin faciəli səhifələri: soyqırımı. Bakı, 2000, 148 s.
340. Tomas de Vall. Qarabağ: Ermənistan və Azərbaycan sülh və savaş yollarında. /Tərcüməçi: Yusif Axundov/. Bakı, 2008, 344 s.
341. Uimz A. Samuel. Ermənistan - terrorçu "xristian" ölkənin gizlinləri. Ermənilərin böyük fırıldaq seriyaları. I cild /İngilis dilindən tərcümə edəni Zeydulla Ağayev/. Bakı, 2004,388 s.
342. Umudlu V. Şimali Azərbaycanın çar Rusiyası tərəfindən işğalı və müstəmləkəçilik əleyhinə mübarizə (1801-1828). Bakı, 2004, 180 s.
343. Vandalizm: tarixi adlara qarşı soyqırımı /AMEA A. A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutu; tərt. N. Mustafa; elmi red. E. Məhərrəmov. Bakı, 2006, 92 s.
344. Veliçko V. Rus işi və tayfalararası məsələlər/ Tərc. V. Quliyev /. Bakı, 1995, 192 s.
345. Vəliyev A. Azərbaycan-Avropa Şurası: demokratiya və insan hüquqları sahəsində əməkdaşlıq. Bakı, 2006, 236 s.
346. Vəlişov N. (Tapdıqoğlu). Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün nəticələri. Bakı, 2015, 864 s.
347. Yaqublu N. Türkiyənin azərbaycanlılara müstəqillik mücadiləsində dəstəyi: Sovetlər dönəmi: 1920-1991-ci illər. Bakı, 2009, 196 s.

348. Yaqublu N. Xocalı qırğını. Bakı, 1992, 128 s.
349. Yusubov İ. Ermәni dosyası. Bakı, 2011, 160 s.
350. Zeynalov O. Terrorizmdә cinayәtkar dәstәlәrin rolu vә onunla mübarizә. Bakı, 2011, 424 s.
351. Zülfüqarlı M. Dağlıq Qarabağ probleminin tarixşünaslığına dair (1988-1991-ci illәr). - "Qarabağ dünәn, bu gün vә sabah" 1-ci Ümumrespublika elmi-әmәli konfransın materialları (24-25 may, 2002-ci il). Bakı, 2002, s.127-132.
352. Zülfüqarlı M. Şamaxı soyqırımı: 1918-ci il. Shamaxi Genocide: 1918. Bakı, 2011, 112 s.
353. Zülfüqarlı M. Azәrbaycanda ermәni tәxribatlarına qarşı mübarizәnin tarixşünaslığı (XX әsrin 40-50-ci illәri) - "Qarabağ dünәn, bu gün vә sabah" 3-cü Ümumrespublika elmi-әmәli konfransın materialları (25-26 may,2004-cü il). Bakı, 2004, s.153-158.
354. Zülfüqarlı M. Qaradağlı faciәsi: Dağlıq Qarabağda ermәni terroru: 17 fevral 1992-ci il. Bakı, 2010, 36 s.

Rus dilindә

355. Аварский Р. Зачем им нужна "Великая Армения?". - "Elturan" jur., № 1-2(5), 1994, s. 54-55.
356. Адрес-календарь Азербайджанской Республики. – История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 167-179.
357. Азад Шериф. Нагорный Карабах: история и современность. Кто есть кто? - газ. "Зеркало" 12, 19, 26 апреля 2003 г.
358. Алиев Дж., Будагов Б. Турки, азербайджанцы, армяне: геноцид исторической правды. Баку, 2003, 72 с.
359. Алиев И. Карабах в древности. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с.10- 37.

360. Алиев И. Нагорный Карабах: История. Факты. События. Баку, 1989, 104с.
361. Алиев К. Античные источники по истории Азербайджана. Баку, 1987, 132 с.
362. Аракелов Р. Карабахская тетрадь. Баку, 1995, 136 с.
363. Аракелов Р. Нагорный Карабах: виновники известны. Баку, 1991, 92 с.
364. Араслы Дж. Армяно-азербайджанский конфликт: военный аспект /Центр стратегических и международных исследований/. Баку, 1995, 88 с.
365. Армянская анонимная хроника 1722-1736 гг. /Перевод с турецкого и примечания Академика АН Азерб. ССР Буниятова З./. Баку, 1988, 64 с.
366. "Армянский геноцид". Миф и реальность. Справочник фактов и документов. Баку, 1992, 341 с.
367. Асадов С. Историческая география Западного Азербайджана. Баку, 1998, 560 с.
368. Асадов С. Миф о "Великой Армении". Баку, 1999, 280 с.
369. Асадов С. Философия реваншизма или армянская кровожадность. Баку, 2001, 216 с.
370. Асадов С., Мамедов И. Терроризм, причина и следствие. Баку, 2001, 248 с.
371. Ахмедов Э. Армяно-азербайджанский конфликт и международные организации: исторические факторы конфликта. - Материалы V международного форума стран-партнёров в области подготовки кадров для государственной и муниципальной службы. Бишкек, 2011, с.455-462.
372. Ахмедов Э. Историческое, политическое и военно-стратегическое значение Шуши. - "Карабах вчера, сегодня и завтра" материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку 2009, с. 246-256.
373. Ахмедова Ф. Вопрос статуса Нагорного Карабаха: история и современность. - "Карабах вчера, сегодня и

завтра” материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку, 2009, с.229-236.

374. Ахундов Ф. От фальсификации памятников до фальшивых карт. - жур.,“Region plus” аналитический взгляд, № 4 (4), 10 апреля 2006, с.25-27.

375. Барсегов Ю. О “двойных стандартах” в подходе к современным конфликтам. - “Независимая газета”, № 15, 29 января 1997.

376. Беженцы. 1918-1920, 1948-1952, 1988-1989 /Сост. Идаят/. Баку, 1992, 448 с.

377. Боран Азиз (Azizov B). Азербайджан - Армения: история отношений. Баку, 2010, 313 с.

378. Будагов Б. О событиях в Нагорном Карабахе и вокруг него. - Баку, 2001, 83 с.

379. Будапештские решения. II. Региональные вопросы. Активизация действий СБСЕ в связи с Нагорно-Карабахским конфликтом. Встреча на высшем уровне. Будапешт, 5-6 декабря 1994 года.

380. Буниятов З. Почему Сумгаит?. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 355-363.

381. Буниятов З.М., Нейматова М. На “корпусе арабских надписей Армении XIII-XVI вв.” А.А. Хачатуряна. - Изв. АН Азерб. ССР. Серия истории, философии и права, 1988, № 2, с. 105-112.

382. Велиханова Н. Зорию Балаяну. Размышления по поводу книги “Дорога”. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с.364-377.

383. Величко В. Кавказ. Русское дело и межплеменные вопросы (извлечения). - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 62-74.

384. Величко В. Кавказ. Русское дело и межплеменные вопросы. Баку, 1990, 224 с.

385. Война с мусульманами. Армяне опять нападают. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 257-259.

386. Гаджиева З. Описание Карабахской провинции (Составленное в 1823 г. по распоряжению главноуправляющего в Грузии Ермолова; изд. в Тифлисе в 1866 г.). Баку, 2004, 416 с.
387. Гаибов Б. Ходжалы - день последний. Баку, 1992, фотоальбом, 16 с.
388. Гаибов И., Шарифов А. Армянский терроризм. Баку, 1991, 48 с, фотоальбом.
389. Гандзасарский монастырский комплекс (историческая справка). - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 34-37.
390. Гарабаглы Салех бей. Ходжалинский геноцид. Баку, 2001, 64 с.
391. Гарабах: Кюрекчайский договор - 200. /НАНА. Институт им. А.А.Бакиханова/. Баку, 2005, 168 с.
392. Гасанов А.М. Современные международные отношения и внешняя политика Азербайджана. Баку, 2007, 904 с.
393. Гасанов А.М. Политика национального развития и безопасности Азербайджанской Республики. Баку: Zərdabi LTD, 2014, 670 с.
394. Гейбуллаев Г. К этногенезу азербайджанцев. Баку, 1991, 552 с.
395. Гейдар Алиев открывает миру Азербайджан. Баку, 1994, 174 с.
396. Геноцид азербайджанцев в Ходжалы : история и факты / Координационный Совет Азербайджанской Молодежи в России/. Баку, 2005, 38 с., фот.
397. Глинка С. Описание переселения армян азербайджанских в пределы России. Баку, 1990, 144 с.
398. Грибоедов А. Горе от ума. Письма и записки. Баку, 1989, 404 с.
399. Грибоедов А. Записка о переселении армян из Персии в наши области. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 56-59.

400. Грибоедов А. Сочинение в двух томах, т.2. Москва, 1971, с. 339-341.
401. Гурко-Кряжин В. Армянский вопрос. Баку, 1990, 32 с.
402. Гюрюн К. Армянское досье. /Пер. с турец./ Баку, 1993, 176 с.
403. Дашнаки (Из материалов департамента полиции). Баку, 1990, 40 с.
404. Декларация о мерах по ликвидации международного терроризма. Утверждена резолюцией 49/60 ГА ООН от 9 декабря 1994 г. Источник: Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи, 51-я сессия, Дополнение №49 (A/49/49), с.409-412.
405. Деятельность армянских террористических организаций против Азербайджана /Фонд Гейдара Алиева: фото. - (Карабахские реалии).Баку, 2006, 12 с.
406. Жорж де Молевил. Армянская трагедия 1915 года. Баку, 1990, 128 с.
407. Заключительный Акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. 30 июля - 1 августа 1975 г. Москва, Международные отношения, 1987, 96 с.
408. Закон Азербайджанской Советской Социалистической Республики Нагорно-Карабахской Автономной Области. Принят Верховным Советом Азербайджанской ССР 16 июня 1981 г. Баку, 1987, 51 с.
409. Заявления и сообщения МИД Азербайджанской Республики (сентябрь 1993 г.- декабрь 1996 г.). Баку, 1997, 110 с.
410. Имранлы К. Создание армянского государства на Кавказе: Истоки и последствия. Москва, 2006, 256 с.
411. Исмаилов А. Сумгаит - начало распада СССР. Баку, 2010, 220 с.
412. Исмаилов М. Правда об армянской агрессии. Баку, 1996, 108 с.

413. Исмаилов Ф. Армянский вандализм против Азербайджанских памятников. - “Карабах вчера, сегодня и завтра” материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку, 2009, с. 210-214.
414. Историческая география Западного Азербайджана. /Составитель: Сабир Асадов/. (Дополненное, переработанное издание на русском языке). Баку,1998, 560 с.
415. Исторические факты о деяниях армян на азербайджанской земле. Баку, 2003, 358 с.
416. История Азербайджана по документам и публикациям. Баку , 1990, 384 с.
417. Карабах: история в контексте конфликта /Составители: К.К.Шукюров, Т.Р.Багиев/. СПб., 2014, 404 с.
418. К истории образования Нагорно-Карабахской Автономной области Азербайджанской ССР. 1918-1925: Документы и материалы. Баку, 1989, 334 с.
419. Кавказский календарь на 1917 г., с.190-197.
420. Канадпев И. Очерки Закавказской жизни. Баку, 1990, 122 с.
421. Качазнуни О. Дашнакцутюн больше нечего делать. Баку, 1990, 92 с.
422. Конституционный Закон “О суверенитете Азербайджанской ССР”, 23 сентября 1989 года. Ведомости Верховного Совета Азербайджанской ССР, 1989, № 18, с. 31-34.
423. Конфликт в Нагорном Карабахе: Сборник статей. Баку, 1990, 272 с.
424. Кочарли Т. К истории карабахского вопроса : вымыслы и действительность. Баку, 2009, 164 с.
425. Краткая информация об истории Карабаха / Фонд Гейдара Алиева: фото. - (Карабахские реалии). Баку, 2006, 12 с.
426. Крюгер Х. Нагорно-Карабахский конфликт. Правовой анализ /Перевод с английского издания/. Баку, 2012, 228 с.

427. Кузнецов О. История транснационального армянского терроризма в XX столетии (историко-криминолгическое исследование). Баку, 2015, 412 с.
428. Кузнецов О. Правда о “мифах” Карабахского конфликта. Москва, 2013, 216 с.
429. Лалаян А. Контрреволюционный “Дашнакцутюн” и империалистическая война 1914-1918 гг. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 82-105.
430. Лиссабонский документ 1996 года. Приложение 1: Заявление ДП ОБСЕ; Приложение 2: Заявление делегации Армении. Встреча на высшем уровне. Лиссабон, 2-3 декабря 1996 года.
431. Люкимсон П. Нагорный Карабах: хроника конфликта: записки бакинского еврея. Баку, 1992, 32 с.
432. Маевский В. Армяно-татарская смута на Кавказе, как один из фазисов армянского вопроса. Баку, 1993, 48 с.
433. Маккарти Дж., Маккарти К. Тюрки и армяне: руководство по армянскому вопросу. Баку, 1996, 159 с.
434. Мамедов И., Мусаев Т. Армяно-азербайджанский конфликт: история, право и посредничество. Тула, 2006, 192 с.
435. Мамедова Х. Ходжалы: Шехиды и шахиды. Армянский терроризм как составная часть международного терроризма. Баку, 2005, 248 с.
436. Мархулиа Г. Армяне в поисках Армении / Г. Мархулиа; ред. Б. Е. Кварацхелия; Сухумский Государственный Университет. Тбилиси, 2010, 296 с.
437. Международное право. Москва. 1995, с.127-128
438. Мемуары русского офицера Твердохлебова. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 121-148.
439. Мехтиев Р. Горис - 2010: сезон театра абсурда, Тбилиси, 2010, 104 с.

440. Мехтиев Р. Нагорный Карабах: история, прочитанная по источникам. Москва, 2014, 280 с.
441. Мустафаев Р. Марши смерти: преступления армянства. - “Dirçəliş - XXI əsr” jur., 2007, №№112/113, с.99-115.
442. Мустафаев Р. Марши смерти. Преступления армянства против еврейского народа. Москва , 2008, 69 с.
443. Нагорный Карабах. Разум победит. Документы и материалы. Баку, 1989, 444 с.
444. Наджафов Б. Лицо врага. История армянского национализма в Закавказье в конце XIX-начале XX в., ч. I, Баку, 1993, 392 с.
445. Наджафов Б. Лицо врага. История армянского национализма в Закавказье в конце XIX-начале XX в., ч. II, Баку, 1994, 336 с.
446. Начало Карабахского конфликта / Фонд Гейдара Алиева: фото (Карабахские реалии). Баку, 2006, 12 с.
447. Неймат М. (Нейматова М.). Эпиграфические памятники Карабаха. - “Карабах вчера, сегодня и завтра” материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку 2009, с.108-116.
448. Неймат М., Кулиева В. Объект армянского террора - памятники материальной културы Азербайджанского народа. Баку, 2007, 40 с.
449. Необьявленная война /сост.Б.Гаибов/. Баку, 1991, 40 с, фотоальбом.
450. Нифталиев И. Азербайджанская ССР в экспансионистских планах армян (20-е годы XX века). Баку, 2009, 254 с.
451. Нифталиев И. Некоторые аспекты генезиса конфликта в Нагорном Карабахе в конце 80-х годов XX века - “Qarabağ dünən, bu gün və sabah” 9-cu Ümumrespublika elmi-əməli konfransın materialları (25-26 may, 2010-cu il), Bakı, 2010, s.106-109.
452. Нифталиев И. Территории Азербайджана в экспансионистских планах Армении после Второй Мировой

войны (вторая половина 40- 60-х гг. XX века) - “Qarabağ dünən, bu gün və sabah” Qarabağ General-qubernatorluğunun 90 illiyinə həsr olunmuş 8-ci elmi-əməli konfransın materialları. Bakı, 2009, s.91-98.
453. Нурани. Из истории армянского терроризма. - “Карабах вчера, сегодня и завтра” материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку, 2009, с.140-149.
454. Нуриев Дж., Нуриева Ш. Тайны истории фальсификаций. Баку, 2009, 220 с.
455. Нуриева Л. Английский путешественник об армянах (Открывок из сочинения Г.Ф.Б. Линча “Армения”. Лондон, 1901 г). - “Elturan” jur., № 1-2(5), 1994, s. 59-62.
456. О принципах всеобъемлющего урегулирования Нагорно-Карабахского вооруженного конфликта. - газ., “Бакинский рабочий”, 21 февраля 2001 года.
457. ОБСЕ. Двенадцатая встреча Совета Министров. София, 6-7 декабря 2004 года. Заявление Совета Министров о Нагорно-Карабахском конфликте.
458. ОБСЕ. Девятая встреча Совета Министров. Бухарест, 3-4 декабря 2001 года. Решения 2. Заявление Совета Министров (5).
459. ОБСЕ. Десятая встреча Совета Министров. Порто, 6-7 декабря 2002 года. Заявление Совета Министров (4); Приложение 3. Дополнение 3. Интерпретирующее заявление Азербайджана.
460. ОБСЕ. Одинадцатая встреча Совета Министров. Маастрихт, 1-2 декабря 2003 года. Заявление о понимании председателя; Заявление делегации Азербайджана.
461. ОБСЕ. Пятнадцатая встреча Совета Министров. Мадрид, 29-30 ноября 2007 года . Заявление Министров.
462. ОБСЕ. Тринадцатая встреча Совета Министров. Любляна, 5-6 декабря 2005 года. Заявление Совета Министров о конфликте, являющийся предметом рассмотрения в Минской группе ОБСЕ.

463. ОБСЕ. Четырнадцатая встреча Совета Министров. Брюссель, 4-5 декабря 2006 года. Заявление о Нагорном Карабахе.
464. ОИК: Армения признана агрессором: об итогах работы Президента Азербайджана Гейдара Алиева на 7-м Исламском Саммите в Касабланке 13-17 декабря 1994 года / И. Шукуров ; ред. Н. Алиев/. Баку, 1995, 16 с.
465. От агрессии к агрессии, или подлинное лицо армянского шовинизма /Сост.: И.А.Заманов /. Баку, 2001, 762 с.
466. От Майндорфа до Астаны: принципиальные аспекты Армяно-азербайджанского Нагорно-Карабахского конфликта. Москва, 2010, 552 с.
467. От Хельсинки до Будапешта. История СБСЕ (ОБСЕ) в документах (1973-1994). т. II. - Москва, 1996, 400 с.
468. Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи. XXIX сессия.Приложение к резолюции 3314 (XXIX) Генеральной Ассамблеи, документ A/9890
469. Парижская хартия для новой Европы. Совещание глав государств и правительств. Париж, 19-21 ноября 1990 г.
470. Пашаев Х. Манифест одного посла : о том, как начиналась дипломатическая миссия Азербайджана в Америке . Баку, 2009, 356 с.
471. Первая всеобщая перепись населения Российской империи. 1897 г. Елизаветпольская губерния. СПб., 1904.
472. Перечень официальных сведений о последних сообщениях в Зангезурском уезде. - История Азербайджана по документам и публикациям. Баку, 1990, с. 259-261.
473. Помпеев Ю. Карабахский дневник. Москва, 2010, 416 с.
474. Помпеев Ю. Кровавый омут Карабаха. Баку, 1992, 208 с.
475. Преступления армянских террористических и бандитских формирований против человечества (XIX-XXI вв.). Баку, 2002, 395с.

476. Проект Всеобъемлющего соглашения по урегулированию Нагорно-Карабахского конфликта. - газ., “Бакинский рабочий”, 21 февраля 2001 года.
477. Проект Соглашения о прекращении Нагорно-Карабахского вооруженного конфликта. - газ.,“Бакинский рабочий”, 21 февраля 2001 года.
478. Рзаев К. Правда и ложь о Карабахской войне. Баку, 1997, 252 с.
479. Рустамова-Тогиди С. Куба. Апрель - май 1918 г.: Мусульманские погромы в документах. Баку, 2010, 552 с.
480. Рустамова-Тогиди С. Март 1918 г. Баку: Азербайджанские погромы в документах. Баку, 2009, 864 с.
481. Салех бей. Армянство. Баку, “Элм”, 1994, 440 с.
482. Самедзаде З. Нагорный Карабах: Неизвестная правда. Баку, 1995, 83 с.
483. СБСЕ. Стамбульская декларация. Встреча на высшем уровне, Стамбул, 17-18 ноября 1999 г.
484. СБСЕ . Четвертая встреча Совета. Рим, жур., КСДЛ, 1993, № 2, с.3-4
485. Севдималиев Р. Международный терроризм – Глобальная проблема современности. Баку, 2004, 312 с.
486. Скибицкий А. Карабахский кризис . - газ.,“Союз”, № 7, 1991.
487. События вокруг НКАО в кривом зеркале фальсификаторов (Сборник материалов). - Баку, 1989, 92 с.
488. Спорные границы на Кавказе. /под. ред. Бруно Коппиттерса/. - Москва, 1996, 226 с.
489. Томас де Ваал. Черный сад : Армения и Азербайджан между миром и войной / пер. с англ. О. Алякринского/. Москва, 2005, 413 с.
490. Трагедия длиною в 2 года. Баку, 1990, 32 с.
491. Трагедия, виновников которой невозможно оправдать /Доклад Московского правозащитного центра Мемориал о массовых нарушениях прав человека, связанных

с занятием населенного пункта Ходжалы в ноц с 25 на 26 февраля 1992 г. вооруженными формированиями/. Баку, 1992, 16 с.
492. Трактат между Карабахским ханом и Российской Империей о переходе Ханства под власть России от 14 мая 1805 г. Баку, 1992, 24 с.
493. Файгл Э. Правда о терроре: армянский терроризм - истоки и причины. Баку, 2000, 176 с.
494. Ходжалинский геноцид / Фонд Гейдара Алиева: фото (Карабахские реалии). Баку, 2006, 12 с.
495. Ходжалы - день последний. Баку, 1992 г., фотоальбом, 16 с.
496. Ходжалы. Хроника геноцида. Баку, 1993, 144 с.
497. Хронология армяно-азербайджанского конфликта (1991-1994гг.). - "Hərbi bilik" jur., 1996, № 3, с. 98-101.
498. Церковь и армянская диаспора. Москва, 1999, 320 с.
499. Церцвадзе Ф. Армянская этнокорпорация: 130 лет обмана: кровавый беспредел: сборник статей. Нью-Йорк, 2009,157 с.
500. Церцвадзе Ф. Забытый геноцид. Нью-Йорк, 2005, 132 с.
501. Церцвадзе Ф. Армения и Нагорный Карабах. Формирование мифов. (переведен на русский язык) Нью-Йорк, 2005, 25 с.
502. Церцвадзе Ф. Проблема "геноцида армян": история и фальсификации. - "Карабах вчера, сегодня и завтра" материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку, 2009, с.220-228.
503. Чавчавадзе И. Армянские учёные и вопиющие камни. (Пер. с груз. Н.И.Алексеев-Месхиев). Баку, 1990, 124 с.
504. Чаладзе Т. Сострадание. Баку, 1995, 232 с.
505. Чаладзе Т. Карабах: война в лицах : фотохроника /Ч. 1 : Октябрь 1992 - апрель 1993/. Баку, 1993, 88 с.
506. Черный январь. Баку-1990: Документы и материалы. Баку, 1990, 288 с.

507. Чернявский С. Новый путь Азербайджана. Москва, 2002, 352 с.
508. Чернявский С. Южный Кавказ в планах НАТО. - жур., “Международная жизнь”, 1998, №9, с. 102-108.
509. Чингиз Каджар. Старая Шуша. Баку, 2007, 344 с.
510. Шавров Н. Новая угроза русскому делу в Закавказье: предстоящая распродажа Мугани инородцам. Баку, 1990, 82 с.
511. Шарифов А. Прорыв информационной блокады. Баку, 1992, 200 с.
512. Шреплер Х. Международные организации. Спр. М., 1995, 320 с.
513. Шукюров И. Будапештский Саммит. Баку, 1995, 32 с.
514. Шукюров И. Дипломатия мира. Баку, Азербайджан, 1997, 392 с.
515. Шукюров И. Лиссабонский саммит. Баку, 1997, 392 с.
516. Шукюров И. ОИК: Армения признана агрессором. Баку, 1995, 16 с.
517. Шукюров И., Ибрагимов Н. Гейдар Алиев открывает миру Азербайджан. Баку, 1994, 173 с.
518. Шукюров К. Курекчайский договор: об основных положениях, о результатах претворения в жизнь и ликвидации. - “Карабах вчера, сегодня и завтра” материалы научно-практических конференций, вторая часть. Баку 2009, с.95-103.
519. Эзов Г. Сношения Петра Великого с армянским народом. СПб., 1898, 512 с.
520. Эйвазов Дж. Безопасность Кавказа и стабильность развития Азербайджанской Республики. Баку, 2004, 352 с.
521. Этнополитические конфликты в Закавказье: их истоки и пути решения, Мериленд (США), 1997, 177 с.
522. Этнополитические и региональные конфликты в Евразии: в 3 кн.: Кн. 1. Центральная Азия и Кавказ /Общ. Ред. А. Малашенко, Б. Коппитерс, Д. Тренин/. Москва, 1997, 208 с.

523. Этнополитические и региональные конфликты в Евразии: в 3 кн.: Кн. 3. Международный опыт разрешения этнических конфликтов /Общ. Ред. Б. Коппитерс, Э. Ремакл, А.Зверев/. Москва, 1997, 304 с.
524. Эфендиев О.Ф. Военные преступления: от Нюрнберга до Карабаха (международно-правовой анализ). Москва, 2000, 224 с.
525. Эфендиев О.Ф. Вооруженные конфликты и военные преступления на Центральном Кавказе: международно-правовой аспект. Баку, 2006, 364 с.
526. ЮСИА. Информационная служба США. Американское Посольство. Баку, Азербайджан, 1992-2000.

İngilis dilində

527. Activity of Armenian terrorist organizations against Azerbaijan. Heydar Aliyev Foundation presents. The series of "The true facts about Garabagh". Baku, 2005, 12 p.
528. Adjusted Timetable of Urgent Steps to Implement U.N. Security Council Resolutions 822, 853 and 874. November 12, 1993.
529. After the Soviet Union. From Empire Nations. N.Y.-L.,1992.
530. Ahmadov E. Aggression of Armenia against Azerbaijan and international organizations - Journal of "History and its problems", Baku, 1999, № 2, p.154-158.
531. Ahmadov E. Historic, political and military-strategic value of Shusha. - Proceedings of the conferences held under the topic "Garabagh yesterday, today and tomorrow". Second volume. Baku, 2009, p.39-49.
532. Ahmadov E. Nagorno Karabakh conflict in Organization for Security and Co-operation in Europe - Journal of "History and its problems", Baku, 1997, № 2, p.230-235.

533. Allakhverdiyev G. Armenian Aggression and Tragedy of Azerbaijanian Refugees. Cairo, 1996, 72 p.
534. Armenia-Azerbaijan conflict. GRS. Issue Brief. September 24, 1997, p.4.
535. Armenian provocation - Sumgait events // Armenische intrige - Ereignisse der stadt Sumgajit // Le mensonge arménien -événements de Soumgaït // Армянская провокация - Сумгаитские события. Baku, 2008, 95 p.
536. Armenian raid leaves Azeris dead or fleeing. - "The Washington Times", March 2, 1992.
537. Armenian soldiers massacre hundreds of fleeing families. - "The Sunday Times", March 1, 1992.
538. Assistance for the New Independent States of the former Soviet Union, 14 November, 1997
539. Atkinson T. Unsuccessful trick by imprisoned terrorist. "Ballard-News Tribune", Washington, 2005, 29 May
540. Atrocity reports horrify Azerbaijan. - "The Washington Times", March 3, 1992.
541. Audrey L. Altstadt. The Azerbaijani Turks. Power and Identity under Russian Rule. Stanford, Hoover Insitution Press, 1992, 331 p.
542. Azerbaijan: Seven years of conflict in Nagorno-Karabakh. In: Human Rights Watch /Helsinki. New York, 1994, 114 p.
543. Brief information of the history of Garabagh. Heydar Aliyev Foundation presents. The series of "The true facts about Garabagh". Baku, 2005, 12 p.
544. Brzezinski Z. The Caucasus and New Geo-Political Realities. - "Azerbaijan International". California, summer 1997, p.42.
545. Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice. United Nations, New York, 1994, p.19-20.
546. Committee of Ministers. Declaration on the Escalation of the Nagorno-Karabakh Conflict, 15 March 1993.

547. Compilation of the UN documents on the Armenia- Azerbaijan Nagorny Karabakh conflict // Сборник документов ООН по Армяно-Азербайджанскому, Нагорно Карабахскому конфликту /Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Azerbaijan/. Baku, 367 p.
548. Consequences of Armenian aggression against Azerbaijan. Heydar Aliyev Foundation presents. The series of "The true facts about Garabagh". Baku, 2005, 12 p.
549. Crimes by Armenian terrorist and bandit groupings against humanity (XIX-XXI). Baku, 2011, 311 p.
550. CSCE Seventh meeting of the Committee of Senior Officials. Prague, 27-28 February, 1992, CSO. Journal № 2, p.1-4.
551. CSCE. Budapest Document 1994. Towards a Genuine partnership in a new era. Budapest, 1994, 35 p.
552. CSCE. Eleventh meeting of the Committee of Senior Officials. Helsinki, 21 May, 1992, CSO. Journal N 4, p.2-4.
553. CSCE. First Additional meeting of the Council. Helsinki, 24 March, 1992, CSO. Journal, № 3, p.1-3.
554. CSCE. Third Emergency meeting of the Committee of Senior Officials. CSO. Journal. Prague, 26-29 April, 1993, p.2-4.
555. Destruction of the historical cemeteries and creation of new permanent "cemeteries" of catastrophe by Armenians in the occupied territories of the Republic of Azerbaijan. PACE. Doc.9516.2002, 8 July.
556. Ecological situation in the Republic of Azerbaijan (mountainous Karabakh, Shusha, Lachin, Gubatly, Zangilan, Kalbajar, Agdam, Fizuli, Jabrayil). PACE. Doc.9148. 2001, 27 June.
557. Exploitation of the fields of minerals in the Azerbaijani territories under occupation by Armenia and their devastation. PACE. Doc.10899.2006, 13 April.
558. Eizenstat discusses U.S. Goals for Caucasus and Central Asia at Senate. - USIA Wireless File, July 25, 1997.

559. Environmental catastrophe as a result of the pollution of the Azerbaijani water sources with chemical and biological substances by Armenia. PACE. Doc.11062.2006, 4 October.
560. Etnopolitical Conflicts in the Transcaucasus: Their Roots and Solutions. CIDCM, University of Maryland, Maryland, 1997, 177 p.
561. Feigl E. Armenian mythomania. Salzburg, 2007, 169 p.
562. Goble P. Coping with the Nagorno-Karabakh Crisis. - "The Fletchers forum of World Affairs", Vol. VI, № 2, Summer, 1992, p.19-20.
563. Goble P. Disappearing Countries. - "Azerbaijan international", summer, 1997, p.54.
564. Goltz T. Azerbaijan Diary. A Rogue Reporters Adventures is an Oil-Rich, War-Torn, Post-Soviet Republic. M.E. Sharpe, Ins., Armonk, New York, 1998, 406 p.
565. Goltz T. Catch-907 in the Caucasus. - "The National Interest", Summer 1997, pp.37-45.
566. Hasanov A.M. Armenian policy of ethnic cleansing and genocide against the Azerbaijanis in the XX century /Ali Hasanov //Политика двойных стандартов в разрешение территориальных конфликтов. Материалы Международной научно-практической конференции (Кишинэу, Республика Молдава, 25 февраля 2016 г.).- Кишинэу, 2016.- С.13-24.
567. Hasanov A.M. Stages of ethnic cleansing and genocide against the azerbaijanis /Ali Hasanov //Science and world: International scientific journal.- Russia, Volgograd, 2015.- № 9 (25), Vol I.- P.93-98.
568. Hasanov A.M. The Khojaly genocide: causes, consequences and international recognition /Ali Hasanov //Science and world: International scientific journal.- Russia, Volgograd, 2017.- № 8 (48), Vol I.- P.123-129

569. Imranly K. Armenia-Azerbaijan conflict: origins and consequences. - “World of Diplomacy” Journal, №18-19, 2008, p.7-11.
570. In Armenian captivity. Tortures. Murders. Terror. Vandalism. Genoside. Baku, 2008, 372 p.
571. Ismayilov F. Armenian vandalism against monuments of Azerbaijan. - Proceedings of the conferences held under the topic “Garabagh yesterday, today and tomorrow”. Second volume. Baku, 2009, p.55-59.
572. Lisbon Summit Declaration of NATO. Lisbon, 2010.
573. Mammadova H. The Khodjaly Genocide. Baku, 2009, 110 p.
574. Maresca J. “Agony of Indifference in Nagorno-Karabakh”. The Christian Science Monitor. Boston. June 27, 1994, p.19.
575. Maresca J. Special Report, War in the Caucasus; A Proposal for Settlement of the Conflict over Nagorno-Karabakh. Washington DC, 1994.
576. Maresca J. U.S. Ban on Aid to Azerbaijan (Section 907). - “Azerbaijan international”, winter, 1998, p.54.
577. Massacre by Armenians being reported. “The New York Times”, March 3, 1992.
578. Massacre uncovered. - “The Times”, March 3, 1992.
579. Massive fires in the occupied territories of Azerbaijan committed by Armenia and Mountainous Karabakh separatists during the last 20 days. PACE. Doc.10992. 2006, 28 June.
580. McCarthy J. and McCarthy C. Turks and armenians. A manual on the Armenian Question, Committe on Education Assembly of Turkish American Associations Washington, 1989, p.139.
581. Mehdiyev R. Gorus-2010**:** Season of theatre of the absurd. Tbilisi, 2010, 88+1 p.sh maps.
582. Migdalovitz C. Armenia - Azerbaijan conflict. - “GRS. Issue Brief”. Foreign Affairs and National Defence Division. September 24, 1997, 15 p.

583. Minsk Group Talks on Nagorno-Karabakh. Statement, Washington, DC.Dispatch. Vol.3, № 32, August 10, 1992 - United States Information Service (USIS).
584. Musayev T. From territorial claims to blligerent occupation: legal appraisal. - "World of Diplomacy" Journal, №18-19, 2008, p.30-49.
585. Nagorno-Karabakh victims buried in Azerbaijani town - refugees claim hundreds died in Armenian attack. - "The Washington Post", February 28, 1992.
586. Network of terrorist organisations supported by Armenia on the occupied territories of the Republic of Azerbaijan. PACE.Doc.9489,2002, 14 June
587. New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations. Cambridge, 1997.
588. Newly created terrorist organisations, saboteur centres and new occupation plans by Armenia against Azerbaijan. PACE.Doc.10953, 2005, 20 June
589. Neymat M., Kuliyeva V. Monuments of material culture of Azerbaijani people - target of Armenian terror. Baku, 2007, 36 p.
590. Nuclear technologies and nuclear waste in the occupied territories of the Republic of Azerbaijan. PACE. Doc.9444. 2002, 7 May.
591. Nurani. History of Armenian terrorism. - Proceedings of the conferences held under the topic "Garabagh yesterday, today and tomorrow". Second volume. Baku, 2009, p.169-177.
592. OSCE. Handbook. Vienna, Published by the Secretariat of the Organization for Security and Co-operation in Europe, 1999, 197 p.
593. OSCE. Istanbul Summit Declaration. Istanbul, 1999, 15 p.
594. OSCE. Lisbon Document 1996. Lisbon, 1996, p 7.
595. PACE. REC. 1416/2005. The conflict over the Nagorno-Karabakh region dealt with by the OSCE Minsk Conference.

596. PACE. REC. 1690/2005. The conflict over the Nagorno-Karabakh region dealt with by the OSCE Minsk Conference.
597. Political Handbook of the World: 1995-1996. New York, CSA Publications State University of New York. Binghamton, 1996, 1311 p.
598. Rau J. The Nagorno Karabakh conflict between Armenia and Azerbaijan. A brief Historical Outline. Berlin, 2008, 96 p.
599. Release-news, USIS, January 9, 1997.
600. Report of the OSCE Fact-Finding Mission (FFM) to the Occupied Territories of Azerbaijan Surrounding Nagorno-Karabakh (NK), 28 February 2005.
601. Report of the Second CSCE Mission on Nagorno Karabakh. CSCE. Helsinki, 24 March, 1992.
602. Report of the UN Secretary-General dated 14 April 1993 (S/25600).
603. Republic of Armenıa's Aggression against the Republic of Azerbaıjan and its Legal Consequences: digest / Embassy of the Republic of Azerbaijan in Georgia ; ed.-comp. N. H. Aliyev/. Tbilisi, 2009, 158 p.
604. Resolution 822 (1993) - Adopted By the- UN Security Council at its 3505th meeting, on 30 April 1993.
605. Resolution 853 (1993) - Adopted By the UN Security Council at its 3259th meeting, on 29 July 1993.
606. Resolution 874 (1993) - Adopted By the UN Security Council at its 3292th meeting, on 14 October 1993.
607. Resolution 884 (1993) - Adopted By the UN Security Council at its 3313th meeting, on 12 November 1993.
608. Rieff D. Nagorno-Karabakh. Case Study in Ethnic Strife. - “Foreign Affairs”, volume , 76, № 2, March/ April 1997, p.118-132.
609. Settlement of civilian population by Armenia in the occupied territories of the Republic of Azerbaijan. PACE.Doc.10239, 2004, 29 June

610. Shafiyev F. Armenia-Azerbaijan conflict: roots. Massacres of 1905-1906. - “World of Diplomacy” Journal, №18-19, 2008, p.7-11.

611. Shukurov K. Kurekchay agreement: basic clauses, inplementation and termination of the agreement. - Proceedings of the conferences held under the topic “Garabagh yesterday, today and tomorrow”. Second volume. Baku, 2009, p.127-134.

612. Smolowe J. Massacre in Khojaly.- “The Times”, March 16, 1992.

613. Star Federick S. Conflict and Peace in Mountain Societies. Thematic papers, Bishkek Global Mountain Sammit, 29 Okt.-1 Nov.2002, pp.108-114.

614. Star Federick S. Resolving Karabakh: Strategic Options for the U.S. Government, Silk Road Paper, Washington, June 2004.

615. Status of negotiations on Nagorno-Karabakh detailed (Text: Ambassador John Maresca statement). 8 March, 1993

616. Svante E. Cornel. Conflict Theory and the Nagorno Karabakh Conflict: Guidelines for a Political Solution? Published by Triton. Stockholm 1997, 97 p.

617. Svante E. Cornel. Undeclared War: The Nagorno-Karabakh Conflict Reconsidered. - “Journal of South Asian and Middle Eastern Studies”. Vol. XX, № 4, Summer 1997, p.1-24.

618. Swante E. Cornell. Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in the Caucasus. Routledge. 2001, 480 p.

619. Swante E. Cornell. The Nagorno-Karabakh Conflict. Report no.46, Department of East European Studies, Uppsala University, 1999, 162 p.

620. Swietochowski T. Azerbaijan: A Borderland of the Crossroads of History. The Legacy of History in Russia and the New States of Eurasia. New York, 1994, 243 p.

621. Swietochowski T. Russia and Azerbaijan. A Borderland in Transition. Columbia University Press, New York, 1995, 290 p.
622. Talbott S. U.S. Policy for the Caucasus. - "Azerbaijan International", California, spring 1998, p.56.
623. The Armenia Lobby.- "Washington post", August 1, 1996.
624. The beginning of the Garabagh conflict. Heydar Aliyev Foundation presents. The series of "The true facts about Garabagh". Baku, 2005,12 p.
625. The face of a massacre. - "Newsweek", March 16, 1992.
626. The Freedom Support Act- 1992. - "Azerbaijan international", California, May, 1993, p.5-7.
627. The Khojaly Genoside. Heydar Aliyev Foundation presents. The series of "The true facts about Garabagh". Baku, 2005, 12 p.
628. The state of the historically important cultural monuments of Azerbaijan in the territory of Armenia. PACE. Doc.10896, 2006, 12 April
629. The state policy of Armenia intending to damage the genetic heritage and to erase the historical memory of the Azerbaijani people. PACE.Doc.10518, 2005, 26 April
630. Transcaucasia, Nationalism and Social Change (essays in the history of Armenia, Azerbaijan and Georgia). Edited by Ronald Crigor Suny, Ann Arbor: The University of Michigan Press, Michigan, 1996, 526 p.
631. Tsertsvadze F. The forgotten genocide / trans. N. A. Ohotin/. New York , 2005, 128 p.
632. United States Information Agency (USIA), Wireless File, Washington,1992-1998.
633. Urgency to prevent the destruction of cultural monuments in the Armenian occupied town of Shusha of Azerbaijan. 2004, 27 April.
634. Vandalism: genocide against the historical names. Baku, 2006, 95 p.

635. Velichko V. Caucasus. Russian affairs and intertribal problems. Baku, 1990, 154 p.
636. War against Azerbaijan: Targeting Cultural Heritage / Ministry of Foreign Affairs, Republic of Azerbaijan, Heydar Aliyev Foundation ; comp. K. Imranly/. Baku, 2007, 280 p.
637. Weems Samuel A. Armenia : Secrets of a "Christian" Terrorıst State St. John Press, w. y. - 75 p.

Türk dilində

638. Abbaslı N. Yüzyılın soykırımı Hocalı. İstanbul, 2011, 288 s.
639. Ahmedov E. Azerbaycan'ın tarihi kültür merkezi ve Karabağ'ın baş tacı olan Şuşa. - www.habergunebakis.com - 06.05.2012.
640. Ahmedov E. Dağlık Karabağ probleminin uluslararası hukuki yönleri. - www.habergunebakis.com - 24.01.2011.
641. Ahmedov E. Ermenilerin Azerbaycan topraklarına göçürülmesi. - www.habergunebakis.com - 08.06.2011.
642. Ahmedov E. Ermenilerin Hocalı'da yaptıkları soykırım. - www.habergunebakis.com - 29.03.2011.
643. Ahmedov E. Ermenistan`ın Azerbaycan`a karşı saldırısı ve Türkiye`nin politikası. - www.tasep.org - 17.07.2012.
644. Ahmedov E. Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı saldırganlık politikası. - "2023", 15 mart 2011, sayı 119, s. 56-61.
645. Ahmedov E. Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı saldırısı ve Türkiyenin politikası. - www.habergunebakis.com - 25.09.2011.
646. Ahmedov E. Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı toprak iddiaları - www.habergunebakis.com -14.01.2011.
647. Ahmedov E. Ermenistan'ın Azerbaycan'a saldırısı ve AGİT. - "2023", 15 nisan 2010, sayı 108, s. 53-57.
648. Ahmedov E. Ermenistan'ın Devlet Terörü Politikası ve Azerbaycan'a Karşı Saldırganlığının Sonuçları. - "Dağlıq

Qarabağ Üzərinə Yazılar”, Gündoğan Yayınları, İstanbul, Agustos, 2014, s.87-97.
649. Ahmedov E. Ermenistan’ın etnik temizlik, soykırım ve işgalcılık politikasının sonuçları. - Orta Doğu Araştırmaları Dergisi. Karabağ Özel sayısı. Elizığ. 2013, Cilt IX, sayı 2, s.73-85.
650. Ahmedov E. Hocalı gerçeklerinin dünyaya anlatılması ve uluslararası alanda yayılması. - www.habergunebakis.com - 16.04.2011.
651. Ahmedov E. XX yüzyılın 20-90 yıllarında Ermenistan’ın Azerbaycan’a karşı toprak iddiaları ve saldırganlık politikası. - www.habergunebakis.com - 08.08.2011.
652. Ahmedov E. XX yüzyılın başlarında ermenilerin azerbaycanlılara karşı etnik temizleme ve soykırım politikası. - www.habergunebakis.com - 12.07.2011.
653. Ahmedov E. Şuşa’nın Ermenistan ordu birlikleri tarafından işgali.- www.tasep.org - 06.05.2012.
654. Ahmedov E. Ermenistanın etnik temizlik, soykırım ve saldırganlık politikasının aşamaları - www.tasep.org - 30.10.2012.
655. Armaoğlu F. 20. yüzyıl siyasi tarihi. 1914-1990. Cilt II: 1980-1990. Ankara, 1991, 334 s.
656. Azerbaycan bölgelerinde ermeni sorunu (1918-1920). Ankara, 2001, 682 s.
657. Azerbaycan Cumhuriyetinin Bağımsızlığı və Karabağ Olayları. İstanbul, 1992.
658. Budak M. Azerbaycan-Ermenistan ilişkilerinde Dağlık Karabağ meselesi ve Türkiyenin politikası. - “Kafkas araştırmaları”. İstanbul Universitesi Edebiyyat Fakültesi. İstanbul, 1996, s.107-139.
659. Çiloğlu Fahrettin. Rusiya Federasyonunda ve Transkafkasya'da etnik çatışmalar. Sinatle yayınları, İstanbul, 1998.
660. Hocalı soykırımı konferansı: lahey 2007, Bakü, 2007,160 s.

661. İsmayılov A. Sumgayıt - SSCB'nin Çöküşünün Başlangıcı. Baku, 2010, 200 s.
662. Kafkasya ve Azerbaycanın Dünü, Bugünü və Yarını. İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1995.
663. Kamal O. Ermeni meselesi. İstanbul, 1986.
664. Kamer K. Başlanğıcından barış sürecine Dağlık Karabağ çatışması. Ankara, 2003.
665. Karabağ: sorular ve gerçekler /Azerb.dilinden terc. S. Demir ; tert. A. Tecim/. İstanbul, 224 s.
666. Koçaş Sadi. Tarihte ermeniler ve türk-ermeni ilişkileri. İstanbul, 1990.
667. Onk N. Azerbaycan Karabağ tarihi. İstanbul , 1997, 235 s.
668. Mustafa Nazim. İrevan şehri. Türk-islam varlığı nasıl yok edildi /N. Mustafa.- Ankara: Berikan Yayınevi, 2015, 269 s.
669. Paşayev A. Ermenilerin Azerbaycan Halkına Karşı Toprak İddiaları, Soykırımı ve Tehcirleri : XIX.-XX. yüzyıl . Bakı, 2011, 138 s.
670. Sarıahmetoğlu N. Karabağ. İstanbul, 2011, 336 s.
671. Sarıahmetoğlu N. Türkiye-Ermenistan sınırının açılması tartışmalarının Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinde etkileri. İstanbul, 2004.
672. Selvi H. Türkiye-Ermenistan İlişkilerinin Halhazır Durumu ve Geleceği. Ankara, 2003.
673. Şıhaliyev E. Türkiye ve Azerbaycan açısında ermeni sorunu. Ankara, 2002.
674. Taşkıran J. Geçmişten günümüze Karabağ meselesi. Ankara, Genelkurmay Basım evi, 1995, 195 s.
675. Tümer F. Ermeni diasporu ve türk düşmanlığı. Ankara, 2005, 374 s.
676. Yıldırım D., Özönder J. Karabağ dosyası (II Baskı) Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1991, 127 s.
677. Ermeni iddiaları və tarihi gerçeklikler. Ankara: Dışişleri Bakanlığı. Stratejik Araştırmalar Merkezi, 1998, 72 s.

DÖVRİ MƏTBUAT

Azərbaycan dilində

678. “Azərbaycan”qəzeti, 1992-2018.
679. “Xalq qəzeti”, 1991- 2018.
680. “Yeni Azərbaycan”qəzeti, 2010-2018.
681. “Kommunist” qəzeti, 1988-1991.
682. “Odlar yurdu” qəzeti, 1989-1991.
683. “Qarabağ” qəzeti, 1991- 2011.
684. “Qarabağa aparan yol” qəzeti, 2011.
685. “Səhər”qəzeti, 1989-1992
686. “Şuşa”qəzeti, 1989-1991, 2010-2018
687. “Azərbaycan” jurnalı, 1988-1989.
688. “Dövlət İdarəçiliyi": nəzəriyyə və təcrübə” 2004-2018
689. “Dirçəliş- XXI əsr” jurnalı, 1999-2010.
690. “Hərbi bilik” jurnalı, 1996-1999.

İngilis dilində

691. “Azerbaijan International”, Journal, California, 1993-1998.
692. “Financial Times”, March 14, 1992.
693. “Financial Times”, March 9, 1992.
694. “Foreign Affairs” Journal, 1993-1995.
695. “Middle East Journal”, 1992-1996.
696. “The Age”, March 6, 1992.
697. “The Boston Globe”, March 3, 1992.
698. “The Sunday Times”, March 8, 1992.
699. “The Times”, April 4, 1988.
700. “The Times”, March 4, 1992.
701. “The Times”, March 1 , 1992.
702. “The Times”, March 3 ,1992.
703. “The Wall Street Journal”, April 11 , 1997.

704. “The Washington Post”, February 28, 1992.
705. “The Washington Times”, April 7 ,1997.
706. “The Washington Times”, April 7, 1997.
707. “The Washington Times”, July 15, 2004.
708. “Turkish Daily News”, June 13, 2001.
709. “Valer actual” Journal, March 14, 1992.
710. “Wall Street Journal”, November 20, 1992.
711. “World of Diplomacy” Journal, 2008-2010.
712. Release-news, USIS, January 9, 1997.

Rus dilində

713. “Бакинский рабочий” газ., Баку, 1992-2018.
714. “Зеркало” газ., Баку, 1992-2010.
715. “Эхо” газ., Баку, 2005-2010.
716. “Известия” газ., Москва, 1988-1992
717. “Комсомольская правда” газ., Москва, 1988-1992
718. “Московские новости” газ., Москва ,1988- 1993.
719. “Независимая газета”, Москва,1992-1999.

Türk dilində

720. “Hürriyet”, 1997-2010.
721. “Milliyet”, 1994-1999.
722. “Türkiye”, 1995-1996.
723. “Yeni Yüzyıl”, 1995-1997.

Fransız dilində

724. “La Mond”, Mars 14, 1992.
725. “Le Figaro”, Decembre 26, 1993.
726. “Le Figaro”, Mars 29, 1997.
727. “L'Humanite”, Novembre 18, 1987.

İnternet resursları

728. www.heydar-aliyev.org
729. www.president.az
730. www.mehriban-aliyeva.org
731. www.heydar-aliyev-foundation.org
732. www.aliyev-heritage.org
733. www.azerbaijan.az
734. www.cabmin.gov.az
735. www.meclis.gov.az
736. www.mfa.gov.az
737. www.mns.gov.az
738. www.azerbaijan.tourism.az
739. www.edu.gov.az
740. www.mys.gov.az
741. www.dtxk.gov.az
742. www.diaspora.gov.az
743. www.azerbaijanfoundation.az
744. www.refugees-idps-comittee.gov.az
745. www.human.gov.az
746. www.azstat.org
747. www.eco.gov.az
748. www.preslib.az
749. www foreignpol.preslib.az/foto
750. www.amor.az
751. www.justiceforkhojaly.com
752. www.khojaly.preslib.az
753. www.elibrary.az
754. www.history.az
755. www.anl.az
756. www.anl.az/xocali.php

757. www.csl-az.com
758. www.itsolitions.info
759. www.science.gov.az
760. www.strategiya.az
761. www.avciya.az
762. www.sumqait.com
763. www.sumgayit1988.com
764. www.january20.net
765. www.azertag.com
766. www.azerbaijanworld.com
767. www. anl.az/xocali
768. www.genocide.preslib.az/ru
769. www. khojaly.preslib.az
770. www.31mart.wordpress.com
771. www.azerigenocide.org
772. www.azerigenocide.wordpress.com
773. www.azerihostage.com
774. www.come.to/khojaly
775. www.garabagh.net
776. www.garabaghnews.az
777. www.gam.az
778. www.genocide.az
779. www.karabakh.az
780. www.karabakh.org
781. www.karabakhblog.com
782. www.karabakhfoundation.org
783. www.karabakhinfo.com
784. www.karabakhmonuments.az
785. www.khojaly.org.az
786. www.virtualkarabakh.az
787. www.1905.az

788. www.xocali.org/en/
789. www.xocali.rabita.az
790. www. agdaban.org
791. www. west-land.az
792. www.iravan.com
793. www.nakhchivan.org.az
794. www.nakhchivan.az
795. www.shusha-ih.gov.az
796. www.xocali-ih.gov.az
797. www.xocavend-ih.gov.az
798. www.xankendi.az
799. www.lachin-ih.gov.az
800. www.agdam-ih.gov.az
801. www.kelbecer-ih.gov.az
802. www.fuzuli-ih.gov.az
803. www.cabrail-ih.gov.az
804. www.qubadli-ih.gov.az
805. www.zengilan-ih.gov.az
806. www.qaradaqlı.org
807. www.un.org
808. www.osce.org
809. www.europa.eu.int
810. www.coe.int
811. www.coe.ru
812. www.nato.int/home.htm
813. www.oic-oci.org
814. www.whitehouse.gov
815. www.euronews.com/news
816. www.euronews.com/haber
817. www.cnnturk.com
818. www.haberler.com/politika

819. www.milliyet.com.tr
820. www.hurriyet.com.tr
821. www.todayszaman.com
822. www.turksam.org
823. www.polpred.com
824. www newsru.com
825. www.inosmi.ru
826. www.interfax.ru
827. www.interfax-religion.ru
828. www.itar-tass.com
829. www.itogi.ru
830. www.lenta.ru/news
831. www.militarynews.ru
832. www.pda.regnum.ru
833. www.pravda.ru
834. www.regnum.ru
835. www.ria.ru
836. www.rupolitika.ru
837. www.newsru.co.il
838. www.rus.newsru.ua
839. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/822(1993)
840. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/853(1993)
841. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/874(1993)
842. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/884(1993)
843. http://www.un-documents.net/a3r260.htm
844. http://www.un.org/Docs/asp/ws.asp?m=A/RES/260%20(III)
845. http://mfa.gov.az/files/file/massacusets.pdf.

846. http://mfa.gov.az/files/file/Texas_xocali_14.pdf.
847. http://mfa.gov.az/files/file/New_Jersey_xocali_14.pdf.
848. http://mfa.gov.az/files/file/Georgia_xocali_14.pdf
849. http://mfa.gov.az/files/file/Maine.jpg.
850. http://mfa.gov.az/files/file/New_Mexico_2_xocali_14.pdf.
851. http://mfa.gov.az/files/file/Arkansas_xocali_14.pdf.
852. http://mfa.gov.az/files/file/Mississippi.pdf.
853. http://mfa.gov.az/files/file/Oklahoma.pdf.
854. http://mfa.gov.az/files/file/Indiana-2014-SR0040-Amended.pdf.
855. http://mfa.gov.az/files/file/Pennsylvania_xocali_14.pdf.
856. http://mfa.gov.az/files/file/Tennessee_xocali_14.pdf.
857. http://mfa.gov.az/files/file/West_Virginia.pdf.
858. http://mfa.gov.az/files/file/connecticut.pdf.
859. http://mfa.gov.az/files/file/Arizona.jpeg.
860. http://mfa.gov.az/files/file/Utah.JPG.
861. http://mfa.gov.az/files/file/Nebraska.jpg.
862. http://mfa.gov.az/files/file/Hawaii_Khojaly_proclamation.pdf.
863. http://mfa.gov.az/files/file/Montana_Governor_on_Khojaly_.jpg.
864. http://mfa.gov.az/files/file/Idaho_Proclamation_on_Khojaly.jpg.
865. http://mfa.gov.az/files/file/Meksika_xocali_14.pdf.
866. http://mfa.gov.az/files/file/Pakistan_xocali_14.pdf.
867. http://mfa.gov.az/files/file/Kolumbiya_xocali_14.pdf.
868. http://mfa.gov.az/files/file/Iordaniya_xocali_14.pdf.
869. http://mfa.gov.az/files/file/Peru_1_xocali_14.pdf
870. http://mfa.gov.az/files/file/elave%202%20Honduras.pdf.
871. http://mfa.gov.az/files/file/Panama_xocali_14.pdf.
872. http://mfa.gov.az/files/file/Sudan.pdf.
873. http://mfa.gov.az/files/file/Chexiya_1_xocali_14.pdf
874. http://mfa.gov.az/files/file/bosniya_ve_hersoqovina.pdf.
875. http://www.justiceforkhojaly.org/sites/default/files/Romania.pdf

876. http://mfa.gov.az/files/file/Qvatemala.pdf
877. http://mfa.gov.az/files/file/Resolution_Jibuti_Parliament.pdf
878. http://www.mfa.gov.az/files/file/Pakistan_Nat_Assembly.pdf
879. http://www.justiceforkhojaly.org/sites/default/files/State%20of%20Connecticut.pdf.

M Ü N D Ə R İ C A T

I HİSSƏ
TƏŞKİLATİ-METODİKİ BÖLMƏ İZAHAT VƏRƏQİ 3

II HİSSƏ
Mövzuların tematik planı "Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi" fənni üzrə saat bölgüsü 8

III HİSSƏ
MÖVZULAR VƏ ONLARIN MƏZMUNU 9
Mövzu 1. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzkarlıq siyasətinin tarixi: Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsinin mərhələləri... 11
- 1.1. Qarabağ tarixi etnoqrafik əyalət kimi 11
- 1.2. Ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsinin mərhələləri... 12

Mövzu 2. XX əsrin əvvəllərində "Boyük Ermənistan" iddiaları və azərbaycanlılara qarşı soyqırım siyasəti (1905-1906; 1918-1920)... 14
- 2.1. XX əsrin əvvəllərində "Böyük Ermənistan" iddiaları.......... 14
- 2.2. Azərbaycanlılara qarşı ermənilərin soyqırımı siyasəti 15

Mövzu 3. 1918-1920-ci illərdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları 15

Mövzu 4. Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması və onun Azərbaycan üçün ağır nəticələri 17

Mövzu 5. Sovet hakimiyyəti illərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları 20

5.1. Sovet dövründə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və etnik təmizləmə siyasəti 20
5.2. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ermənilərin əsassız ərazi iddialarına qarşı mübarizəsi 21

Mövzu 6. XX əsrin 80-ci illərinin sonunda Ermənistanın Dağlıq Qarabağa dair ərazi iddiaları və sovet rəhbərliyinin siyasəti 23

Mövzu 7. XX əsrin 80-ci illərinin sonu-90-cı illərin əvvəllərində Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü və münaqişənin beynəlxalq-hüquqi aspektləri 26
7.1. XX əsrin sonunda Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü 26
7.2. Münaqişənin beynəlxalq-hüquqi aspektləri..........................28

Mövzu 8. Xocalı soyqırımı: Səbəbləri, nəticələri və beynəlxalq aləmdə tanınması.. 29
8.1.Xocalı soyqırımının səbəbləri və nəticələri........................... 29
8.2. Xocalı faciəsinin beynəlxalq aləmdə soyqırımı kimi daha geniş tanınması.. 30

Mövzu 9. Münaqişənin nizama salınmasına dair ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti 32
9.1. ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması 32
9.2. ATƏT-in Minsk qrupunun vasitəçilik fəaliyyəti.................. 33

Mövzu 10. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi BMT Təhlükəsizlik Şurasında 35

Mövzu 11. Digər beynəlxalq təşkilatların (İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, və s.) münaqişəyə dair mövqeyi 36
11.1. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı 36
11.2. Avropa Şurası.. 39
11.3. Avropa İttifaqı... 41
11.4. Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı (NATO).................. 42

Mövzu 12. Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasəti və ondan Azərbaycana qarşı istifadə edilməsi..43
12.1. Erməni terror təşkilatları və Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasəti 43
12.2. Ermənistanın dövlət terrorizmi siyasətinin Azərbaycana qarşı istifadə edilməsi 44

Mövzu 13. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Qərb dövlətlərinin sıyasətində 45
13.1. Fransa. 45
13.2. Amerika Birləşmiş Ştatları.. 46
13.3. Almaniya 47
13.4. Böyük Britaniya... 47

Mövzu 14. Region dövlətlərinin (Rusiya, Türkiyə, İran və s.) münaqişəyə dair siyasəti 48
14.1. Rusiya 48
14.2. Türkiyə...49
14.3. İran 49

Mövzu 15. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması istiqamətində Azərbaycanın dövlət siyasəti 50

IV HİSSƏ
"ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİ" fənni üzrə təxmini imtahan sualları 52

V HİSSƏ
"ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİ" fənninin tədris-metodik təminatı 55
5.1. Təhsilin aktiv metodları: 55
5.2. Seminarın təşkil olunması üzrə müəllimin metodiki tövsiyələri:...55
5.3. Tövsiyə olunan ədəbiyyat 56

ELÇİN ƏHMƏDOV

“ERMƏNİSTAN-AZƏRBAYCAN DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQİŞƏSİ”
fənninin proqramı

Çapa imzalanmışdır: 28.10.2019.
Formatı 60x84 1/16.
Həcmi 7,5 ç.v. Sifariş № 80. Tiraj 300

«Zərdabi Nəşr» MMC Nəşriyyat Poliqrafiya müəssisəsi
Tel: (012) 514-73-73, mob. (050; 070) 344 76 01
e-poçtu: zerdabi_em@mail.ru